

REVISTA BIBLIOTECILOR*
REVISTA BIBLIOTECILOR

REVISTA BIBLIOTECILOR
REVISTA BIBLIOTECILOR

REVISTA BIBLIOTECILOR
REVISTA BIBLIOTECILOR

REVISTA BIBLIOTECILOR

REVISTA BIBLIOTECILOR*

REVISTA BIBLIOTECILOR

ANUL XXIV • MAI 1971

Publicatie a Comitetului de Stat pentru Cultura și Artă

REVISTA

BIBLIOTECILOR

REVISTA BIBLIOTECILOR

Publicație a Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă

ANUL XXIV

Nr. 5

M A I 1971

S U M A R

Revista bibliotecilor : Gloriosul semicentenar	257	Interviu cu prof. Alfred Lauterman, directorul Bibliotecii centrale pedagogice	287
Lya BENJAMIN : Biblioteci muncitorești în perioada interbelică	259	Miron ANCA : Acolo unde se formează viitorii propagatori ai cărții	291
Valentina POPOVICI și Maria SENCIUC : Doftana — universitate de partid	265	Valentin ȚUCULESCU : „Revelatorii” literaturii în problematica lecturii (I)	292
Col. Aurel LUPĂȘTEANU : Literatura de partid în rindurile armatei în anii ilegalității	269	Paula CIOPALĂ : Transliterarea caracterelor chirilice	295
Liviu MOSCOVICI și L. EȘANU : O bibliotecă socialistă la Iași în ajunul înființării Partidului Comunist Român	273	Cronică	297
În cinstea aniversării partidului	277	EX LIBRIS	
George VLĂDESCU : Preliminarii la stabilirea unor norme pentru bibliotecile publice (I)	279	Dionisie GABOR : Ex libris-uri ale Universității din Vilnius	300
Dragoș VILCEANU : „Fiecare trebuie să aibă o pasiune”. Interese de lectură la biblioteca Clubului Uzinelor „Grivița roșie”	284	De peste hotare	301
George VLĂDESCU : Preliminarii la stabilirea unor norme pentru bibliotecile publice (I)	279	George BAICULESCU : D. Panaitescu-Perpessicius. 1891—1971	303
Dragoș VILCEANU : „Fiecare trebuie să aibă o pasiune”. Interese de lectură la biblioteca Clubului Uzinelor „Grivița roșie”	284	Lucrări de specialitate	304
Dragoș VILCEANU : „Fiecare trebuie să aibă o pasiune”. Interese de lectură la biblioteca Clubului Uzinelor „Grivița roșie”	284	Fișier	310
George VLĂDESCU : Preliminarii la stabilirea unor norme pentru bibliotecile publice (I)	279	CONSULTAȚII	
George VLĂDESCU : Preliminarii la stabilirea unor norme pentru bibliotecile publice (I)	279	Antoaneta CORVĂTESCU-TOFAN : Serviciile de bibliotecă adresate cititorilor-copii (II)	317

GLORIOSUL SEMICENTENAR

S-a împlinit o jumătate de secol de când în existența poporului român și-a impus prezența o forță politică și ideologică adine împlintată în aspirațiile și energiile maselor muncitoare și hotărîi orientată spre răsturnarea unei orînduiri care a generat exploatarea și asuprirea celor mulți.

De 50 de ani, Partidul Comunist Român este purtătorul intereselor fundamentale ale poporului român, conducătorul și organizatorul tuturor luptelor revoluționare ale oamenilor muncii.

Apărător consecvent al dreptății și libertății sociale și naționale, partidul a știut să polarizeze în jurul său forțele progresiste și democratice în anii în care ideologia fascistă a urii și morții amenința valorile perene ale umanității, ale civilizației. În perioada întunecată a dictaturii militaro-fasciste, a războiului nedrept antisovietic, partidul a fost sufletul rezistenței, afirmîndu-se ca o expresie a voinței întregului popor.

Reprezentanții cei mai valoroși ai intelectualității au muncit în acești ani ca militanți ai partidului sau au acționat sub influența ideilor promovate de el, împotriva fascismului și a războiului, pentru libertatea și independența țării. Întreaga istorie a partidului — din care aproape un sfert de veac a însemnat prigoană și teroare, ani în care comuniștii

au înfruntat, pentru apărarea ideaiurilor lor, închisoarea, tortura și moartea — este marea de o muncă educativă tenace, pentru a insufla clasei muncitoare conștiința menirii ei istorice, pentru a răspîndi în rîndul maselor ideologia marxist-leninistă, pentru a promova elemente ale culturii socialiste și pentru a apăra bazele progresiste ale culturii românești.

Cartea purtătoare a acestei ideologii a fost și ea prigonită, împreună cu răspînditorii ei. Istoria presei de partid, a bibliotecilor muncitorești reprezintă paginile cele mai zburcinate și mai eroice ale istoriei cărții de pe aceste meleaguri. Bibliotecarii de azi se recunosc cu mîndrie continuatorii acestor tradiții glorioase.

Avangardă revoluționară a clasei muncitoare în lupta pentru înfăptuirea revoluției populare, pentru cucerirea puterii în stat și făurirea societății socialiste, devenind apoi forță politică conducătoare a întregii societăți, partidul a conferit noi sensuri culturii. Făurind condițiile materiale obiective ale civilizației socialiste — o economie socialistă puternică, care asigură un avînt nestăvilit forțelor de producție —, partidul a stimulat gîndirea creatoare în toate sferle activității intelectuale, știința, arta, cultura, fiind pus în slujba progresului general și a înfăptuirii idealurilor comuniste.

Partidul a chemat pe creatori să oglindească transformările profunde ale unei țări aflate odinioară la anexa capitalului străin și stăpînă acum pe destinele sale. El a innobilat arta cu mesajul său umanist socialist, cerind literaturii să participe la împlinirea personalității umane. A chemat pe cercetătorii trecutului să reconstituie, cu deplină obiectivitate științifică, drumul parcurs de poporul nostru de-a lungul unor etape de grele încercări și de eroică afirmare; a chemat pe interpreții prezentului să studieze cu luciditate și putere de pătrundere viața unei societăți care construiește pentru ziua de azi și pentru cea de mâine.

Partidul a chemat pe constructorii noi orinduirii să beneficieze de luminile culturii, astfel ca tot ceea ce se înfăptuiește să poarte girul realizării conștiente. Un efort grandios, care a impus întregii lumi — preocupată azi masiv de această importantă problemă — a fost depus pentru înlăturarea barierelor analfabetismului și ignoranței, bariere care împiedicau pe atîția oameni ai muncii să se bucure de roadele culturii. Apoi, o dată cu progresul neîncetat al învățămîntului, milioanele de cititori li s-au deschis porțile unei vaste rețele de biblioteci; vechile biblioteci au fost adaptate noilor cerințe, altele noi — mii — au luat ființă. În asemenea condiții, cartea joacă azi, în societatea noastră, un rol pe care nu l-a îndeplinit nicicînd. Ea pătrunde în toate ungherele țării și, prin conținutul ei nou, contribuie masiv la transformarea concepției noastre despre lume și societate, angrenînd pe fiecare om al muncii din țara noastră în efortul colectiv de a edifica o societate nouă.

Demnitatea, luciditatea, spiritul constructiv predomină azi în cultura Româ-

niei socialiste. Într-o societate omogenă, care dezvoltă tot ceea ce trecutul a transmis posterității pe făgașul permanentelor umaniste și care deschide perspectivele unui viitor înfăptuit prin creație conștientă, cartea îndeplinește cea mai înaltă funcție la care cuvîntul scris poate aspira: aceea de a îmbina permanent cugetul cu fapta, valoarea spirituală cu cea materială. De aceea, fiecare bibliotecă devine tot mai mult un focar în care se concentrează concluziile științei — în înțelesul ei cel mai larg —, pentru ca acestea să devină sursele de energie ale unei orinduirii în care știința reprezintă o forță materială, factor esențial al progresului.

Semnificația nouă dobîndită de cultură, atît pe planul marilor repere care ghidază o societate, cît și în planul activității cotidiene, unde se plămădește omul nou, conferă elaborării și difuzării operelor scrise noi dimensiuni: dimensiuni în spațiu, prin investigarea capodoperelor apărute pretutîndeni în lume; dimensiuni în timp, prin analiza lucidă a marilor creații apărute în decursul evoluției societății omenestii. Laolaltă, concluziile contactelor noastre cu cei de azi, din alte țări ale globului, și cu cei de ieri, din variatele etape parcurse de progresul omenirii, se îmbină cu concluziile pe care le tragem din experiența construirii unei noi societăți.

Și tot ceea ce se înscrie la capitolul umanismului socialist, în care se concentrează învățămînte pentru fiecare membru al societății noastre, marchează de fiecare dată prezența în România socialistă a forței conducătoare, al cărui jubileu glorios l-a sărbătorit întreaga țară, Partidul Comunist Român.

REVISTA BIBLIOTECILOR

BIBLIOTECI MUNCITOREȘTI în perioada interbelică

Lya BENJAMIN

Istoria bibliotecilor muncitorești este tot atât de zbuțumată ca întreaga istorie a mișcării muncitorești. Ca orice acțiune sau instituție patronată de mișcarea muncitorească, și aceste biblioteci erau considerate de către oficialități în primul rând instituții politico-revoluționare. Atât cărțile cit și orice alte lucruri aflate în patrimoniul bibliotecilor erau considerate „corpuri delictive”. Judecînd după rapoartele agenților de siguranță, se poate conchide că autoritățile au făcut mii de descinderi la diferitele sedii și biblioteci muncitorești pentru a interzice activitatea acestora și a confisca cărțile „incendiare”. Bunurile bibliotecilor erau de multe ori urmărite chiar și dincolo de sediile muncitorești. Faptul că la o persoană particulară se descoperea cu ocazia vreunei percheziții o carte cu proveniență dintr-o bibliotecă muncitorească era considerat ca o dovadă a unei activități subversive sau revoluționare.

Pe lângă acest regim general de urmărire au fost și câteva momente de „apogeu” care au avut consecințe dezastruoase asupra stării și bunurilor bibliotecilor muncitorești. Amintim, în primul rând, anul 1929 cînd a fost interzisă activitatea legală a sindicatelor unitare cînd s-au închis sediile acestora și li s-au luat toate bunurile, inclusiv cărțile din biblioteci. A urmat apoi perioada anilor 1935—1937, cînd sediile mișcării muncitorești socialiste, casele poporului au fost atacate și devastate de legionari și cuziști. Cu ocazia unui asemenea atac au fost arse în piața publică aproape toate cărțile și registrele bibliotecii IMSER-ului¹⁾ din București.

Ultimele lovituri au fost date bibliotecilor muncitorești în anul 1938, o dată cu interzicerea de către dictatura carlistă a activității sindicatelor rămase legale, ca și a tuturor organizațiilor muncitorești, și apoi în urma instaurării dictaturii fasciste și a izbucnirii războiului hitlerist. Atunci a fost nimic și ceea ce mai fusese salvat.

Iată deci tot atîtea evenimente care au făcut ca mărturiile documentare cu privire la activitatea bibliotecilor muncitorești din perioada interbelică să devină o raritate. În răspărul acestor împre-

jurări vitrege, bibliotecile muncitorești constituiau totuși o realitate.

După crearea P.C.R., comuniștii români acordă o atenție deosebită îmbunătățirii sau chiar reorganizării vechilor biblioteci ale mișcării muncitorești din România. Astfel, în ziarul *Socialismul*, din 10 august 1922, apărea un comunicat prin care „se aduce[a] la cunoștința tuturor tovarășilor și organizațiilor din țară că bibliotecile marxistă, internațională, lupta de clasă și tineretului au trecut sub o nouă administrație”²⁾.

Masele muncitoare, militanții mișcării comuniste și ai mișcării muncitorești în general erau chemați să sprijine din punct de vedere material și moral acțiunea de extindere, de îmbunătățire și de îmbogățire a bibliotecilor muncitorești. Militanții comuniști ca Elena Filipovici, A. Popescu-Doreanu, Ana Pauker și alții aveau pe atunci sarcina specială de a se ocupa de acest domeniu de activitate. În procesul verbal al unei ședințe ținute la sediul P.C.R. din strada Academiei, în ziua de 14 august 1922, se consemna raportul militantei Ana Pauker cu privire la intenția ei de a organiza o bibliotecă comunistă într-o fabrică de țesătorie din București. Tot în acest document este menționat faptul că C. Ivănuș, Cloțan și alții au subscris cite 500 de lei pentru bibliotecile muncitorești³⁾. Eforturile în direcția activizării bibliotecilor se concretizau atât în măsuri practice, cit și în indicații teoretice. Astfel, în presa muncitorească a vremii, de pildă în *Viața muncitoare*, *Jovo Tarsadalma* sau *Holnap*, apăreau articole teoretice, iscălite de Aradi Victor, Victor Cheresheșiu și alții, cu privire la felul cum trebuia să fie organizată o bibliotecă muncitorească revoluționară. Ziarul *Viața muncitoare*, din 13 ianuarie 1929, anunță chiar apariția în Germania a unui prototip de catalog pentru o bibliotecă revoluționară.

Ca urmare a tuturor acestor preocupări, în țara noastră funcționau biblioteci de diferite categorii, aflate sub influența P.C.R., dintre care amintim:

1) bibliotecile sindicatelor unitare care funcționau de obicei în cadrul căminelor muncitorești (asemenea biblioteci au

Biblioteca I.M.S.E.R. din București.

taloage ale unor asemenea biblioteci personale⁶⁾.

Din șirul bibliotecilor muncitorești se mai cer amintite :

- 1) bibliotecile sindicatelor afiliate la Confederația Generală a Muncii ;
- 2) bibliotecile IMSER-ului⁷⁾ ;
- 3) bibliotecile Partidului socialist ș.a.

În afară de bibliotecile mișcării comuniste și ale mișcării muncitorești, funcționau și o seamă de biblioteci înființate sau dotate de Ministerul Muncii. Astfel, dintr-o statistică apărută în revista *Buletinul muncii* din oct.-dec. 1925, rezultă că numărul bibliotecilor muncitorești și populare înființate sau ajutate cu cărți de Ministerul Muncii, în anul respectiv, se ridică la cifra de 60. În fondurile acestor biblioteci însă nu intrau cărți de literatură revoluționară sau de cultură marxistă, scopul lor nefiind desigur răspîndirea ideologiei marxist-leniniste în rîndul maselor muncitoare. Cînd activiști ai P.C.R. sau ai altor organizații muncitorești se aflau însă în conducerea unor asemenea biblioteci, în fondurile lor au fost strecurate și unele lucrări de ideologie marxistă. În acest sens, amintim exemplul bibliotecii populare din Cluj, de pe lângă Biblioteca Universitară, de sub președinția savantului și militantului socialist Emil Racoviță. Organizarea acestei biblioteci i-a revenit militantului comunist Victor Chereșteșiu care, cu încuviințarea lui Emil Racoviță, a înzestrat biblioteca populară cu o bogată literatură marxistă.

Preocuparea deosebită a militanților mișcării muncitorești și comuniste pentru înființarea bibliotecilor era în strînsă legătură cu efortul general pentru organizarea unei activități cultural-educative cît mai intense în rîndul maselor muncitoare. Pătrunși de ideea leninistă că orice pas spre cultură înseamnă și un pas spre libertate, comuniștii din România împleteau inevitabil activitatea politică a mișcării cu procesul de culturălizare a maselor, cu difuzarea unor cunoștințe cît mai vaste din toate domeniile științei și culturii.

„Lectura nu înseamnă distracție — scria cineva într-un articol apărut în presa vremii — ci înseamnă în primul rînd hrană pentru spirit; literatura despre triunghiul amoros sau romanele de 5 paralele sînt otrăvă pentru suflet — pe foc cu ele⁸⁾”. Muncitorii erau îndemnați să citească romanele lui Ch. Dickens, V. Hugo, E. Zola, cărți care inspiră la meditație și acțiune pentru sistarea nedreptăților sociale.

Această concepție culturală și umanistă cu privire la importanța lecturii și-a pus amprenta asupra conținutului biblio-

existat în mai toate orașele din țară);

2) bibliotecile unor organizații de masă revoluționare (cum ar fi Frontul Studențesc Democratic — F.S.D. — și altele);

3) bibliotecile unor cercuri culturale înființate din inițiativa militanților comuniști. În statutele sau actele constitutive ale unor cercuri culturale ca „T. Neculuță” din Pașcani, Cercul cultural muncitoresc din Birlad sau biblioteca și Cercul cultural „Lupu Morgenstern” din Galați, se evidențiază în prim-plan menirea acestora de a „înființa biblioteci și de a pune la dispoziția doritorilor o literatură cît mai variată”⁴⁾;

4) bibliotecile particulare înregistrate ca persoană juridică, în realitate însă biblioteci ale P.C.R. (Ele au funcționat la București, Cluj, Tg. Mureș, Brașov etc.);

5) bibliotecile care funcționau în unele case conspirative ale partidului și ale U.T.C.-ului și care erau folosite de activii de partid pentru elaborarea materialelor cu caracter teoretic (de pildă, biblioteca marxistă a *Scintei* ilegale⁵⁾);

6) bibliotecile personale ale unor militanți ai mișcării muncitorești care aveau sarcina să asigure circulația cărților marxiste și a literaturii beletristice. Aceste biblioteci au fost destul de răspîndite; conținutul lor poate fi parțial reconstituit din relatările posesorilor bibliotecilor respective. S-au păstrat și unele ca-

tecilor muncitorești. În fondurile acestor biblioteci erau cuprinse în primul rând cărți din literatura marxist-leninistă, cărți privind diferite doctrine și mișcări revoluționare, cele mai bune cărți de beletristică din literatura clasică română și universală, precum și literatură științifică. Prin colecțiile lor, prin scopurile lor, bibliotecile muncitorești înființate de mișcarea muncitorească se deosebeau deci de restul bibliotecilor publice, ele oferind cititorilor pe lângă literatură din domeniul culturii generale și o vastă literatură revoluționară, social-politică.

Pentru a putea crea o imagine fidelă cu privire la ceea ce era o bibliotecă muncitorească organizată de mișcarea muncitorească revoluționară, ne propunem o prezentare sumară a *Catalogului bibliotecii sindicatelor unitare din Timișoara* (Timișoara, Tipografia „Union”, [1929], 288 p.) care, printre cele câteva cataloage de bibliotecii muncitorești depistate până în momentul de față, este, fără îndoială, cel mai reprezentativ⁹⁾.

Catalogul înregistrează peste 7500 de titluri, grupate după criteriile tematice, în cadrul fiecărei grupe păstrându-se ordinea alfabetică :

Grupa A cuprinde lucrările din domeniul *științelor sociale* (sociologie, statistică, politică, teoria politicii, probleme muncitorești, problema locuinței, cooperativele, socialism, emanciparea femeii, drept, administrație, activitate

educație, economie politică, etnografie și religie). Printre autorii care figurau în această grupă se prenumără : A. Bebel, Max Beer, Eugen Varga și alții ;

Grupa B cuprinde lucrări din domeniul *științelor naturii* (astronomie, fizică, chimie, biologie, botanică etc.). Din aceste domenii în catalog sînt menționate cărțile lui W. Bölsche, Ch. Darwin, J. B. Lamarck, J. J. E. Reclus ș.a. ;

În *grupa C* sînt trecute lucrările din domeniul *științelor aplicate* (a. medicină ; b. lucrări tehnice, de agronomie, construcții etc.) ;

Grupa D este constituită din cărți de istorie, cu precădere cărți privind istoria luptelor sociale ;

Grupa E conține cărți de geografie ;

Grupa F, intitulată *Artele frumoase*, cuprinde cărți de estetică, arhitectură, grădinarit, sculptură, pictură, muzică și altele.

Beletristica, cantitativ predominantă în colecțiile bibliotecii, este consemnată la *grupa G*, lucrările fiind subgruppate pe genuri literare — poezie, teatru, proză. Trebuie menționat că sînt prezenți doar cei mai reprezentativi scriitori, cu romanele lor cele mai însemnate și în special cele axate pe teme sociale : Balzac, Barbuse, Cervantes, Cehov, Dickens, Diderot, Dostoievski, France, Gorki, Hugo, Thomas Mann, Romain Rolland, Upton Sinclair, Stendhal, Strindberg, Twain etc. ;

Biblioteca populară din Cluj.

Sub indicativul *Diverse*, grupa H adună biografiile, lucrările critice ș.a.; La Grupa J sînt inserate lucrările de filozofie (logică, psihologie etc.), iar în grupa K (ultima) sînt cuprinse *lexicoane, dicționare, texte de legi* etc.

Simpla enumerare a grupărilor tematice în care au fost sistematizate lucrările consemnate în catalog este grăitoare în ceea ce privește diversitatea tematică a fondurilor deținute de biblioteca timișoreană.

Importanța documentară a acestui catalog este dublă, o dată pentru că dezvăluie natura colecțiilor unei biblioteci muncitorești, Biblioteca Sindicatelor unitare din Timișoara, apoi, din punct de vedere strict biblioteconomic, pentru istoria clasificării bibliografice la noi.

În ceea ce privește scopurile bibliotecilor muncitorești este semnificativ motto-ul acestui catalog: „Distrează-te și odihnește-te cu ajutorul beletristicii — se scrie la începutul catalogului — dar dacă vrei să-ți consolidezi concepția despre lume recurge la următorii autori: Bebel, Engels, Kautsky, Luxemburg, Marx, Weitling, Darwin, Barbusse, Dostoievski, Anatole France, Gorki, Jack London, Upton Sinclair, L. Tolstoi, E. Zola”.

Catalogul are un net caracter recomandat, marcat de adnotarea anumitor autori sau titluri, accentul fiind pus nu atât asupra datelor biografice, cât asupra valorii științifice sau literare a lucrărilor respective; asupra concepțiilor filozofice și politice ale autorilor precum și acolo unde era cazul, asupra legăturilor lor cu mișcarea muncitorească sau cu alte organizații cu orientare de stînga.

Pe principii asemănătoare Catalogului timișorean sînt constituite și celelalte cataloage cum ar fi *Catalogul Căminului muncitoresc din Tg. Mureș*¹⁹⁾, *Catalogul cărților din Biblioteca grupei muncitorilor croitori din Cluj* (editat în 1924), *Catalogul cărților Bibliotecii circumscripției a V-a Cluj*, al Societății muncitorilor grafici din Ardeal și Banat și altele. Dincolo de anumite deosebiri formale, aceste cataloage — oglinzi ale fondurilor deținute de bibliotecile muncitorești — au comun faptul că înglobează anumite lucrări esențiale pentru formarea culturii generale și a concepției științifice și revoluționare despre lume. Nu ne referim numai la literatura marxistă sau la literatura beletristică clasică ci și la cărțile lui Ch. Darwin și Lamarck, W.

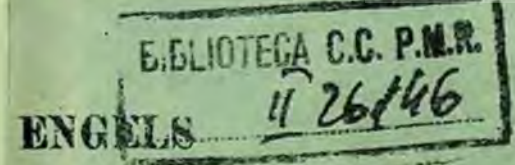
Stampilele unor biblioteci muncitorești aplicate pe diverse publicații.

TURĂ
P. SE. Iulian, v

SOCIALISTĂ

Bölsche, Max Beer sau chiar la *Istoria universală* a lui H. G. Wells. Aceste cărți se găseau obligatoriu în orice bibliotecă muncitorească și ele erau considerate principalele izvoare pentru completarea noțiunilor elementare de cultură generală pe care societatea de atunci a refuzat-o maselor de proletari.

În legătură cu conținutul bibliotecilor particulare aflate sub egida ilegală a P.C.R.-ului se pot face anumite aprecieri pornind de la *Catalogul Bibliotecii „Libro”*¹¹⁾ — care funcționa în anii '30 la Cluj. În acest catalog sînt cuprinse cărți de beletristică, de popularizare a științei, lucrări științifice, în 4 limbi — română, maghiară, germană și franceză. (O notă dată în continuarea sumarului menționează că lucrările în limba engleză au fost cuprinse într-un catalog aparte.) Cele peste 7.500 de titluri incluse în catalog sînt ordonate, în cadrul fiecărei limbi, în ordine alfabetică. Capitolele cuprinzînd lucrările în limbile germană și maghiară sînt subdivizate în două grupe tematice „beletristică” și „popularizare a științei”. Ca și în cazul altor cataloage ale bibliotecilor muncitorești de orientare marxistă, *Catalogul Bibliotecii „Libro”* nu cuprinde, din motive conspirative, în cele 310 pagini ale sale toate lucrările marxiste aflate în patrimoniul bibliotecii. Sînt incluse în schimb tot felul de romane atît în scopul atragerii unui public cit mai larg cît și pentru derutarea organelor represive.

Natura publicațiilor deținute de bibliotecile muncitorești poate fi reconstituită și pe baza ștampilelor aplicate pe unele cărți, broșuri, publicații etc. În fondurile bibliotecilor Institutului de studii istorice și social-politice și Muzeului de istorie a P.C.R., a mișcării revoluționare și democratice din România se păstrează unele cărți cu astfel de ștampile. Iată cîteva exemple: *Originile socialismului științific* (ediție din 1920), cu ștampilele bibliotecii „Uniunii muncitorilor din industria minieră din România”, filiala Comăneci a Partidului Social-Democrat, secțiunea Lăloaia, jud. Bacău și a Bibliotecii Muncitorești Timișoara; *La com-*

mune — par Louise Michel, cu ștampila „Donațiunea Panait Mușoiu — Bibliotecă Revista ideii”; *Mașina timpului* de H. G. Wells, cu ștampila „Uniunea Unitară a muncitorilor chimiști, metalurgiști, petroliști. Grupa Timișoara”; *Ce-i de făcut?* de N. G. Cernișevski, cu ștampila „Casa Poporului. Tr. Severin”.

Bogăția și diversitatea colecțiilor bibliotecilor muncitorești, sub raportul conținutului, denotă strădania organizatorilor acțiunii cultural-educative în rîndul muncitorilor. Desigur organizarea acestor biblioteci nu era o sarcină ușoară, însăși constituirea fondurilor cerînd eforturi materiale deosebite.

Bibliotecile muncitorești întrețineau strînse legături cu librăriile muncitorești¹²⁾ și cu unele edituri înființate din inițiativa mișcării muncitorești, ceea ce a facilitat fără îndoială îmbogățirea colecțiilor lor. În pofida greutăților materiale ale bibliotecilor, împrumutul era gratuit sau contra unei taxe simbolice. În *Catalogul Bibliotecii muncitorilor grafici din Ardeal și Banat* se arată, de pildă, că „biblioteca stă la dispoziția fiecărui membru în mod gratuit”. Din catalogul bibliotecii din Timișoara rezultă că taxa de împrumut pe 3 luni era de 10 lei. Cititorii bibliotecii se recrutau de obicei dintre membrii sindicatelor respective, dar putea împrumuta cărți orice persoană din afară pentru care garanta un membru înscris în sindicatul respectiv. Durata împrumutului era limitată (de obicei, două săptămîni). Regulamentele de funcționare a acestor biblioteci aveau în vedere, în general, o circulație cit mai largă a cărților din bibliotecile respective.

Un capitol important în cadrul activității bibliotecilor îl constituie munca de popularizare și de atragere a cititorilor. Presa muncitorească conține numeroase materiale de popularizare a lucrărilor din fondurile bibliotecilor muncitorești. În *Socialismul, Tineretul Socialist, Viața muncitoare, Dezrobirea*, mai tirziu în ziarul *Lumea Nouă* și în alte publicații apăreau cu regularitate informații cu privire la colecțiile bibliotecilor și recomandări speciale pentru lectură, ceea

66104

CATALOGUL

CĂRȚILOR BIBLIOTECII
CIRCUMSCRIȚIEI A V-A CLUJ A SOCIETĂȚII MUNCITORILOR GRAFICI DIN ARDEAL ȘI BANAT

AZ ERDELYI ES BÁNÁTI
GRAFIKAI MUNKÁSOK SZÖVETSÉGE KÖNYVTÁRSÁRI
V. KÉPŐLETÉNEK

KÖNYVJEGYZÉKE

EDAT DE CIRCUMSCRIȚIEI CLUJ 1922
KIADJA A KOLOZSVÁRI KERÜLET 1922

2 648 h-122
Catalogul Bibliotecii circumscripției a V-a Cluj a Asociației muncitorilor grafici din Ardeal și Banat.

ce probează o preocupare intensă a organizațiilor muncitorești în această direcție. Mai greu de reconstituit sînt rezultatele acestor acțiuni de popularizare, măsura în care aveau ecou în rîndul cititorilor. Este cert însă că dacă muncitorii au creat aceste biblioteci cu prețul unor sacrificii materiale și le-au apărut împotriva represaliilor de tot felul, este pentru că le-au considerat ca pe o armă de luptă, într-o societate în care masele muncitoare aveau atît de greu acces la cultură. Pentru a se putea trage concluzii statistice sau a face aprecieri calitative cu privire la interesul pentru lectură al muncitorilor ar fi necesare însă documente, dintre care cele mai edificatoare ar fi fișele de cititori sau registrele de evidență ale diferitelor biblioteci, or de asemenea documente pînă în momentul de față nu dispunem, singurul depistat pînă acum fiind Registrul Bibliotecii breslei muncitorilor metalurgiști și electricieni din ținutul Mureș — Secția

Tg. Mureș (1939) care se află în fondul secției moderne și contemporane a Muzeului din Tg. Mureș.

Lipsa aproape totală a documentelor poate fi parțial compensată prin memoriile veteranilor mișcării muncitorești care au avut sarcina de a organiza sau de a conduce asemenea biblioteci, dintre care menționăm pe Margareta Deheleanu, Victor Chereșteșu, Nagy Elisabeta, Sonia Bunaciu, Zoe Bugnariu, Marcel Blumenfeld ș.a. Tot atît de prețioase ar putea fi și discuțiile cu militanții mișcării care frecventau sediile și bibliotecile mișcării muncitorești. O fișă biografică detaliată a acestor militanți, cu accent asupra pregătirii lor cultural-științifice, ne-ar putea ajuta la reconstituirea semnificației bibliotecilor muncitorești în activitatea cultural-educativă a mișcării muncitorești.

Cu toată documentația insuficientă se poate afirma că bibliotecile muncitorești au avut un rol de seamă instructiv-propagandistic. Ele au fost un important centru de difuzare a literaturii marxist-leniniste printre muncitori, contribuind în mare măsură la opera de făurire a conștiinței revoluționare.

Note

- 1) I.M.S.E.R. = Institutul muncitoresc pentru educație și sport din România.
- 2) *Documente din istoria Partidului Comunist și a mișcării muncitorești revoluționare din România. Mai 1921 — august 1924.* Buc., Editura politică, 1970, p. 200.
- 3) A.C.C.P.C.R., F. 1, dosar 33, fila 201.
- 4) A.C.C.P.C.R., F. 182, mapele 2, 36, F. 6, dosar 1239, fila 1.
- 5) A.C.C.P.C.R., F. 1, mapa 107/1939.
- 6) Vezi catalogul întocmit de militantul comunist Ionescu R. Ion din Ploiești. A.C.C.P.C.R., F. 47, dosar 4639, fila 3.
- 7) Bibliotecile I.M.S.E.R.-ului s-au constituit în anul 1930 prin contopirea bibliotecilor sindicateror afiliate la C.G.M. Biblioteca I.M.S.E.R.-ului din București, de pildă, cu un fond de peste 7 mii de volume, era frecventată nu numai de muncitori și militanți ai mișcării comuniste și muncitorești, dar și de numeroși intelectuali de seamă cu orientare progresistă care găseau aici cărți de științe sociale, marxist-leniniste în diferite limbi, inexistente în alte biblioteci.
- 8) *Calendarul muncii* editat de Secția culturală a S.M. Timișoara, 1929.
- 9) Catalogul constituie proprietatea tovarășului Fuks Simion, șeful Secției de istorie a Bazei de cercetare a Academiei R. S. România din Tg. Mureș, și a fost pus la dispoziția Muzeului de istorie a P.C.R. a mișcării revoluționare și democratice din România.
- 10) Catalogul se află în fondurile secției moderne și contemporane a Muzeului de istorie din Tg. Mureș.
- 11) Catalogul acestei biblioteci a fost pus la dispoziția Muzeului de istorie a P.C.R. . . . de către prof. Victor Chereșteșu care a condus biblioteca Libro din Cluj. După 1939, această bibliotecă își continuă activitatea la București sub conducerea tovarășei Margareta Deheleanu. O asemenea bibliotecă a funcționat și la Brașov, condusă de Janeta Jozsa.
- 12) Au funcționat librării muncitorești la București, Galați, Timișoara, Cluj etc.

DOFTANA - universitate de partid

Valentina POPOVICI
Maria SENCIU

În istoria mișcării muncitorești și comuniste din România, Doftana s-a înscris ca un simbol al luptei pentru libertate și dreptate socială. De-a lungul deceniilor, între zidurile ei, au suferit și au luptat cei mai buni fii ai poporului: reprezentanții și conducătorii răsculațiilor din 1907, muncitorii greviști din Cimpina care s-au ridicat împotriva ocupației germane din anul 1918, participanții la greva generală din anul 1920. Mai târziu, după crearea P.C.R. și, mai ales, după ce acesta a fost trecut în ilegalitate, Doftana a devenit una din cele mai crunte închisori prin care clasele exploatoare din țară voiau să extermine pe conducătorii mișcării comuniste¹⁾.

În ciuda teroarei dezlănțuite împotriva comuniștilor, în ciuda regimului de exterminare instaurat în diverse închisori și mai ales în Doftana — unde se concentrase un număr mare de comuniști — jalnica cetate de pe malul Telegăi a devenit o adevărată școală de pregătire politică și culturală.

Despre aceasta vorbesc documentele — rapoarte ale conducerii închisoriilor — în care se constată că, în ciuda tuturor precauțiilor luate, deținuții dispun de ziare și cărți care se transmit dintr-o celulă în alta²⁾. Mai elocvente sînt însă cărțile — acele cărți care ani de-a rîndul au circulat printre comuniștii de la Doftana și care se mai păstrează și azi într-una din sălile actualului muzeu. Sînt circa o mie de publicații — cărți, broșuri, reviste, ziare. Multe dintre ele — extrem de deteriorate — și-au pierdut identitatea; din altele — lipsesc pagini; altele au fost reconstituite din fasciculele în care

fuseseră desfăcute pentru a putea fi folosite concomitent de mai mulți tovarăși.

O lume a cărților — o lume a ideilor; ea deschide căi noi de investigare a istoriei pe care au trăit-o și au făcut-o comuniștii Doftanei. Această lume mută, închisă în rafturi de muzeu, ne vorbește astăzi despre nesfîrșitele zile și nopți cînd, la lumina opaițului sau a unei raze timide ce se strecura anemic printre gratii, oameni cu voință dirză învățau.

Desigur, ceea ce se păstrează astăzi nu sînt nici pe departe toate cărțile care au circulat la Doftana. Multe dintre ele s-au pierdut — uzate de îndelunga lor folosire, trecute dintr-o închisoare în alta, și, mai ales, distruse de autoritățile vremii³⁾.

Dar și cele care au rămas sînt suficiente pentru a arăta largă sferă și nivelul înalt al preocupărilor ideologice, culturale și științifice ale deținuților comuniști. Unele dintre publicații poartă semnăturile celor cărora le-au aparținut, altele cuprind însemnări, sublinieri, impresii ale celor care le-au studiat. Se deduce din acestea că publicațiile au trecut din mînă în mînă, din închisoare în închisoare, că multe din ele au fost cărți de căpătii ale deținuților.

Ceea ce surprinde de la bun început este varietatea tematică și de limbă a acestor publicații. De la lucrări ale clasicilor marxism-leninismului — pînă la manuale de matematică și desen tehnic; de la lucrări ale socialiștilor utopici — la capodopere ale literaturii universale; de la publicații în limba română, pînă la dicționar de limbă turcă, iată sfera extrem de cuprinzătoare a preocupărilor comuniștilor întemnițați la Doftana.

Între lucrările clasicele marxism-leninismului păstrate pînă azi și care poartă sigiliul „Penitenciarul special Doftana” se găsește *Capitalul* lui Karl Marx, *Anti-Dühring* de Fr. Engels, lucrările lui Lenin *Imperialismul — stadiul cel mai înalt al capitalismului* și *Statul și revoluția*⁴⁾. Ele nu epuizează însă nici pe departe lista titlurilor de lucrări studiate de luptătorii comuniști și antifasciști interzicți aici. În amintirile unora dintre deținuți se menționează că asemenea lucrări se studiau după copii manuscrise pe foiță de țigară sau după prelegerile celor mai instruiți dintre deținuți, care se țineau seara, în dormitoarele comune sau prin ferestruica ușilor.

Lucrări ale clasicele marxism-leninismului — ca de altfel și alte publicații — au început să pătrundă cu mai multă insistență în închisoare în special după ce s-a introdus aici regimul pentru deținuți politici. Această victorie, obținută prin lupta susținută a clasei muncitoare în organele sale de presă și prin manifestații de stradă, a creat condiții mai lesnicioase pentru studiul ideologiei marxiste. Faptul este atestat și în documente. Rapoartele conducerii închisorii vorbesc despre faptul că deținuții țin conferințe, se instruiesc, se pregătesc în vederea continuării luptei. Aceleași rapoarte menționează că „majoritatea gardienilor se pretează la incorectitudini, fiind prinși de către direcție încercînd să introducă corespondență, ziare și note în închisoare”⁵⁾.

Activitatea de studiere a marxismului nu era lăsată la voia întâmplării; de organizarea ei se ocupa celula de partid. Într-o notă informativă a siguranței, din 24 iunie 1936, se atestă că la Doftana, ca și în alte închisori din țară, „există organizate celule comuniste alcătuite din vechi membri de partid, care se ocupă de educarea deținuților”⁶⁾. Iar un raport din 16 ianuarie 1939 informează că „la Doftana se face o adevărată școală de comunism, pregătindu-se elemente pentru lupta ce urmează a se da după eliberare”⁷⁾.

În afară de literatura marxist-leninistă, la Doftana au circulat și alte lucrări. Este izbitoare și elocventă varietatea tematică a acestora, precum și valoarea cultural-științifică a lor — fapt care atestă seriozitatea preocupărilor, corelarea lor cu problemele luptei social-politice în care erau angrenați. În strînsă legătură cu studiul operelor clasicele marxism-leninismului și determinată de acesta este și lectura socialiștilor utopici, a economiștilor și social-democraților. Lucrările acestora, alături de cele ale unor iluminiști și enciclopediști francezi,

au circulat în ediții românești, franceze, germane și chiar engleze. Printre cărțile care s-au mai păstrat, și a căror stare atestă condițiile grele în care au fost citite, se găsește: *Utopia* lui Thomas Morus, o ediție Charles Fourier (lipsind coperta și pagina de titlu nu are date editoriale), lucrarea lui Herman Mendel *August Bebel. Ein Lebensbild für deutsche Arbeiter*, Adam Smith — *Histoire des doctrines économiques*.

Studiul filozofiei — imbinat cu cel al sociologiei și dreptului — se face la Doftana pe baza unor lucrări de largă respirație științifică sau de strictă specialitate, toate însă de valoare bine determinată: Aristotel, Platon, Spinoza (*Ethique*), Voltaire, *Dictionnaire philosophique*, *Istoria filozofiei moderne. De la Kant pînă la evoluționismul englez*, B. Pascal *Pensées et opuscles philosophiques*, M. Corelli *Free opinions*, E. Durkheim *Les forme élémentaires de la vie religieuse*, lucrări despre Nietzsche și Kant, despre viața publică și juridică din România — V. Conta *Originea speciilor*, Petre Andrei *Probleme de sociologie*, numere din revista *Sociologie românească*, editată sub direcția lui D. Gusti, D. I. Suchianu *Manual de sociologie*. De remarcat este și interesul față de probleme privind situația femeii și a tineretului. Găsim traducerea în limba română a lucrării lui I. Novikov *Emanciparea femeii*, sau a lucrării lui Ernst Fischer *Krise der Jugend*.

Preocupările față de problemele muncii și ale jurisdicției muncii se vădese și prin prezența unor lucrări ca: *Durata muncii în principalele întreprinderi industriale din țară*, Alen Samoil *În apărarea meșteșugărimii și a Uniunii, Conflictele colective de muncă din 1925, Legea pentru înființarea și organizarea jurisdicției muncii* cu o prefață de Traian Ionașcu; N. St. Diaconescu *Lege pentru lichidarea datoriiilor agricole și urbane*, culegeri de legi, decrete și hotărîri ale guvernelor, pe diferiți ani etc.

Aspecte ale vieții economice sînt studiate și în retrospectivă: D. Z. Furnică *Istoria comerțului în România*, Constantin Garoflid *Chestia agrară în România* și altele.

Este evidentă, astfel, studierea atentă și serioasă a vieții sociale din România, sub toate aspectele ei, a felului în care se reflectă ea în operele unor intelectuali progresiști și în actele oficiale ale statului. La un moment dat începe să circule broșura *Regulamentul închisorilor*; este probabil ca ea să fi constituit un studiu special în vederea acelor memorii pe care deținuții le întocmesc —

cu o remarcabilă deranitate, competență și interpretare a legilor în vigoare — pentru a determina conducerea închisorii la o comportare cel puțin umană.

Literatura istorică, și în special cea referitoare la istoria poporului român, este prezentă prin lucrările lui Ion Neculce, P. Maior *Istoria cetății Roma pînă la supunerea desăvîrșită a Italiei*, Nicolae Bălcescu *Puterea armată și arta militară de la întemeierea Principatului Valahiei pînă acum*, *Istoria Românilor sub Mihai Vodă-Viteazul*, *Mersul revoluției în istoria Românilor*, Mihaıl Kogălniceanu *Îmbunătățirea soartei țărănilor*, A. D. Xenopol *Istoria Românilor din Dacia Traiană*, prin conferințele istorice ale lui N. Iorga, precum și lucrarea acestuia *Relations des roumains avec les Alliés*, studiul lui Romulus Seșanu *Principiul naționalităților. Originile, evoluția și elementele constitutive ale naționalității*.

Din literatura istorică universală se poate urmări o linie ascendentă, de la *De bello gallico* a lui Cezar, la o istorie a revoluției franceze și la voluminoasa culegere *Documents relatifs à l'histoire des origines de la guerre*, precum și alte lucrări de istorie a unor țări sau de istorie universală ca *Istoria omenirii* a lui H. W. Van Loon. Acestor li se alătură biografii istorice ale unor personalități de seamă. Evident că nu întimplător alegerea se oprește asupra unor oameni de orientare progresistă în istoria omenirii ca Lincoln sau Mahatma Gandhi.

Un loc important printre publicațiile ce au mai rămas il ocupă cele cu caracter științific și tehnic — multe din ele în limba franceză, germană sau rusă. Este vorba de lucrări de chimie, fizică, geometrie, algebră, desen tehnic, lucrări privind specializarea politehnică. Întîlnim lucrări de nivel științific: Fritz Beer *Teoria relativității a lui Einstein* (în traducere românească), Bertrand Russel *Das ABC der Relativitätstheorie* sau *Enciclopedia invențiilor tehnice*. Prezența unor asemenea publicații de nivele diferite — de la manuale pentru primele clase de liceu, pînă la sinteze științifice de teoretizare — conduce atît la concluzia că era vorba de o pregătire teoretică sistematică și bine orientată, cit și de un studiu teoretic necesar unor aplicații practice imediate. Pregătirea teoretică științifică și tehnică avea un scop în perspectivă: imobilizarea forțată, perioada de absență din lupta activă, concretă, era folosită astfel pentru acumularea și aprofundarea unor cunoștințe ce urmau să fie puse în aplicare în momentul — și comuniștii credeau ferm că acesta va veni! — al victoriei revoluției. Luptătorii erau conștienți de faptul că, pentru transformările economice care le-ar fi urmat

celor sociale, au nevoie de temeinice cunoștințe cu ajutorul cărora să asigure conducerea competentă a diferitelor sectoare.

Unele dintre aceste cunoștințe, ca de pildă cele de geometrie, electrotehnică, desen tehnic, își găseau și o aplicare imediată prin confecționarea diferitelor obiecte în cadrul atelierului Doftana, cu atît mai mult cu cît aceste obiecte aveau să răspundă unor sarcini ale mișcării, ca de pildă acel aparat de radio emisie confecționat acolo și folosit de comuniști pentru legătura cu tovarășii aflați în libertate.

Observăm și frecvente preocupări în domeniul biologiei; acestea sînt însă mai mult de istorie a speciilor, de evoluție, ceea ce se poate corela cu necesitatea elucidării unor probleme ridicate în cadrul studierii materialismului dialectic, a filozofiei marxiste — care operează cu noțiuni și teorii din domeniul științelor naturii.

Dacă studiul unor asemenea lucrări a fost determinat de niște cerințe de ordin teoretic, prezența unui număr relativ mare de lucrări și reviste cu caracter medical a avut desigur un mobil mai concret. Faptul că literatura medicală prezentă aici se referă mai mult la nutriție, igienă și terapie generală orientată spre deducția că luptătorii comuniști și antifasciști aflați în detenție — depășind concepțiile aventuriste despre sacrificiul personal, conștienți de importanța supraviețuirii lor pentru continuarea luptei — învață cum să se hrănească mai rațional în condițiile vitrege din închisoare, cum să-și mențină cît de cît sănătatea, pentru a participa apoi din nou efectiv la luptă. Astfel se explică circulația unor lucrări ca: *Vue générale sur l'endocrinologie*, C. Bacaloglu *Asupra anemiei pernicioase plastice și aplastice* etc., cit și a numeroaselor exemplare din revistele *Spitalul*, *Ardealul medical* și altele.

Literatura și arta ocupă un loc important între publicațiile care se mai păstrează. Lucrări de istoria artei, de istorie a stilurilor — mai ales în limba franceză —, monografiile consacrate unor mari muzicieni — ca Beethoven, Bach, Haydn — sau unor pictori (Rodin, Dauter, Rubens), lucrări despre mari scriitori — Goethe, Rabindranath Tagore — au venit să completeze studiul de istorie a literaturii române, franceze, germane, ruse.

Ni se pare foarte semnificativ faptul că literatura care a circulat printre luptătorii de la Doftana este de o calitate incontestabilă, fără excepții. Nu întîlnim decît lucrări aparținînd scriitorilor de

renume, ale căror opere au intrat în patrimoniul universal, scriitorii care au demascat societatea în care au trăit și au militat pentru progres social. În versiuni românești, franceze, germane, maghiare a circulat proza lui Lev Tolstoi, A. P. Cehov, A. S. Pușkin (nuvele în limba germană), nuvelele lui Gorki și romanele lui autobiografice *Copilăria, La stăpin, Universitățile mele*, I. Ehrenburg. Scriitorii francezi au fost reprezentați prin *Confesiunile* lui J. J. Rousseau, prin Voltaire, Molière *Théâtre complet*, Diderot *Oeuvres choisies, Insula pinguinilor* a lui A. France, prin reputele drame ale lui Romain Rolland *Ame enchantée, Jean Christophe*, prin *Germinal* și *Thérèse Raquin* ale lui E. Zola etc. Mai puțin reprezentată, literatura germană se recomandă prin Goethe *Faust*, Th. Mann, H. Heine *Neue Gedichte*, Fr. Schiller *Wilhelm Tell*; cea engleză prin Shakespeare (mai ales drama istorică), Thackeray, Jack London *Înainte de Adam* și *Martin Eden* etc. Întinlim, de asemenea, ediții în limba maghiară din poezii ale S. Petőfi. Alături de acestea sînt prezente antologii de texte alese ale scriitorilor de seamă din diferite țări — ceea ce atestă cel puțin dorința unor lecturi pe cit posibil sistematice și reprezentative.

În afară de scriitorii străini, se află ediții de opere alese sau separate ale scriitorilor români: M. Eminescu, I. Creangă, I. L. Caragiale, G. Coșbuc, M. Sadoveanu, Panait Istrati, Cezar Petrescu (acesta din urmă prin romanul social *1907* și *Apostol*).

Orientarea conștientă și perseverentă spre o literatură cu rezonanțe sociale, spre tot ceea ce avea mai progresist lumea literelor românești în acea perioadă este subliniată și de prezența unor reviste literare prestigioase ca *Viața românească, Era nouă* sau *Însemnări ieșene*.

Ceea ce frapează însă, chiar de la un prim și superficial contact cu biblioteca alcătuită din publicațiile de care s-a folosit luptătorii de la Doftana, este numărul mare de dicționare, gramatici și manuale de învățare a limbilor străine. Dicționare bilingve în diferite ediții: dicționare în care una dintre limbi este cea română cu corespondență franceză, ger-

mană, engleză, italiană, sau dicționare în care ambele limbi sînt străine ca germană, cehă, rusă, suedeză, ba chiar turcă și chineză.

Rolul acestor dicționare putea fi dublu. Ele au folosit desigur la descifrarea, înțelegerea acelor cărți străine — în număr foarte mare — care ajungeau pe diferite căi în închisoare. Dar nu mai puțin probabilă a fost folosirea lor în învățarea unor limbi de circulație, alături de manualele de limbi străine — dintre care multe erau editate în U.R.S.S. Învățarea limbilor străine era o necesitate dictată de imperativele continuării luptei, ale legăturilor internaționale pe care le aveau comuniștii români cu cei din alte țări.

Lipsiți de posibilitatea unui contact permanent și direct cu lumea exterioară, deținuții erau puși în situația de a folosi cu maximum de eficiență orice sursă de informare, indiferent de limba în care era ea. Condițiile în care își desfășurau lupta îi determinau la hotărâri imediate, la reacții repezi care trebuiau să fie însă cit mai juste, mai conforme cu cerințele luptei întregii clase. Toate acestea — și nu dorința de a omori timpul — i-au determinat la un studiu perseverent al limbilor străine, la intensiva utilizare a dicționarilor celor mai variate drept cheie pentru a pătrunde în lumea unor cunoștințe expuse în limbi insuficient cunoscute.

Analiza conținutului tematic al acestei biblioteci poate duce la concluzii deosebit de interesante care să ilustreze nivelul ideologic și cultural, cunoștințele de limbă, sfera preocupărilor acelor luptători, reprezentanți ai poporului nostru, care și-au petrecut o perioadă din viață între zidurile Doftanei. Dar și numai din sumarele exemplificări pe care ni le-au permis limitele acestui articol, se desprind concluzii semnificative. Dintre acestea, cea mai importantă este aceea că, punînd mai presus de orice lupta împotriva nedreptății sociale, împotriva fascismului, pentru socialism, luptătorii întemnițați au transformat temnețele în universități, în care au învățat cu asiduitate și și-au îmbogățit multilateral cunoștințele pentru a le pune în slujba cauzei comune, a poporului.

Note

1) În legătură cu istoria Doftanei vezi: Sălăjan, Z. *Doftana — bastion al luptei revoluționare duse de militanții comuniști și antifasciști în anul ilegalității*. În: *Anale de istorie*, 16, nr. 6, 1970, p. 30—42; Clorobu, N. *Doftana — ciadela a luptei revoluțonare din România*. În: *Analele Institutului de istorie a partidului*, ... 11, nr. 6, 1965, p. 118—132.

2) Vezi și: Ardeleanu, Ion. *Muzeul Doftana*. Buc., Editura Meridiane, 1968.

3) Ardeleanu, I. *Op. cit.*, p. 7.

4) Ardeleanu, I. *Op. cit.*, p. 7.

5) Goldberger, N. *În lagăre și închisori studiam învățătura lui Lenin*. În: *Magazin istoric*, 4, nr. 5, 1970, p. 45—46.

6) Ardeleanu, I. *Op. cit.*, reproducerea nr. 29.

7) *Idem*, reproducerea nr. 41.

8) *Ibidem*, reproducerea nr. 43.

Literatura de partid în rîndurile armatei în anii ilegalității

Col. Aurel LUPĂȘTEANU

În activitatea de propagandă a Partidului Comunist Român și a organizațiilor democratice de masă desfășurată în anii interbelici în rîndurile armatei, broșura cu conținut revoluționar s-a situat în primele rînduri, alături de ziar, manifest, afiș sau „fluturaș“.

Prezența de-a lungul anilor a broșurilor revoluționare pe teme militare este atestată de numeroase mărturii. O autentică operă de pionierat a îndeplinit, la vremea ei, broșura *Programul Partidului Socialist din România*, Editată în anul 1920, lucrarea își propunea să dezbăta aspecte ale vieții social-politice românești, în lumina programului de luptă al partidului. Un capitol de sine stătător, intitulat *Armata*, expunea punctul de vedere al socialiștilor față de rolul și misiunea acestui organism. Atrăgea atenția, îndeosebi, un pasaj în care se spunea: „Armata trebuie să fie numai pentru apărarea țării și să nu intervină în luptele dintre capital și muncă ca să ia apărarea boierilor și a fabricanților împotriva țăranilor și muncitorilor“. În luna mai 1920, broșura aceasta a fost semnalată în unele garnizoane de pe raza Corpului 7 armată, în Transilvania, ceea ce sublinia, fără îndoială, larga ei răspîndire. În același an de clocot revoluționar, care a precedat nașterea Partidului Comunist Român, o altă broșură făcea ocolul țării. Este vorba de culegerea de versuri intitulată *Măi frați soldați*. Concepute într-un limbaj larg accesibil maselor de truditori în uniforme militare, stihurile puneau în antiteză trecutul și prezentul cu perspectiva ce o deschidea lupta revoluționară a maselor populare în frunte cu reprezentanții lor cei mai avansați. Broșura glăsuia într-un loc:

„Ei vor (adică socialiștii) ca toți țăranii să ajungă

Stăpîni pe rodul muncii întregi,

Ei vor să ne-nfrățim cu lucrătorii
De la orașe și-mpreună
Să ne croim o soartă bună“.

Iar în încheiere se arăta:

„Trăiască peste tot socialiștii!
Căci frați sintem cu toții-de robie.
Noi vrem dreptatea să invie!“

Despre conținutul acestei tipărituri au luat cunoștință, în iunie 1920, militari din unitățile Corpului 2 armată, în timp ce, două luni mai tîrziu, în septembrie, ea a fost difuzată la Regimentele 14 obuziere și 3 dorobanți.

Desigur, aceste broșuri n-au fost unicele titluri răspîndite printre ostași în acel an. Iată ce scria, de pildă, ziarul *Socialismul*, organul Partidului Socialist și al Uniunii Sindicale, la 6 martie 1920: „La Regimentul 18 «Gorj» au fost găsite niște broșuri socialiste, care se găsesc la toate librăriile din Capitală și din provincie“. Este demn de remarcat că în ciuda restricțiilor impuse de oficialități, broșurile au ajuns în cazarmă prin intermediul unor salariați civili ai armatei. Iar atunci cînd aceștia au fost supuși unei anchete, militarii le-au luat cu mult curaj și demnitate apărarea, subliniind astfel adevăratul lor la ideile socialismului.

În anii care au urmat după Congresul din mai 1921, în care a luat ființă Partidul Comunist Român, broșurile revoluționare și-au diversificat tematica și și-au sporit combativitatea ideologică, oglinzind afirmarea lui tot mai puternică în viața politică și socială a țării. Lărgindu-și frontul de acțiune în armată, parti-

dul închea vii dialoguri cu militarii prin intermediul slovei scrise în broșurile revoluționare. El chema cu patos pe ostași să se alăture luptei revoluționare a maselor și milita cu consecvență pentru apărarea intereselor specifice ale oamenilor muncii veniți să-și satisfacă stagiul militar. Comuniștii condamnau cu asprime practicile înapoiate prezente pe alocuri în instruirea militarilor, cerind cu tărie să fie respectate demnitatea și drepturile cuvenite ostașilor. Asemenea idei erau cuprinse în broșurile *Ce trebuie să știe orice ostaș*, editată în anul 1931. *Pentru ce trebuie să lupte orice soldat*, editată în anul 1932, *Recruții în armata burghezo-moșierească*, editată în același an și în altele. Demonstrând eficacitatea conducerii de către partid a oricărei acțiuni, broșura *Pentru ce trebuie să lupte orice soldat* chema pe ostași: „Organizați-vă la luptă revoluționară. Creați celule comuniste în armată!”

Reacționând cu operativitate la evenimentele timpului, propaganda de partid a rezervat o broșură întreagă evenimentelor revoluționare din România de la începutul anului 1933, modulul cum se repercutau efectele crizei economice asupra muncitorilor și țăranilor în uniforme militare. Broșura, intitulată *Către toți muncitorii și țăranii în haine militare*, demasca cu tărie represiunile polițienești și consemna unele exemple de solidaritate a militarilor, între care și a unei companii din Regimentul 21 infanterie, cu muncitori greviști de la Atelierele C.F.R. „Grivița”.

Se remarcă grija atentă acordată de partid aspectelor grafice ale broșurilor politice adresate militarilor. Evident, în condițiile deosebit de grele ale muncii editoriale în ilegalitate, predominau broșurile șapirografiate, printre care se pot cita: *Pentru ce trebuie să lupte orice soldat*, *Către toți muncitorii și țăranii în haine militare* etc. Nu lipseau însă nici broșurile tipărite, cum era de pildă cea intitulată *Ce trebuie să știe orice ostaș*. În legătură cu această lucrare se cere de subliniat o particularitate, proprie de altminteri și altor tipăriri: ea avea copertă camuflată care o făcea să treacă cu mai multă ușurință pe sub ochii siguranței. Alături de titlu, se afla imprimat textul „Editura Marelui Stat Major, București 1931” și abia pe coperta a doua, din interior, rezulta că broșura era editată de Partidul Comunist Român. Se vedeau și preocupări pentru ilustrația de carte, în care privință este edificatoare broșura *Scrisori către soldați*, tipărită în editura Partidului Comunist Român în anul 1933, conținând zece desene caricaturale care biciuiau diferite racile din viața de cazarmă în armata

Broșuri cu coperta camuflată avind ca temă apărarea cu arma în mîini a independenței naționale împotriva agresiunii fasciste externe, editate de Partidul Comunist Român între anii 1936 și 1940.

burghezo-moșierească din acea vreme. Pe ultima copertă, ca un simbol al chemării la luptă, era înfățișat un ostaș cu arma în mîini, în plin avînt spre izbîndă.

În anul 1934, Ședința Comitetului Central al Partidului Comunist Român din luna aprilie a adoptat o rezoluție care aborda sarcinile editoriale ale partidului. După ce trecea în revistă realizările și lipsurile, documentul cerea o sporire a tirajelor și o îmbunătățire a condițiilor tehnice de apariție a broșurilor, ca și a altor tipăriri. La rîndul ei și difuzarea era socotită parte componentă a activității editoriale, o finalizare a acesteia.

Rezoluția sublinia, de exemplu, că „fiecare comunist trebuie să înțeleagă că plata pentru o broșură este o chestiune politică” și îndemna pe activiștii partidului să organizeze întreceri socialiste în vederea vinderii broșurilor și ziarelor. Îndemnuri la difuzarea tipăriturilor erau de altfel prezente și în textele unor broșuri adresate militarilor. În broșura mascată sub titlul *Fapta eroică a soldatului Stan Nicolae*, editată în anul 1935, reținea atenția următorul pasaj: „Datoria soldaților este de a lupta pentru dreptul de a citi orice cărți sau gazete”, cu alte cuvinte, pentru accesul liber al tipăriturilor democratice în cazărmi.

În anii ilegalității, răspîndirea broșurilor revoluționare cerea din partea comuniștilor, a fiecărui patriot, atît curaj și spirit de sacrificiu, cît și ingeniozitate. Se mergea de la difuzarea directă și deschisă, pînă la cea conspirativă. Era semnificativă o notă a Regimentului 35 infanterie în care, la 13 aprilie 1934, se remarcă intensă activitate desfășurată de comuniști, prin gări și trenuri, în rîndurile recruților din noul contingent. Cu acest prilej, menționa documentul amintit, tinerilor încorporați le erau îmîinate „diferite manifeste și broșuri”.

După anul 1934, editarea broșurilor revoluționare a cunoscut un nou avînt. Problemele militare puteau fi înțînute tot mai des în tipăriturile partidului comunist, asociate cu ideea de apărare a

ființei de stat a României, amenințată de Germania hitleristă și aliații ei. În august 1936 a avut loc Plenara a V-a lărgită a Comitetului Central al Partidului Comunist Român care, făcînd o analiză a situației interne și externe a țării, a trasat un program concret de luptă pentru organizarea rezistenței poporului român împotriva primejdiei crescînde a fascismului și a războiului. Rezoluțiile plenei au fost publicate sub titlul *Pentru pace, pînă, pămînt și libertate*, în broșura camuflată *Din tainele radiofoniei*. Pătrunse de simțul răspunderii față de destinele țării, documentele aveau numeroase referiri la armată, la necesitatea apărării cu arma în mîini a independenței și suveranității naționale. „În caz că Germania hitleristă, deslătînd războiul în Europa și în contra U.R.S.S. va ataca România cu ajutorul Ungariei hortiste, se spunea la capitolul 52 al rezoluției, comuniștii vor considera necesară apărarea fiecărei palme de pămînt al țării noastre (...) Noi, comuniștii, vom intra în primele rînduri ale luptătorilor pentru respingerea agresiunii fasciste și vom duce războiul pînă la capăt”. Pentru a se asigura rezistența armatei române în fața unui atac al agresorilor fasciști, broșura preconiza un șir de măsuri, între care: curățirea comandamentelor militare de elementele reacționare, acordarea către militari de drepturi politice și cetățenești, apărarea demnității și intereselor lor economice. În același timp, se cereau măsuri eficiente pentru protecția populației civile în caz de război, căreia trebuiau să i se pună la dispoziție gratuit adăposturi antiaeriene și măști împotriva gazelor de luptă.

Într-o altă broșură din același an, conținînd cunoscuta scrisoare a Comitetului Central al Partidului Comunist Român către Partidul Național Țărănesc, se reafirma poziția hotărîtă a comuniștilor împotriva amenințărilor fasciste, pentru realizarea unui larg front popular antifascist. „Poporul român, se arăta în cuprinsul broșurii, își va mobiliza toate slăvitele sale tradiții de luptă pentru independență și libertate și în frunte cu proletariatul său va sări la arme pentru a respinge pe cotropitorii imperialiști de sub semnul crucii încîrligate hitleriste și a coroanei habsburgice hortiste și a-și apăra existența”.

Idei similare erau cuprinse și în alte lucrări, cum a fost, de exemplu, cea intitulată *Cum trebuie înțeles antirevizio-*

Broșuri pentru militari editate de Partidul Comunist în anii ilegalității.

nismul, apărută în editura Partidului Comunist Român, tot în anul 1936. Prima copertă ascundea de fapt titlul real al tipăriturii: *Numai frontul păcii al tuturor popoarelor va împiedica războiul*. În cele douăzeci de pagini ale ei, broșura susținea cu tărie, ca o condiție principală a măririi puterii de rezistență contra unui atac fascist, necesitatea democratizării armatei, a controlului „poporului asupra forței armate, pentru ca nu cumva să fie întrebuintată împotriva sa”.

În următorii ani, în fața primejdiei iminente a unei agresiuni hitleriste și hortiste, propaganda partidului prin broșuri s-a intensificat, numărul lor a crescut, iar tematica a devenit tot mai variată, reflectând cu fidelitate evenimentele majore ale timpului, poziția comuniștilor români față de acestea. În 1938 apărea broșura cu copertă camuflată intitulată sugestiv *Dovlecism*, care avertiza, în documentul de partid intitulat *După Austria, Cehoslovacia*, asupra pericolului ce amenința, din partea puterilor axei, România și alte țări europene. O altă broșură, apărută în iunie 1938 sub titlul *Lapte, cauciucuri, naționalism*, cerea „pregătirea temeinică și efectivă a apărării țării de către un guvern democratic, prin înarmarea tehnică și sufletească contra primejdiei agresiunii fasciste”.

În martie 1938, era semnalată prezența, în garnizoana Piatra-Neamț, a altor douăsprezece titluri de broșuri diferite, între care se numărau *Scrisoarea Comitetului Central al Partidului Comunist Român adresată în 1936 conducerii Partidului Național Tărănesc*, „*Mizeria și foametea, pericolul fascist și de război*”, precum și broșurile cu coperte false *Veronica Micle muza lui Eminescu*, *Istoria constituțiilor din țările răsăritene*, *N-am fost niciodată arestat*, *Trădătorii*, *Literatură pentru tineret* și altele, care conțineau documente de partid.

Susținându-și cu patos ideile de libertate și independență în fața oamenilor muncii îmbrăcați în uniforme militare, comuniștii se găseau ei înșiși în primele rânduri ale celor chemați să apere cu arma în miini hotarele amenințate de fasciști. Pe la începutul anului 1940, o notă a Marelui Stat Major semnala via activitate desfășurată de Partidul Comunist Român în armată prin „diverse broșuri avînd coperte cu titluri inofensive”. Nota menționa că Partidul Comunist Român dăduse comuniștilor indicația „de a nu se sustrage de la concentrări ci, dimpotrivă, a căuta să răspundă la ele, ori de cîte ori sînt chemați”. Referindu-se la aceeași problemă, un buletin

al Regiunii 1 aeriene, dislocată pe atunci în Transilvania, scria la 31 august 1940: „Comuniștii continuă cu intensitate propaganda. Au fost găsite manifeste comuniste sub forma unor broșuri cu titlul *Cuvinte de îmbărbătare*”.

Dictatul fascist de la Viena și instaurarea dictaturii militaro-fasciste a prilejuit apariția broșurii mascate *Strigoii*, al cărui titlu făcea el însuși pe cititor să se gîndească la rolul nefast jucat de trădătorii de țară fasciști în evenimentele tragice de la începutul toamnei lui 1940. Broșura cuprindea documentul elaborat de Partidul Comunist Român intitulat *Punctul nostru de vedere*. Condamnînd cu asprime aruncarea României în brațele hitlerismului german, broșura atrăgea atenția asupra viitoarelor primejdii ce amenințau țara. Susținînd că singura ieșire din impas o putea aduce numai lupta unită a întregului popor, documentul se încheia cu îndemnul: „Dirși și hotărîți, sub steagul roșu al Partidului Comunist Român (...) veniți cu toții, muncitori, țărani, soldați, femei și tineret, indiferent de naționalitate”.

În cluda înăsprii represiunilor, activitatea editorială a partidului n-a încetat nici o clipă. An de an, apăreau noi broșuri, chemînd la răsturnarea dictaturilor fasciști, la scoaterea țării din războiul antisovietic și la întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste. În decembrie 1940, de pildă, a fost difuzată pe cai conspirative, în cantonamentele Regimentelor 1 grăniceri și 30 dorobanți, o broșură antifascistă camuflată sub titlul unei cărți de rugăciuni, *Drumul spre mîntuire*. În anul următor, era semnalată broșura *În umbra marelui Führer*. În spatele acestei coperte false se ascundea de fapt documentul de partid intitulat *De la regimul legionar, la dictatura militară*. O altă broșură, cu titlul *Doi ani de dictatură a trădătorului Antonescu*, apărea în anul 1942. Toate aceste tipărituri situau problemele politico-militare pe primul plan. Ele cheamau pe soldați, subofițeri, ofițeri și generali să urmeze calea unirii cu toți patrioții pentru salvarea națională.

Broșurile și alte materiale de propagandă editate de partid au îndeplinit un rol de seamă în clarificarea politică a militarilor, în atragerea lor de partea cauzei poporului. Urmînd îndemnaurile Partidului Comunist Român, ale tuturor forțelor patriotice antifasciste, ei s-au ridicat ca un singur om la arme, însufleșiți de dorința de a elibera patria, de a contribui la zdrobirea hitlerismului cotropitor.

O bibliotecă socialistă la Iași în ajunul înfiin- țării Partidului Comunist Român

L. MOSCOVICI și L. EȘANU

Preocupările culturale inițiate de primele organizații ale clasei muncitoare se concretizează, la sfârșitul deceniului al nouălea al secolului trecut, prin înființarea la București a „Clubului muncitorilor”, care a desfășurat o vastă luptă pe plan teoretic, dusă prin presă, conferințe, intruniri, editarea unor cărți și broșuri etc. Continuată pe plan organizatoric, politic, această luptă a pregătit condițiile pentru înființarea partidului de avangardă, marxist-leninist, al clasei muncitoare din România. În art. 7 din Statutul Clubului se prevede că acesta „va înființa o bibliotecă și va face abonamente la ziarele din toate țările privitoare la muncitori, ca prin aceasta membrii clubului să se lumineze asupra stării lor și asupra chipului de îmbunătățire a acestei stări.”¹⁾ Biblioteca înființată a adus o contribuție de seamă la popularizarea literaturii socialiste în București și chiar în întreaga țară.

După exemplul clubului bucureștean vor lua ființă instituții similare la Craiova, Turnu-Severin, Ploiești, Galați, Brăila, Botoșani etc. În orașul Iași, mișcarea socialistă avea o puternică tradiție în ceea ce privește editarea și difuzarea literaturii socialiste, progresiste. Aici a apărut *Contemporanul*, *Revista socială*, publicații care au marcat un moment deosebit de important în teoretizarea mișcării socialiste. Tot aici au activat dr. Russel, Ștefan Stîncă, frații Ion și Gheorghe Nădejde. Constantin Dobrogeanu-Gherea a tipărit la Iași cele mai importante lucrări în care a înfățișat ideile socialismului științific precum și programul său de o importanță primordială pentru orientarea ideologică a mișcării socialiste din România (*Ce vor socialiștii români*).

La Iași se cunoșteau biblioteci muncitorești care puneau la îndemîna muncitorilor literatură socialistă. Începînd din 1905 avea să funcționeze o bibliotecă muncitorească pe lângă Cercul de studii sociale din str. Arcului nr. 3, iar mai apoi

pe lângă cercul socialist „România muncitoare”, cerc constituit după modelul celui de la București. Există, de asemenea, informații după care în anul 1909 funcționa aici și biblioteca sindicatului muncitorilor țimplari din localitate.

Literatura cu caracter socialist nu era citită numai în biblioteci. Ea era cumpărată direct de la acei care aveau însărcinarea să o difuzeze în rîndul muncitorilor. Astfel, ziarul *România muncitoare* din 11 iunie 1909 publică o știre despre faptul că, în decurs de trei luni, Comitetul local pentru răspîndirea publicațiilor mișcării de pe lângă cercul „România muncitoare” din Iași a difuzat printre muncitorii ceferiști, croitori, fringhieri, textiliști, funcționari comerciali etc. un număr de 770 de volume dintre care : *Să fie lumină* (104), *Femeia muncitorului* (75), *Cuvinte adevărate* (65), *Socialismul și clasa muncitoare* (50), *Religia, familia, proprietatea* (50) etc.

În această perioadă, în țară se înmulțește numărul bibliotecilor muncitorești, ajungîndu-se ca între anii 1910 și 1921 să existe 46 de asemenea instituții. Același proces se constată și la Iași, unde, în anul 1919, ziarul *Social-democrația* („Foaia săptămînală a mișcării socialiste și muncitorești din Moldova”) publică numeroase articole și note prin care invită pe toți cei ce au împrumutat cărți de la sediul partidului să le restituie în vederea *reorganizării bibliotecii*.²⁾

Ne reține atenția un mare și călduros articol intitulat *Pentru luminarea muncitorilor* în care se expune programul de activitate al bibliotecii, importanța unui asemenea instrument de culturalizare și de propagandă la Iași și care trebuie „să corespundă nevoilor” : „În biblioteca organizației noastre, acolo unde-și au adăpost tot ce bruma ne-a supraviețuit după acest război de la vechea secțiune, sînt adunate cu mijloacele noastre restrînte un număr de cărți /.../ broșuri, reviste de care ne putem folosi fiecare /.../ Între scoarțele cărților, muncitorul lipsit de binefacerile culturii și civilizației găsește dezlegarea /.../ situației grele ce i s-a creat /.../”³⁾ În încheiere, autorii articolului adresează un apel pentru îmbogățirea fondurilor bibliotecii „cu tot felul de cărți” ca și pentru frecventarea ei („...Veniți de vă întîlniți în număr cit mai mare...”).

Deoarece în orașul Iași existau biblioteci mari care puneau la dispoziția cititorilor importante fonduri de publicații care însă erau mai puțin accesibile muncitorilor, funcționarea în oraș a unei biblioteci socialiste apare ca o rezultată a necesităților propagandei socialiste. În perioada la care ne referim, această propagandă

urmărea educarea politico-ideologică a membrilor de partid și ai sindicatelor, a tuturor muncitorilor și a intelectualilor progresiști.

În condițiile avântului revoluționar de după primul război mondial, mișcarea muncitorească și socialistă din Iași a cunoscut o diversificare a formelor și metodelor de propagandă, punându-se un accent deosebit și pe difuzarea literaturii socialiste în rindul membrilor Partidului socialist și ai sindicatelor.

Spiritul cultural al Iașului a favorizat, după reorganizarea mișcării socialiste din România, continuarea acestor preocupări, bineînțeles, la un alt nivel. În anul 1918, Congresul regional al organizațiilor socialiste și sindicale din Moldova recomandă secțiunilor Partidului socialist „...să pună o deosebită grijă pentru propagarea și popularizarea principiilor teoretice și practice din programul partidului. La această operă se vor servi de broșurile și ziarul mișcării în toate ocaziile...”⁴⁾

Informațiile pe care le-am avut pînă acum despre activitatea de propagandă socialistă la Iași nu ne furnizează decît știri sumare despre existența unor biblioteci.

Într-o scrisoare a Secțiunii socialiste din Iași, adresată Comitetului executiv al Partidului socialist în legătură cu problemele care priveau activitatea de propagandă, se solicită și unele broșuri „de care ducem mare lipsă”⁵⁾.

Într-o altă adresă din 1920, trimisă Comitetului secțiunii Iași a Partidului socialist, semnată — Bibliotecar M. Lascăr, se notează următoarele: „Vă invităm a lua măsuri pentru cumpărarea de cărți necesare bibliotecii rămasă aproape fără cărți. Aceasta în însăși interesul mișcării. Contrar voi dispune cum voi putea pentru a face să nu fie lipsită biblioteca de cărțile necesare”⁶⁾.

În același an, Cercul de editură socialistă din București trimite Comisiei locale a sindicatelor din Iași o scrisoare referitoare la popularizarea și difuzarea cărților de ideologie socialistă: „...Credem că sînteți mulțumiți de modul cum v-am servit cu cărți în ultimul timp. Am făcut-o ca să nu aveți nici un motiv de reproș către noi și spre a putea vinde tovarășilor ieșeni cărțile noi apărute în ultimul timp, cu toate că nu am mai făcut această excepție cu nimeni, de a da pe datorie”⁷⁾.

Un proces-verbal găsit recent⁸⁾ ne furnizează știri deosebit de prețioase privind conținutul fondului de publicații deținut de biblioteca Secțiunii din Iași a Partidului socialist. El constituie rezultatul unui inventar făcut bibliotecii cu ocazia unei predări-primiri, operațiune legată de acea

„reorganizare a bibliotecii” de care amintea nota din 24 august 1919 publicată în ziarul *Social-democrația* *). Documentul în cauză conține lista tuturor cărților și a periodicelor existente în bibliotecă la 28 august 1920, dar la întocmirea lui nu s-au menționat decît titlurile publicațiilor, fără a se preciza autorii sau a se da alte indicații bibliografice, întilnindu-se uneori chiar formulări de felul acesta: „8 broșuri franceze”.

Cercetările noastre au urmărit deci să identifice, pe cît posibil, cărțile existente în bibliotecă, stabilind în felul acesta structura și mărimea fondurilor, autorii și titlurile exacte ale volumelor menționate în procesul-verbal amintit.

După datele pe care le cuprinde acesta, în biblioteca socialistă din Iași se aflau la acea dată 170 de exemplare de cărți și broșuri și 205 exemplare de periodice românești și străine. Cele 170 de exemplare reprezentau, la rindul lor, un număr de 78 de titluri. Marea lor majoritate erau tipărituri românești, dar întilnim și cărți în franceză și germană, ceea ce dovedește, pe de o parte, nivelul intelectual al cititorilor, iar pe de altă parte, legăturile mișcării socialiste românești cu mișcarea socialistă internațională.

Grupa cărților privind ideologia marxist-leninistă este bine reprezentată ca tematică și ca întindere (15 titluri în 25 de exemplare). Lucrările identificate notifică limpede răspîndirea cărții marxist-leniniste: unui exemplar din *Capitalul* i se alătură *Manifestul Comunist*, traducere română ce a cunoscut ediții repetate sub îngrijirea lui Panait Mușoiu. Numeroase sînt și lucrările despre teoria marxist-leninistă, despre întemeietorii socialismului științific. Numărul acestora este deschis de broșura lui Ottoi-Călin, *Karl Marx. Schiță biografică*. Se poate menționa în continuare lucrarea lui Paul Lafargue, *Materialismul economic al lui Karl Marx*, traducere tipărită în 1907, ca și *Marxism și Darvinism* de Anton Pannekoek, lucrare mult popularizată în coloanele ziarului *Socialismul*. În aceeași arie de cărți se încadrează și lucrarea lui Ch. Rappaport, *Metoda dialectică în concepția socialismului științific modern*, ca și aceea a lui H. Gorter, *Materialismul istoric*, editată în 1919 de Editura socialistă din București.

Alături de aceste traduceri referitoare la ideologia marxistă se găsec în fondul de cărți și lucrări ale unor teoreticieni și fruntași ai mișcării socialiste din România. Pe primul loc stau lucrările lui C. Dobrogeanu-Gherea: *Anarhism și socialism, Ce vor socialiștii români, Concepția*

*) Vezi nota 2).

materialistă a istoriei, care aduc o contribuție însemnată la răspindirea ideilor marxiste, la elucidarea unor probleme legate de mișcarea socialistă din România.

De o deosebită însemnatate pentru stabilirea profilului acestei biblioteci este existența în fondurile ei a unor traduceri din operele lui Lenin : *Democrația burgheză și dictatura proletară*, *Problemele puterii sovietice* și grupajul : *Internaționala comunistă. Manifestul său. Principiile sale. Primul său congres. Rezoluții și aderări*. Toate acestea au apărut în anul 1920, editate de Cercul de editură socialistă, ele numărându-se printre primele opere ale lui Lenin tipărite în broșură la noi în țară. Aceste scrieri, împreună cu celelalte traduceri apărute în publicații periodice între anii 1918 și 1921, au avut o însemnatate excepțională pentru procesul de clarificare politică și ideologică ce se desfășura în acea vreme în mișcarea muncitorească din țara noastră și au adus o contribuție esențială la cunoașterea procesului revoluționar din Rusia Sovietică.⁹⁾

În afara literaturii marxist-leniniste, alte circa 40 de titluri, în 88 de exemplare, constituie o grupă de cărți referitoare la ideologia socialistă, la frunții mișcării socialiste românești și internaționale, o literatură născută în condițiile anilor 1918—1920, venind să răspundă problemelor ridicate de situația internă și internațională a momentului respectiv. Sunt lucrări care popularizează programul Partidului socialist din România și poziția sa față de unele evenimente istorice. Printre ele se remarcă : *Al IV-lea Congres social-democrat din România, În drumuri pentru un program de acțiune socialistă*, *Problemele vremii* de Leon Ghelenter apărută în ianuarie 1920, după ce a fost tipărită fragmentar în ziarul *Socialismul*, *Programul Partidului socialist* etc.

O altă grupă de cărți cuprinde scrierile unor conducători ai mișcării socialiste internaționale traduse la noi datorită interesului pe care-l trezeau, cum erau broșurile : P. Kropotkin *Către tineri și Războiul*. Traducerea lucrării *Către tineri* a fost tipărită pentru prima oară de P. Mușoiu în preajma răscoalelor țărănești din 1907 și apoi retipărită în Editura Partidului. Se pot menționa, de asemenea : Maeterlinck *Istoria noastră cea socială*, Stackelberg *Femeia și revoluția*, P. Kolovert *Teoria evoluției conștiințelor*, Louis Combes *Spartacus*, apărute, în general, tot prin grija lui Panait Mușoiu.¹⁰⁾

O ultimă grupă de lucrări se referă la poziția socialistilor față de problemele războiului și ale Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. Alături de lucrarea lui M. Gh. Bujor, *Social-democrația și războiul*, se găsește aceea a lui P. Constantin-escu-Iași, *Ce cred teoreticienii socialiști*

despre bolșevism, precum și broșurile *Cum a triumfat bolșevismul* și M. Gorki *Un an de la Revoluția rusă*, în traducere. Aceste ultime cărți au adus informații prețioase referitoare la evenimentele din Rusia Sovietică, la istoria primilor ani ai noului stat sovietic, lămurind cititorii asupra realităților socialiste.

Patru cărți conțin probleme ale mișcării sindicale. Dintre ele, *Ziua de 8 ore* se referă la revendicările pentru care mișcarea socialistă a militat ani de-a rândul.

În inventarul bibliotecii ieșene mai reține atenția esul lui C. Dimitrescu-Iași, pe atunci rector al Universității din București, intitulat *Cele două morale* în care este condamnată duplicitatea moralei burgheze : una pentru stăpîni, alta pentru popor. Interesul mare cu care a fost întâmpinată lucrarea la apariția ei în nr. 6 din 1907 al *Revistei Ideii* determină tipărirea ei în broșură aparte, acordându-i-se o largă difuzare.

Oarecum de neînțeles pare numărul mic de lucrări de literatură beletristică. Nu se întînesc lucrări ale clasicii literaturii române și, în afara citorva traducerii, nici ale celei universale. Lipsesc : Eminescu, Caragiale, Coșbuc, Vlahuță, Neculuță, Flaubert, Tolstoi, Zola și alții care apar în mod curent în inventarele altor biblioteci muncitorești din acea perioadă, cu toate că însuși Cercul de editură socialistă a tipărit asemenea lucrări. Una din explicațiile care s-ar putea da ar fi existența unor mari biblioteci ieșene unde literatura beletristică era bine reprezentată. M. Gh. Bujor, în articolul citat, menționează : „E cert că multe biblioteci publice au fost frecventate de muncitori la îndemnul bibliotecarilor socialiști... Cei ce se vor osteni să cerceteze fișele Bibliotecii universitare din Iași vor descoperi printre ele multe nume de muncitori care erau îndrumați de bibliotecari socialiști să citească acolo cărțile ce nu se aflau în biblioteca partidului.“¹¹⁾

Dacă compoziția fondului de cărți respectivă, după cum am văzut, stadiul de dezvoltare a mișcării socialiste, cu atât mai mult acest lucru este valabil pentru fondul de periodice. O situație cifrică, incompletă, ne relevă existența a 30 de exemplare din reviste și ziare românești. 13 franceze, 136 germane și 26 engleze, pe lângă care inventarul menționează „numere din *Social-democrația*, *Iașul socialist*, *Socialismul* și *Gazeta tineretului*“ fără a preciza cantitatea.

În biblioteca socialistă ieșeană existau 17 colecții de periodice care reprezintă, desigur, un fond variat și bogat de informare pentru cei interesați. Dintre periodicele românești enumerăm : *Lupta de clasă*, *Socialismul*, *Social-democrația*, *Iașul*

socialist. Se poate remarca operativitatea cu care a fost achiziționată colecția revistei *Lupta de clasă*, revistă care și-a început apariția cu câteva luni înainte de efectuarea inventarului în cauză. Toate revistele arătate au publicat la vremea lor traduceri din clasicii marxism-leninismului, lucrări de ideologie socialistă și au constituit îndrumare prețioasă pentru activitatea socialistă din România.

*

Caracterizarea bibliotecii Secțiunii din Iași a Partidului socialist trebuie să fie făcută în contextul activității culturale desfășurate de Secțiune pe plan local și a modului în care biblioteca se integra acestei activități. Din păcate, multe știri nu avem. Ca și în alte orașe, se organizau frecvent diferite conferințe, șezători literare, toate în direcția unei educații politice și culturale corespunzătoare. Astfel, la 4 mai 1919, Barbu Lăzăreanu a vorbit la sediul Partidului (str. Colonel Langa nr. 7) despre „Doi cîntăreți ai lui 1 Mai: I. Păun-Pincio și Traian Demetrescu”.¹²⁾ Cu ocazia sărbătorilor de iarnă

din 1920 s-au organizat serbări literar-muzicale pentru muncitori, la care și-au adus contribuția, printre alții, dr. L. Gheleter și elevi ai conservatorului ieșean.¹³⁾

În anul 1920, în același local din str. Colonel Langa nr. 7, a funcționat Universitatea muncitorească „Max Wexler” unde dr. C. I. Parhon, prof. P. Constantinescu-Iași, dr. Leon Gheleter, prof. Zoe Frunză ș.a. au ținut diferite conferințe pe teme de educație politică, ideologică și culturală.¹⁴⁾

Este evident că, la toate acestea, biblioteca și-a adus partea ei de contribuție pentru lărgirea ariei de cunoștințe ale muncitorilor, îndeplinind, de-a lungul anilor, unele din sarcinile propagandistice ale Partidului socialist pentru educarea politico-ideologică a membrilor de partid și ai sindicatelor, pentru cunoașterea și răspîndirea ideologiei socialiste.

Cele câteva date prezentate oferă, credem, o imagine a colecțiilor bibliotecii Secțiunii din Iași a Partidului socialist care, prin activitatea ei a completat profilul cultural al Iașului anilor 1920, ocupînd un loc însemnat în mișcarea socialistă locală.

- 1) După Liu, Nicolae. *O bibliotecă socialistă la sfîrșitul veacului trecut*. In: Studii și cercetări de bibliologie, 1, 1955, p. 166.
- 2) *Social-democrația*, 2, nr. 65, 24 aug 1919, p. 2.
- 3) *Idem*, 1, nr. 39, 24 feb 1919, p. 1, 2.
- 4) *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921*. Buc., Editura politică, 1966, p. 92.
- 5) Arhiva centrală a C.C. al P.C.R. fond. 28, mapa 215.
- 6) *Idem*, fond nr. 96, dosar nr. 2235/II, fila 104.
- 7) *Idem*, fond nr. 96, dosar nr. 2235/II, fila 59.
- 8) *Idem*, fond nr. 96, dosar nr. 2235/II, fila 111—112.
- 9) Ioanid, M. *Inceputurile răspîndirii operei lui Lenin în România*. In: Studii și cercetări de bibliologie, 5, 1963, p. 211.
- 10) Gălăteanu, A. și Gogoneață, A. *Panaît Mușoiu*. Buc., Editura politică, 1970, p. 77.
- 11) Bujor, M. Gh. *Activitatea primelor biblioteci muncitorești*. In: *Călușua bibliotecarului*, 11, nr. 5, mai 1958, p. 31.
- 12) *Socialismul*, 9, nr. 78, 8 mai 1919, p. 2.
- 13) *Socialismul*, 14, nr. 6, 11 ian 1920, p. 2.
- 14) Keretchi, A., Eșanu, L. și Todoran, G. *Iași. Mărturiile ale luptei revoluționare*. Iași, 1969, p. 12.

În cinstea aniversării partidului

TECUCI

Dintre acțiunile realizate în cursul primului trimestru al anului de către colectivul Bibliotecii municipale din Tecuci consemnăm: evocarea istorico-literară *De la un capăt la altul al țării*, care a fost completată de proiectia color a celor mai semnificative monumente istorice, precum și a principalelor realizări din ultimele două decenii; concursul „cine știe, răspunde” pe tema *Momente din activitatea organizației revoluționare a tineretului din România*, organizat în colaborare cu Comitetul municipal U.T.C. care a antrenat numeroși cititori tineri în parcurgerea unui amplu material bibliografic; expunerile din ciclul *Militanți de seamă ai mișcării muncitorești și democratice din România*, ținute în mai multe din instituțiile și întreprinderile municipiului, și expoziția *Istoria și activitatea prezentă a partidului oglindită în literatura social-politică*.

Alte obiective ale planului cuprind organizarea, fie la sediul bibliotecii, fie în cadrul altor instituții din localitate, a unei serii literare *Figuri de eroi comuniști în literatura română contemporană*, concursul *Partidul — nesecat izvor de inspirație pentru poezii noastre*, expunerea ilustrată *Momente din istoria P.C.R.* la care se va adăuga în final recitalul de poezie intitulat *Arpegii pentru partid*. Se vor mai prezenta medaliaone închinată unor eroi comuniști, recenzii ale unor cărți a căror arie de inspirație o constituie viața comuniștilor din perioada ilegalității sau realitatea societății noastre socialiste.

În vederea sprijinirii acțiunilor inițiate independent de instituțiile și întreprinderile municipiului, serviciul de informare al Bibliotecii municipale Tecuci a elaborat și bibliografiile P.C.R. — *50 de ani de la crearea sa și Din literatura închinată partidului*. (Ștefan ANDRONACHE, bibliograf principal. *Biblioteca municipală din Tecuci*).

SUCEAVA

În urma extinderii spațiului bibliotecii municipale, s-au reorganizat serviciile și secțiile acestora și s-a instalat mobilier modern în întreaga instituție. A fost amenajată o nouă sală de lectură cu 60 de locuri, deservită de două depozite, cu circa 45 000 de volume. S-a dat în folosință și secția de împrumut cu acces liber la aproximativ 600 m liniari de raft cuprinzând peste 20 000 de volume, având și un depozit de dublete cu 60 000 de volume. S-a modernizat o sală pentru secția de copii, creindu-se un cadru po-

trivit și o atmosferă atrăgătoare pentru lectura celor mici asigurată prin cele 10 000 de volume ale secției.

Pe lângă condițiile civilizate de lectură oferite cititorilor, biblioteca desfășoară o vie activitate pentru propaganda cărții și popularizarea serviciilor ei. Printre obiectivele realizate sau în curs de realizare, prevăzute în acest scop, se numără tipărirea unui calendar, având pe verso programul de activitate a bibliotecii, a unui pliant pentru prezentarea instituției și a colecțiilor ei, a unor semne de carte etc. În vitrine noi, special amenajate, sînt găzduite expoziții permanente, fie în scopul prezentării unor noi lucrări sau ediții, fie în cinstea sărbătoririi unor evenimente importante. Începînd din toamna anului trecut, biblioteca a organizat expozițiile: *50 de ani de la Greva generală a muncitorilor din România* (oct. 1970), *Un secol și jumătate de la nașterea lui Friedrich Engels* (nov. 1970), *Aniversarea Republicii Socialiste România* (dec. 1970), *24 Ianuarie, Ziua Unirii* (ian. 1971), *Luptele ceferiștilor și petroliştilor din februarie 1933* (feb. 1971), *Cartea, martor și evocator* (mar. 1971).

Pentru a veni în ajutorul celor care studiază istoria luptei revoluționare în țara noastră și a instituțiilor care organizează manifestări în cinstea înființării partidului, la începutul anului 1971, s-a tipărit sub titlul *Partidul Comunist Român 1921—1971*, o bibliografie selectivă elaborată de biblioteca suceveană. (Nicu CHIRCA, directorul Bibliotecii municipale Suceava).

GALAȚI

Printre acțiunile întreprinse de biblioteca „V. A. Urechia” din Galați în cinstea aniversării semicentenarului Partidului Comunist Român se înscrie și organizarea în lunile martie-aprilie-mai a.c. în holul bibliotecii, a expoziției *Răspîndirea literaturii marxist-leniniste în România*.

Cărțile, periodicele, documentele — în original, fotocopii și facsimile — așezate pe panouri și în vitrine, evocă momente ale apariției și răspîndirii ideilor marxism-leninismului în țara noastră.

În prima parte a expoziției sînt înfățișate începuturile pătrunderii ideilor marxiste în România. A fost adus sub ochii publicului numărul 51 din 19/31 decembrie 1871 din „Familia” — periodic care a publicat pentru întia oară la noi o notă despre Karl Marx însoțită de portretul acestuia. De asemenea, se prezintă și alte ziare și reviste: *Telegraful, Albina, Drepturile omului, Gazeta Transilvaniei, Federațiunea, Contemporanul, Emanciparea*, unde au apărut știri despre întemeietorii marxismului și fragmente din lucrările lor.

Dintre primele ediții ale cărților marxiste sînt înfățișate vizitatorilor: *Socialismul utopic și socialismul științific, Manifestul Partidului Comunist și altele.*

Cîteva documente atestă corespondența dintre fruntașii mișcării muncitorești și socialiste din România cu Engels și mai tirziu cu Lenin. Sînt expuse în facsimil scrisoarea lui I. Nădejde din 20 august 1877 către unele partide din apusul Europei (pe care a citit-o și Engels), scrisoarea lui P. Mușoiu către Engels și răspunsul marelui gînditor marxist la această scrisoare precum și scrisoarea din 1917 a lui N. D. Cocea către V. I. Lenin și răspunsul lui Lenin.

Crearea P.M.S.D.R. — etapă importantă în organizarea clasei muncitoare — a influențat apariția unui număr sporit de reviste, ziare socialiste și muncitorești și traducerea unora dintre operele lui Marx.

După înființarea P.C.R., acțiunea de răspîndire a ideilor marxist-leniniste a căpătat o amploare fără precedent. Numeroase lucrări din opera lui Marx, Engels și Lenin, traduse și tipărite în această perioadă, dintre care o parte se află și în expoziție, dovedesc cu prisosință acest lucru.

Astăzi, lucrările clasicilor marxism-leninismului, precum și documentele P.C.R. se tipăresc în tiraje impresionante, în seturi de opere complete sau în colecții de scrieri independente. O largă selecție din producția editorială este prezentată vizitatorilor.

Într-o secțiune aparte a expoziției sînt oglindite aspecte ale activității depuse de muncitorimea din Galați în slujba răspîndirii ideilor marxist-leniniste, (*V. GURU-IANU, Biblioteca municipală „V. A. Urechia” din Galați*).

La 24 aprilie 1971, în prezența conducerii locale de partid și de stat, s-a deschis la Biblioteca centrală universitară din Cluj expoziția documentară *Pagini din istoria glorioasă a Partidului Comunist Român*.

CLUJ Sint expuse documente, fotografii, articole din presă, manifeste, fotocopii, semnificative pentru cele mai importante momente din istoria proletariatului român. Panourile prezintă începuturile mișcării muncitorești din România, crearea Partidului Comunist Român, acțiunile partidului în anii ilegalității, participarea românească la acțiunile internaționaliste, lupta partidului în fruntea maselor pentru apărarea integrității și suveranității naționale, împotriva dictaturii militar-fasciste și războiului antisovietic, pregătirea și desfășurarea insurecției armate de la 23 August 1944, contribuția României la războiul antihitlerist, cucerirea puterii politice, anii construcției socialismului. 14 grafice sugestive înfățișează în cifre și

imagini realizările din țara noastră în anii cincinalului recent încheiat.

Expoziția relevă contribuția mișcării muncitorești clujene și transilvănene în general la dezvoltarea mișcării revoluționare și democratice din România. (*Nicolae BOCSAN, bibliotecar, B.C.U. Cluj*).

TIRGU-MUREȘ În cinstea aniversării semicentenarului P.C.R., colectivul Bibliotecii Teleki-Bolyai a organizat expoziția omagială *Manuscrite și tipărituri rare*. La deschidere au participat Nicolae Vereș, prim-secretar al Comitetului județean Mureș al P.C.R., dr. Vasile Rus, prim-secretar al Comitetului municipal Tîrgu-Mureș al P.C.R., secretari ai comitetelor județean și municipal de partid, membri ai Comitetului executiv al consiliilor populare județean și municipal, activiști de partid și de stat, vechi militanți ai mișcării muncitorești din Valea Mureșului, oameni de știință și cultură, un numeros public.

Cuvîntul de deschidere a fost rostit în limba română de către Iuliu Moldovan, președintele Comitetului pentru cultură și artă al județului Mureș, și în limba maghiară de către Erdélyi István, directorul bibliotecii.

În trei vitrine ale expoziției sînt prezentate codice, documente, acte și manuscrite, datînd din secolele XIV-XVII. O vitrină a fost consacrată incunabulelor, iar în alte șase vitrine sînt expuse cărți rare tipărite în secolele XVI-XIX în țară și cărți apărute în străinătate referitoare la patria noastră.

Totodată vizitatorii pot admira o gravură, de o rară frumusețe, executată de Piranesi în secolul al XVIII-lea (înfațișînd Columna lui Traian), iar în două vitrine sînt stampe și hărți din secolul XVI-XVII, reprezentînd teritoriul țării noastre.

În expoziție se află și cartea de aur a instituției, conținînd textul scris cu prilejul vizitei din 12 august 1966 a conducătorilor de partid și de stat la Biblioteca Teleki-Bolyai și semnătura tovarășului Nicolae Ceaușescu, precum și unele fotografii care au înregistrat acest memorabil eveniment din viața vechiului lăcaș de cultură țîrgumureșan.

În cinstea aniversării semicentenarului Partidului Comunist Român, colectivul Bibliotecii Teleki-Bolyai a întocmit o bibliografie a articolelor apărute în presă despre mișcarea muncitorească din Valea Mureșului. Ea cuprinde circa 2.000 de fișe adnotate despre articolele apărute în 29 de periodice din colecția bibliotecii din perioada anilor 1868—1944, aranjate într-un fișier în ordinea cronologică a apariției articolelor. (*Erdélyi Ștefan, director al Bibliotecii Teleki-Bolyai*).

Preliminarii la stabilirea unor norme pentru bibliotecile publice

George VLĂDESCU

I

0.0 Bibliotecile publice din țara noastră au cunoscut în ultimii douăzeci de ani o dezvoltare ascendentă continuă, marcată de realizări ce ne-au situat, pe plan internațional, printre țările cu o bună organizare a acestei rețele. În același timp însă, cu prilejul diferitelor analize la scară republicană și în literatura de specialitate, au fost subliniate, în paralel cu creșterile cantitative, anumite rămăneri în urmă în privința calității unor servicii oferite de bibliotecile publice. Datorate în cea mai mare măsură unor neajunsuri în înzestrare și condiții materiale, în organizarea bibliotecii și a colecțiilor, ca și lipsei unei planificări de perspectivă a dezvoltării armonioase a rețelei în funcție de noile cerințe ale societății, rămănerile în urmă au fost determinate în ultimă instanță de lipsa unor norme ale serviciilor de bibliotecă publice de la care să se fi pornit în planificare. Trecerea la o etapă calitativ superioară a organizării și funcționării rețelei de bibliotecă publice impune astfel ca o necesitate de primă urgență stabilirea acestor norme.

Așa cum am mai arătat într-un studiu anterior, consacrat problemelor planificării și normării serviciilor de bibliotecă¹⁾, stabilirea normelor, a limitelor între care pot varia indicatorii activității legate de funcționarea optimă, eficientă și rentabilă, a bibliotecilor, este un proces complex ce trebuie să se bazeze pe o analiză riguroasă științifică a stadiului de fapt al rețelei, a realizărilor anterioare și pe cunoașterea specificului și volumului cerințelor de lectură și de informare, a dezvoltării social-economice a țării, a resurselor materiale și chiar a tradiției.

0.1 O astfel de analiză a nivelului organizării, activității și înzestrării bibliotecilor noastre publice a fost întreprinsă încă din anul trecut de către Direcția așezămintelor culturale din cadrul Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă. Până acum, pe baza unor fișe tip pentru bibliotecile municipale și orașenești și pentru cele comunale s-a realizat un recensământ, cu date aproape complete, al tuturor bibliotecilor publice de stat. Unele concluzii preliminare au fost deja comunicate în referatul prezentat la Consfă-

tuirea pe țară a directorilor bibliotecilor municipale și orașenești din 18—19 decembrie 1970²⁾.

0.2 Până la încheierea prelucrării datelor, revista noastră este preocupată să pună în dezbatere problemele *criteriilor științifice* ale stabilirii unor norme pentru serviciile de bibliotecă publice de la noi, pornind de la datele extrase din recensământul efectuat de Direcția așezămintelor culturale. Ne propunem astfel să facem o analiză a indicilor de activitate ai unui număr de bibliotecă publice în comparație cu valorile optime recunoscute și acceptate în practica biblioteconomică internațională. Noi credem că în urma acestei analize vor putea fi mai ușor stabilite limitele între care pot varia (sau ar trebui să varieze) indicatorii supuși normării — anume: fondul de publicații, personalul bibliotecar, accesibilitatea bibliotecii, înlesnirile și confortul, spațiul, localul și echipamentul bibliotecii — pentru obținerea unor indici optimi de activitate, respectiv pentru eficiența activității și pentru rentabilitatea serviciului de bibliotecă publică.

0.21 Deoarece rețeaua bibliotecilor publice este structurată pe tipuri de bibliotecă având la bază criteriul unităților administrativ-teritoriale și al mărimii populației deservite, analiza noastră va fi efectuată separat pentru bibliotecile municipale și orașenești și pentru cele comunale.

0.22 În privința bibliotecilor municipale și orașenești, din fișele pentru anul 1969 aflate la Direcția așezămintelor culturale am extras date referitoare la un număr de 50 de bibliotecă din municipii și orașe de peste 20 000 de locuitori. Alegerea localităților am făcut-o arbitrar, selectând totuși orașe din majoritatea județelor țării, apoi orașe reprezentative pentru anumite niveluri de dezvoltare și specificuri ale vieții social-economice. În sfârșit, am ales un număr oarecum egal de orașe cu populație între 20 000 și 50 000 de locuitori, între 50 000 și 100 000 de locuitori și peste 100 000 de locuitori.

O primă analiză sumară a datelor privind înzestrarea materială (fondul de publicații, structura și așezarea lui, localul,

suprafața acestuia și a încăperilor care îl compun etc.), **alocațiile bugetare și activitatea bibliotecilor** din cele 50 de orașe alese ne-a pus în fața unui tablou cu diferențe mari și multiple, cărora nu li se poate observa nici un criteriu de variație. Calculând apoi indicii care rezultă din datele extrase, am obținut un tabel cu variații la fel de mari, cărora, de asemenea, nu le pot fi găsite explicații. De pildă, nu mai departe în privința alocațiilor pentru achiziții de cărți — pentru a căror stabilire Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă recomandase, prin instrucțiuni, suma

minimă de 1 leu/cap de locuitor — sumele variază în cele 50 de orașe alese de la 0,25 lei/cap de locuitor (Medgidia), 0,28 (Turnu-Severin), 0,35 (Iași), 0,43 (Făgăraș), 0,45 (Reșița), 0,50 (Giurgiu), 0,55 (Brașov), 0,57 (Satu-Mare), 0,61 (Brăila), 0,62 (Mediaș) și 0,76 lei/cap de locuitor (Arad) la 2,22 lei/cap de locuitor (Tecuci), 3,09 (Bacău) și 8,25 lei/cap de locuitor (Oradea). Pentru a înfățișa unele din cele mai surprinzătoare diferențe între bibliotecile municipale și orășenești din țara noastră, prezentăm un tabel (nr. 1) cu cifră din indicatorii principali înregistrați în 1969.

Tabelul nr. 1

Biblioteca municipală	Tipul de bibliotecă în funcție de nr. locuitorilor	Total alocații bugetare pe cap de locuitor (în lei)	Dotare fond de publicații pe cap de locuitor (nr. vol.)	Creșterea fondului de publicații pentru 100 de locuitori	Numărul volumelor eliberate la 1 locuitor	Ciuda la fondului	Intensitatea lecturii cititorilor	Procentajul cititorilor față de populație	Costul unui imprumut efectuat de bibliotecă
Timișoara	peste 100 000 de locuitori	8,92	1,9	11,3	3,5	1,2	23,8	10,5	3,51
Iași	„	6,78	0,9	5,5	3	3,1	25,4	12	2,22
Brașov	„	4,98	1,3	5,7	1,5	1,1	24,7	6,2	3,21
Galați	„	7,67	1,7	13,2	1,7	0,9	24,3	7	4,50
Oradea	„	14,82	2	15	3	1,4	25,8	11,6	4,92
Tîrgu-Mureș	între 50 000 și 100 000 de loc.	11,42	7	14	3,1	0,4	26	12,2	3,60
Satu-Mare	„	2,14	0,5	6,4	1,9	3,5	27,5	6,8	1,13
Mediaș	„	3,88	0,6	5,8	0,5	0,8	12,8	3,9	7,68
Suceava	între 20 000 și 50 000 de loc.	15,46	3	28,1	3,5	1,1	25,3	13,7	4,42
Giurgiu	„	2,98	0,9	6,9	1,7	1,8	22	7,7	1,76
Deva	„	11,51	3,5	34,9	5,1	1,4	23,1	22,3	2,23
Slatina	„	4,16	1,2	14,4	0,9	0,7	14,3	6,3	4,60
Fetești	„	5,38	1,9	12,4	1,2	0,6	22,5	5,5	4,31

Indicatorii evidențiază, ca și în statistica oficială pe anul 1969³⁾, faptul că în fiecare județ (și chiar localitate) au existat criterii diferite de dotare și înzestrare, de organizare și, de aici, s-au înregistrat rezultate la fel de diferite în activitate. Puse unele lângă altele, toate aceste date arată însă cu multă claritate lipsa oricărei armonizări la scară națională, lipsa respectării pe plan local a vreunui criteriu de orientare a dezvoltării bibliotecilor municipale și orășenești în cadrul rețelei unitare de biblioteci publice.

În această situație, sînt necesare acum anumite măsuri care să ducă la atenuarea discrepanțelor existente. Nu înțelegem însă aceasta prin nivelare spre limitele de

jos, ci dimpotrivă, spre asigurarea condițiilor care să corespundă cerințelor de informare și nivelului cultural în continuă creștere al populației. În contextul general, al mărețelor perspective deschise dezvoltării întregii noastre vieți social-economice și culturale prin noul plan cincinal în care am pășit, în fața rețelei bibliotecilor publice stă acum sarcina dezvoltării armonioase a activității, satisfacerea necesităților de lectură și de informare fiind reclamată în același grad în orice parte a țării. Pe baza acestor considerente, stabilirea unor norme orientative, ca o primă etapă în vederea realizării unei planificări de perspectivă corespunzătoare sarcinilor actuale, nu mai poate suporta amănare.

1.0 CRITERIILE STABILIRII NORMELOR PENTRU BIBLIOTECILE MUNICIPALE ȘI ORĂȘENEȘTI

1.1 Fondul de publicații

Pornind de la recomandările normativelor FIAB pentru bibliotecile publice^{*)}, începem analiza cu fondul de publicații, ca primul „aspect curent al măsurilor de prevedere în bibliotecă” ce este supus normării. Motivarea primordială a bibliotecii fiind aceea de a face accesibile publicului cărțile și alte materiale similare cuprinse în colecțiile sale, fondul de publicații este un aspect de primă importanță, este însuși obiectul activității bibliotecii. Noi vom face însă abstracție în decursul analizei de valoarea reală de circulație a fondului, de existența fondului tradițional (deși acesta are o solicitare foarte redusă) și de numeroasele dublete care încarcă fondul fără a fi împrumutate cititorilor. Vom opera cu cifrele care au fost comunicate de bibliotecă Direcției așezămintelor culturale în fișele de înregistrare pentru anul 1969.

1.11 În privința fondului de publicații, următorii indicatori sînt supuși normării: **mărimea fondului total de publicații, mărimea diferitelor părți componente ale lui** (potrivit structurii fondului: pe materii și în funcție de destinația, organizarea și amplasarea fondului și a părților lui componente în diferite secții ale bibliotecii), **creșterea anuală și reimpresărea fondului și, în consecință, mărimea alocațiilor bugetare** (pentru achiziționarea de noi publicații) **în funcție de numărul locuitorilor**. Avînd în vedere că fondul nu poate deveni accesibil decît prelucrat, organizat, dezvăluit și comunicat publicului, toate normele privind fondul de publicații vor trebui corelate cu **alocațiile totale pentru funcționarea serviciului de bibliotecă**.

1.12 Stabilirea limitelor între care pot varia aceste mărimi are ca **criteriu fundamental eficiența activității și rentabilitatea serviciului de bibliotecă**. Se pornește de la teza că rațiunea existenței bibliotecii publice, și deci rațiunea înzestrării ei, este satisfacerea intereselor de lectură și de informare ale publicului. Nu există deci un alt criteriu pentru aprecierea eficienței activității sau rentabilității cheltuielilor decît **circulația fondului, intensitatea lecturii cititorilor** (sau indicele de lectură) și în ultimă instanță **intensitatea lecturii populației** (numărul de volume eliberate raportat la numărul locuitorilor cărora se adresează o anu-

mită bibliotecă publică). În felul acesta, analiza ce se face în vederea stabilirii normelor pentru indicatorii referitori la fondul de publicații (ca de altfel și pentru cei ce se referă la celelalte aspecte curente ale înzestrării bibliotecilor) are drept scop să stabilească legăturile dintre **fondul de publicații** (mărimea, structura și creșterea lui) și **indicii de activitate**. Cu alte cuvinte, analiza va trebui să arate între ce limite ar trebui să varieze indicatorii privind fondul de publicații ca activitatea cu publicul să poată atinge valori optime, recunoscute în practica **bibliotecologică internațională** ca o **exploatare eficientă și rentabilă a fondului de publicații**.

Indicii cu care vom opera în continuare sînt cunoscuți în evidența și în statistica bibliotecară, bibliotecarii lucrînd cu ei în mod curent. Pentru a nu încălca analiza noastră și pentru a lucra mai ușor, vom folosi acești indici în notații simplificate, cu litere și simboluri. Anume: **indicele de circulație** (sau circulația, notată prin semnul ■) reprezintă rapor-

$$\frac{E}{P},$$

adică

totalul volumelor eliberate (E)

$$\frac{\text{mărimea fondului de publ. al bibl. (F)}}{\text{intensitatea lecturii cititorilor (notată cu semnul ▲) sau indicele de lectură este}}$$

raportul

$$\frac{E}{C},$$

adică

nr. vol. eliberate (E)

$$\frac{\text{nr. total al cit. înscrîși la bibl. (C)}}{\text{în sfîrșit, intensitatea lecturii populației}}$$

(notată cu semnul ●) sau indicele de lectură a populației reprezintă raportul

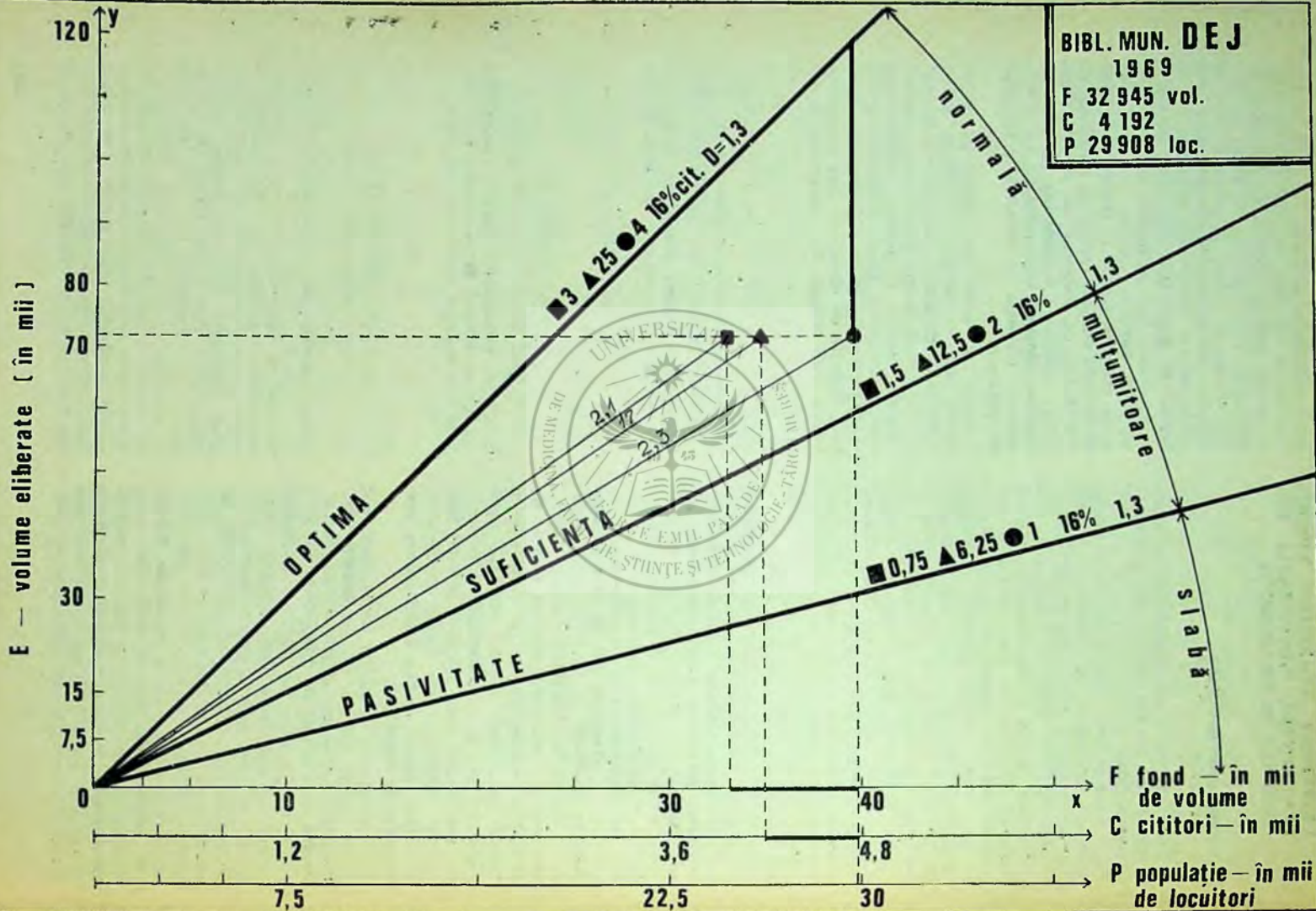
$$\frac{E}{P} \text{ adică}$$

nr. vol. eliberate (E)

$$\frac{\text{nr. total al locuitorilor (P)}}{\text{Asupra acestui din urmă raport}}$$

este necesar să insistăm mai mult, deoarece reprezintă indicația cea mai convingătoare asupra eficienței și rentabilității unei bibliotecii. Este un adevăr ce nu mai trebuie demonstrat faptul că activitatea unei bibliotecii este mai eficientă și serviciul de bibliotecă mai rentabil cu cît numărul cărților citite de fiecare locuitor este mai mare. Cu toate acestea, există o relație matematică ce arată foarte clar proporționalitatea directă între randament și rentabilitate, pe de o

BIBL. MUN. DE J
 1969
 F 32 945 vol.
 C 4 192
 P 29 908 loc.

parte, și intensitatea lecturii populației, pe de altă parte.

Raportul între cheltuielile efectuate și randamentul obținut, adică eficiența și rentabilitatea unui serviciu de bibliotecă, se exprimă matematic prin raportarea alocației ce revine unui locuitor din totalul bugetului anual al bibliotecii la costul unei cărți împrumutate de bibliotecă în anul respectiv. Deci :

$$\frac{\frac{\text{totalul alocațiilor bugetare anuale (A)}}{\text{numărul locuitorilor (P)}}}{\frac{\text{totalul alocațiilor bugetare anuale (A)}}{\text{numărul volumelor eliberate într-un an (E)}}} = \frac{A}{P} = \frac{A}{P} \cdot \frac{E}{A} = \frac{E}{P}$$

Am obținut astfel raportul $\frac{E}{P}$, adică intensitatea lecturii populației, ca expresie matematică a eficienței și rentabilității. Quod erat demonstrandum...

E necesar să mai observăm din această relație matematică faptul că creșterea eficienței și a randamentului, respectiv creșterea valorii raportului $\frac{E}{P}$, este în

funcție și variază direct proporțional cu creșterea lui E, a numărului volumelor eliberate de bibliotecă, și nicidecum nu este în funcție de A. Iată : mărind doar bugetul de la A la 2 A, obținem

$$\bullet = \frac{2A}{P} = \frac{2A}{2A} \cdot \frac{2A}{P} = \frac{2A}{P}$$

(P rămânând invariabil, ca și E) și apoi,

prin calcul, $\bullet = \frac{2A}{P} \cdot \frac{E}{2A} = \frac{E}{P}$. Deci, dacă

bugetul a crescut de două ori, iar alte schimbări (la E, pentru că P este întotdeauna fix) nu au intervenit, eficiența și rentabilitatea nu au crescut. Creșterea

raportului $\frac{E}{P}$ este dată însă de micșora-

rea costului împrumutului, în ultimă instanță de creșterea lui E (deoarece P este invariabil), chiar în condițiile în care bu-

getul A nu crește (și deci nici raportul $\frac{A}{P}$,

al alocației pe cap de locuitor). Dăm astfel lui E valoare dublă : 2E și obținem :

$$\bullet = \frac{A}{2E} = \frac{A}{P} \cdot \frac{2E}{A} = \frac{2E}{P} = 2 \frac{E}{P}$$

Nici nu ar mai fi trebuit demonstrat că activitatea este mai eficientă și serviciul mai rentabil dacă, având același buget, biblioteca este mai activă, împrumutând mai multe cărți locuitorilor. Dar, poate că matematica convinge mai mult decât afirmațiile repetate ale specialiștilor biblioteconomi privind măsurarea eficienței și rentabilității bibliotecii în ultimă instanță doar prin numărul volumelor

eliberate (și nicidecum prin numărul mare de cititori, dar cu o intensitate a lecturii scăzută, sau prin numărul mare al acțiunilor cu cartea formale și ineficiente !).

Dacă în structura celor trei indici — ■, ▲, ● — existența unor elemente comune în rapoartele ce le exprimă ne dau posibilitatea stabilirii unor relații cu indicatorii referitori la fondul de publicații, rămâne să găsim acum metoda prin care să stabilim aceste relații și să formulăm însăși exprimarea variației unora în funcție de ceilalți.

1.13 La analiza indicatorilor privind fondul de publicații al bibliotecilor noastre municipale și orașenești și la stabilirea limitelor de variație a acestora în funcție de valorile optime ale indicilor de activitate vom folosi o metodă grafică, bazată pe alcătuirea unui sistem de coordonate corespunzător ecuației de gradul I, $y = ax$.

Lipsa spațiului ne obligă să ne oprim aici, mulțumindu-ne doar cu prezentarea schiței, de la p. 282, a sistemului grafic pe care se bazează metoda analizei noastre ; urmează ca în numărul viitor al revistei să descriem alcătuirea sistemului grafic și modalitatea de lucru cu el.

Note

- 1) Vezi: Vlădescu, George. *În centrul preocupărilor actuale ale biblioteconomiei mondiale : Planificarea și normarea activității bibliotecilor* (II). În: *Revista bibliotecilor*, 24, nr. 1, ian 1971, p. 35.
- 2) Vezi: *Consfătuirea pe țară a directorilor bibliotecilor municipale și orașenești*, (București, 18-19 decembrie 1970). În: *Revista bibliotecilor*, 24, nr. 3, mar 1971, p. 142-158.
- 3) Vezi: Ionescu, Mircea și Popescu, Gheorghe. *Statistica bibliotecilor pe anul 1969*. În: *Revista bibliotecilor*, 23, nr. 7, iul 1970, p. 391-394.
- 4) Vezi normativul referitor la serviciile de bibliotecă publice în general: *Standards of Public Library Service*. [Norme ale serviciului de bibliotecă publică]. În: *Libri*, vol. 8 (1958), p. 189-199. (IFLA-Communication - FIAB).

„FIECARE TREBUIE SĂ AIBĂ O PASIUNE“

Interese de lectură la biblioteca Clubului Uzinelor „Grivița Roșie”

Dragos VILCEANU

După ceasurile de muncă în zgomotul halelor, liniștea care stăpânește aici, la biblioteca Clubului Uzinelor „Grivița Roșie”, este odihnitoare. Oamenii vorbesc în șoaptă, pentru a nu tulbura pacea acestui loc și cuvintele lor abia se aud, de parcă ar veni de la mari depărtări.

Împreună cu bibliotecara MARIA POPA răsfoiesc la întâmplare fișele cititorilor. Din când în când, bibliotecara îmi indică vreun nume care aparține nu numai unui cititor pasionat, dar și unui lucrător apreciat la locul de muncă.

VIRGINIA TĂNASE (20 de ani, muncitoare) a citit printre altele: Balzac — *Strălucirea și suferințele curtezanilor*, Eugenie Grandet; Jane Austen — *Mindrie și prejudecată*; Casanova — *Memorii*; Dickens — *Misterul lui Edwin Drood*; Stendhal — *Lucien Leuwen*.

Pe fișa MARIEI CIOCAN (37 de ani, muncitoare) figurează alături de alte titluri și: H. Böhl — *Casa văduvelor*; Panait Istrati — *Chira Chiralina*; Șalom Alehem — *Opere*; Gheorghe Tomozei — *Alcor*; George Coșbuc — *Balade și idile*; Zaharia Stancu — *Șatra*; Hemingway — *Pentru cine bat clopotele*; Alexandru Jar — *Lagard cel însemnat*.

Dintre cărțile citite de ALEXANDRU ACIU (52 de ani, muncitor la serviciul turnătorie oțel) notez: Zaharia Stancu — *Dulăii*; E. M. Remarque — *Soroc de viață și de moarte*; William Saroyan — *Unu, doi, trageți ușa după voi*; Ștefan Zweig — *Secret arzător*; Petru Popescu — *Prins*; Henry James — *Portretul unei doamne*.

GHEORGHE PODAȘCA (forjor) a citit: Negruzzi — *Păcatele tinerețelor*; Mircea Eliade — *Maitrey*; Cronin — *Citadela*; G. V. Rogoz — *Vlad, fiul dracului*; Ponson de Terail — *Rocambolesc*.

— Cam 75 la sută din publicul bibliotecii îl formează muncitorii, ne spune Maria Popa. Biblioteca are în jur de 80 000 de volume, din care 7 000 cărți social-politice. Cărțile tehnice pe care le posedăm sînt de nivel mediu, mai mult de popularizare.

— De ce alocații dispuneți pentru completarea fondului?

— Anual, bibliotecii i se repartizează 30 000 de lei. Achiziționăm cărți o dată pe lună.

— Cîți cititori frecventează zilnic biblioteca?

— Aproximativ 40. Mulți dintre ei nu lucrează în cadrul Uzinelor „Grivița Roșie” dar sînt înscriși la biblioteca noastră deoarece locuiesc prin împrejurimi.

— Ne-ați putea vorbi despre preferințele literare ale cititorilor d-voastră?

— În general, se citește literatură beletristică, cu precădere romane. Însă și literatura social-politică este căutată de cei care urmează diferite forme de învățămînt politic sau frecventează școala la seral. Cărți tehnice avem puține, și ele nu sînt tratate voluminoase, ci cărți de popularizare a tehnicii, printre cei care doresc, de pildă, să repare sau să construiască un aparat de radio, să învețe tehnica fotografiatului. Volumele de versuri se cer mai rar. Totuși, la biblioteca noastră citesc și pasionați de poezie și dintre ei l-aș aminti în primul rînd pe tînărul strungar Gheorghe Duță, care, de altfel, și scrie.

După scurta discuție avută cu Maria Popa (din păcate, evidențele bibliotecii nu sînt ținute cu regularitate și astfel n-am reușit să aflăm o serie de date), m-am apropiat de cîțiva cititori.

ALEXANDRU CONSTANTINESCU (27 de ani, proiectant tehnic la secția utilaj a Uzinelor „Grivița Roșie”) ne mărturisese că a îndrăgit literatura pentru că ea îl ajută să se cunoască mai bine pe sine însuși și pe semenii lui.

— Regret că nu am mai mult timp pe care să-l dăruiesc literaturii beletristice. Dar meseria îmi cere să fiu la curent cu numeroase cărți de specialitate. Împrumut volume de la biblioteca tehnică, însă uneori nu găsesc lucrările care îmi sînt necesare. Multe dintre cărțile ce există acolo sînt depășite.

— Ce gen de literatură beletristică vă interesează?

— Uitați, ne arată tînărul proiectant, restitui acum două cărți care mi-au plăcut în egală măsură: *Pe aripile vîntului* de Margaret Mitchell și *Etzel Andergast* de Jacob Wassermann. Primul roman este mai ușor, ca o poveste frumoasă. *Etzel* în schimb este mai complicat, dar dificultatea lecturii o compensează adîncimea problemelor tratate.

— După cite înțeleg privind fișa dv. de cititor, preferați îndeosebi romanele.

Ce cărți v-au reținut atenția din literatura română contemporană ?

— Îmi amintesc că am citit cu plăcere, nu demult, *Cearța* de Al. Piru. Am auzit de discuțiile purtate în jurul acestei cărți. Mulți au spus atunci că romanul nu e bun, însă eu îl socotesc valoros. De asemenea, nu pot uita *Prins* de Petru Popescu.

— Cam cite cărți citiți pe lună ?

— 5-6.

— Acum, o întrebare mai delicată. Citiți poezie ? Sau, mai precis, vă interesează poezia contemporană ?

— Întrebarea este într-adevăr delicată. Dar nu trebuie, în cazul meu, să faceți deosebirea între poezia modernă și cea clasică. Nu-mi place poezia, nu am reușit să mă apropii de ea, indiferent cine ar fi scris-o.

ILEANA ȘTEFAN (de la serviciul de aprovizionare) citește orice gen de cărți : romane sociale, de aventuri, biografii, memorii. Acum a împrumutat o carte despre Caruso și *Nedeea din poiana miresei* de Nicolae Deleanu. Când o întrebăm ce lectură recentă a impresionat-o mai mult în ultima vreme, Ileana Ștefan se gîndește o clipă și apoi indică romanul lui Francisc Munteanu — *Încotro* ?

— Cartea aceasta mi-a apărut foarte adevărată. Autorul nu s-a lăsat furat de o tehnică literară ce ar fi făcut romanul de neînțeles. Se cunoaște că Francisc Munteanu a dorit să-i impresioneze pe cititori cu drama eroinei sale.

— Dintre poeți, pe cine preferați ? Versurile cui vă revin cel mai adesea în memorie ?

— O, în poezie am rămas mult în urmă. Nu pot să înțeleg poezia tinerilor de azi. Poate e și o vină a mea că nu am avut destulă răbdare să le răsfoiesc volumele, ca să pricep ce doresc ei să spună prin imaginile lor uneori atât de neobișnuite. Mă simt emoționată numai cînd îi citesc pe Alecsandri, Eminescu, Coșbuc, Topîrceanu.

— Aveți bibliotecă acasă ?

— Da, cumpăr uneori cărți. Altădată cumpăram mai multe, cînd erau standuri chiar în uzină. Îmi venea mai ușor să aflu ce noutăți au apărut.

Ne-am luat rămas bun de la Ileana Ștefan, care se grăbea să ajungă acasă pentru a mai citi cîteva zeci de pagini înainte ca să înceapă la televizor transmisia festivalului de muzică ușoară de la Brașov și am început să discutăm cu MARGARETA ZVORIȘTEANU, jurist.

— Îmi plac mult cărțile despre război. În special mă pasionează cărțile despre cel de-al doilea război mondial. Să nu credeți însă că mă interesează numai literatura beletristică închinată acestui tragic moment din istoria omenirii. Aș

spune chiar că îi prefer acesteia literatura documentară. Nu știu de ce, documentele, în aparență reci, pe mine mă fac să trăiesc cu intensitate evenimentele la care n-am fost martoră. Aș aminti printre cele mai reușite cărți de acest gen pe care le-am citit — *Pearl Harbor*, *Asasinii printre noi*, *Istoria Gestapoului*, *Am fost medic la Auschwitz*.

Pentru STELIAN BARBU (32 de ani, sudor) biblioteca a achiziționat special o carte care îl interesează — *Defectele televizoarelor* — *depanare și reglare*.

— Aș plăti oricît să am această carte în biblioteca mea. Dar în librării nu se mai găsește. Un prieten a cumpărat-o tocmai de la Fetești.

— Dar ce legătură au televizoarele cu meseria dv. ?

— Vedeți, fac parte dintr-un cerc TV. O dată pe săptămînă împreună cu alți colegi, ne adunăm la club și învățăm o a doua meserie. Într-o vreme am făcut parte și dintr-un cerc foto.

— În afară de cărți tehnice, vă interesează și alte genuri ?

— Desigur. E drept, citesc cam la întâmplare. Uneori cer sfatul tovarășei bibliotecare și dînsa mă îndreaptă către o carte bună. Alteori aflu de la colegi că a apărut un nou volum și îl caut și eu. Așa am citit *Maitrey* de Mircea Eliade. Mi-a plăcut *Vlad, fiul dracului* de G. V. Rogoz, *Din culisele faptului divers*. A, notați și o altă carte la care țin mult : *Martin Eden* de Jack London.

MIHAI BĂDOIU, prieten cu Stelian Barbu, are tot 32 de ani și este tot sudor.

— Și eu citesc literatură tehnică. Din păcate, nu găsesc întotdeauna lucrările de care am nevoie. Altfel, mă interesează mai mult romanele scrise de autori români : Rebreanu, Sadoveanu, Stancu, Preda.

Pe GHEORGHE DUȚĂ l-am întîlnit într-o altă zi înainte de începerea cinaclului literar organizat în cadrul Clubului „Grivița Roșie”.

— Tovarășa bibliotecară v-a recomandat drept un mare iubitor de poezie.

— Într-adevăr, am o înclinație pentru poezie. Poezia este o comunicare mai directă decît proza. Citesc și scriu versuri deoarece ele mă ajută să mă exteriorizez și să mă cunosc. Fiecare om trebuie să aibă o pasiune. Pasiunea mea este poezia.

— V-a insuflat cineva dragostea pentru poezie sau ați descoperit singur vraja versurilor ?

— Am avut în școală norocul să cunosc o profesoară de română care s-a preocupat să ne inițieze în tainele literaturii. Ei îi datorez trezirea intere-

sului meu pentru lectură, pentru poezie. Desigur, mai târziu nu m-am mai putut sprijini pe nimeni deoarece actul poetic se consumă în singurătate.

— Ați publicat ?

— Da. În fosta *Gazetă literară*, în *România literară*, *Viața militară* și mai mult în ziarul Uzinelor „Grivița Roșie”.

— Mulți oameni resping poezia. Un îndrăgostit de lirism ca dv. cum explica acest fenomen ? Sinteți de acord cu toate acuzațiile care i se aduc poeziei contemporane ?

— Poezia numai în aparență se refuză. Desigur, nu toți poeții contemporani sint geniali. Și nici nu știu dacă printre ei există vreun poet genial. Dar mulți dintre ei au o vibrație autentică în poezia lor și merită efortul să cauți să-i înțelegi. Poate poezia modernă trece printr-o criză, poate e cuprinsă de o boală al cărei secret nu-l știe nimeni. Poate. Dar sint și boli frumoase, care innobilează. Poezia modernă vorbește despre lucruri grave într-un limbaj special. Or, tocmai de acest limbaj se fe-rește publicul dintr-o inerție neînțeleasă. O vină aș găsi-o școlii care nu acordă o atenție deosebită poeziei și se limitează la analize facile, pe texte deseori nereprezentative.

— Dar biblioteca ar putea face ceva pentru atragerea cititorilor către poezie ?

— Nu cred în soluții dinafară. Nu poate nimeni să oblige pe oameni să citească poezie. Însă biblioteca trebuie să achiziționeze cit mai multe volume de versuri. Există prejudecata că nu se citește poezia. Atunci, multe dintre volumele poezilor contemporani nu se cumpără de către bibliotecă și astfel au de suferit și cei care cu adevărat se interesează de poezie. Totodată, ar trebui făcută poeziei o mai bună propagandă.

— Vreți să ne spuneți ce poeți români contemporani preferați ?

— Da. Îmi plac mai mult poeții Nichita Stănescu, Ion Alexandru, Adrian Păunescu, Ană Blandiana. Ei fac parte dintr-o generație extrem de talentată, al cărei simbol este neuitatul Labiș.

— Vă gândiți cumva să publicați un volum ?

— Volumul meu de versuri este o perspectivă mai îndepărtată. Nu mă gîndesc acum la eventualitatea publicării lui. Mai târziu poate, după ce îmi voi termina liceul pe care îl urmez la seral.

Sondajul făcut în universul spiritual al cititorilor bibliotecii Clubului Uzinelor „Grivița Roșie” mi-a dezvăluit că o preocupare constantă a multor salariați din această întreprindere este lectura. Convorbirea pe care am avut-o cu VASILE CIOBANU, directorul clubului și totodată responsabilul cu problemele cul-

turale din cadrul comitetului sindical al uzinei, mi-a întărit și mai mult această convingere.

— V-aș ruga să enumerați câteva din realizările uzinei

— Realizări ? Sint numeroase. Aș aminti dintre ele depășirea prevederilor cincinalului 1966—1970 la producția globală cu o producție în valoare de 78 de milioane de lei. Această depășire a fost realizată în cea mai mare parte prin creșterea productivității muncii.

— Cum sint apreciate peste hotare produsele uzinei ?

— Aproximativ 50 la sută din producția uzinelor este destinată exportului. Aceasta este o dovadă elocventă a prestigiului de care se bucură produsele uzinei dincolo de granițele țării. Dacă vreți, vă mai dau exemple de succese ale uzinei. Două invenții românești au primit medalii de aur la târgurile internaționale : Dispozitive și metode pentru fabricarea țevilor cu aripioare și Dispozitive pentru litrarea cisternelor.

— Tovarășe director, am vizitat biblioteca clubului și am constatat că oamenii citesc mult. Probabil că între realizările uzinei și această pasiune pentru lectură există o strînsă legătură ?

Fără îndoială. Muncitorul cu o cultură generală vastă este în principiu mai dornic să se țină la curent cu noutățile tehnice. Nu cred că oamenii trebuie să citească numai lucrări de specialitate, deoarece acestea îi ajută să-și cunoască mai bine meseria. De fapt, orice carte bună citită îi înriurește, îi face mai permeabil la nou și implicit îi ajută în munca lor.

— Nu demult au apărut în presa de partid și de stat documente de mare importanță în legătură cu reciclarea, cu perfecționarea profesională permanentă a tuturor salariaților. Cum credeți că se poate realiza cel mai bine reciclarea în cazul Uzinelor „Grivița Roșie” ?

— După cum știți, Uzinele „Grivița Roșie” și-au schimbat profilul producției între anii 1960 și 1964. De aceea, încă de pe atunci s-a realizat o reciclare. Oamenii au trebuit să învețe meserii noi sau să se perfecționeze în propria lor meserie. Această reciclare a reușit în bună măsură datorită unei strînse legături cu practica.

Astăzi, situația este alta. Reciclarea trebuie să devină o dorință firească a fiecărui muncitor, inginer, de a se depăși continuu, de a-și îmbogăți neîncetat cunoștințele. Un rol însemnat îi revine în acest sens bibliotecii, care are datoria să asigure informația cea mai nouă pentru toate profesiile și nivelurile. Poate că separarea celor două tipuri de

(Continuare la p. 290)

În centrul
preocupărilor
noastre :

SPRIJINIREA PERFECTIONĂRII PROFESIONALE A PERSONALULUI DIDACTIC

Interviu cu prof. ALFRED LAUTERMAN,
directorul Bibliotecii centrale pedagogice

RED. Legea privind perfecționarea pregătirii profesionale a lucrătorilor din unitățile socialiste a reactualizat cu deosebită stringență rolul de propagator de informații și sarcina de difuzare a documentelor deținute de bibliotecile de specialitate. În lumina prevederilor legii mai sus-amintite, vă rugăm să ne precizați care sînt astăzi, în fond, direcțiile de dezvoltare a activității instituției dv.?

A. LAUTERMAN : Problema reciclării în învățămînt se pune într-un mod cu totul special. Profesorul nu este numai un profesionist care trebuie să fie la curent cu evoluția, adeseori dramatică, a ramurii sale de preocupări. El este un profesionist care transmite cunoștințe și formează personalități în cadrul procesului de învățămînt. Profesorului i se cere deci nu numai să stăpînească cele mai recente realizări din domeniul său de activitate, dar — prin elevii săi — să le anticipeze și să le facă posibile pe cele de mîine.

Încă din faza începuturilor ei, Biblioteca centrală pedagogică a pus în centrul preocupărilor ei asigurarea personalului didactic cu documentația necesară în procesul de autoperfecționare. Trecerea bibliotecii în cadrul Institutului central de perfecționare a personalului didactic a reprezentat pentru noi o nouă posibilitate de precizare a obiectivelor noastre, de delimitare a atribuțiilor ce ne revin în acțiunea de perfecționare. Biblioteca centrală pedagogică a îndeplinit și îndeplinește atît funcția de bibliotecă de specialitate, cît și pe cea de centru de docu-

mentare. Ca bibliotecă specializată în domeniul științelor pedagogice, noi am practicat pe scară largă, în toată țara, împrumutul de publicații. În acest sens, colecțiile bibliotecii au fost constituite ținîndu-se seama de interesele cadrelor didactice, atît sub aspect pedagogic, cît și din punctul de vedere al conținutului predării. S-a ajuns astfel la stringerea unor fonduri de cărți și reviste din domeniul psiho-pedagogiei și sociologiei educației fără echivalent în istoria școlii românești, biblioteca noastră devenind principalul depozitar din țara noastră al documentației în domeniul învățămîntului și educației. Colecțiile bibliotecii au fost organizate în două mari secțiuni : publicațiile ce pot fi consultate numai în sala de lectură (unicatele și publicațiile rare, lucrările de referință) și cele care sînt disponibile pentru împrumut. Biblioteca centrală pedagogică este mai mult decît o bibliotecă publică din Capitală, deși sălile ei de lectură funcționează toată ziua și sînt mereu pline ; ea este mai ales o bibliotecă republicană de împrumut, expedierea prin poștă a publicațiilor fiind principala formă de difuzare a documentelor primare pe întregul cuprins al țării. Ne-am organizat un sistem de instrumente bibliografice, parte din ele unice în țara noastră : catalogul sistematic aprofundat în domeniile pedagogie și psihologie ; catalogul analitic al articolelor din domeniul pedagogiei românești și străine ; catalogul cumulativ al cărților pedagogice străine aflate în bibliotecile din țara noastră ; catalogul programelor și manualelor școlare ; catalogul colectiv al bibliografiilor nepublicate din domeniul pedagogiei și psiho-pedagogiei.

A doua activitate principală a bibliotecii noastre o constituie elaborarea de bibliografii la cerere, întocmite nu numai la solicitarea organelor de conducere a învățămîntului, a Institutului central de perfecționare a personalului didactic, a Institutului de științe pedagogice și a altor instituții, dar și la cererea profesorilor din toată țara. De o atenție specială se bucură literatura pedagogică românească care, distribuită pe capitolele științei pedagogice, a fost publicată în cele trei volume intitulate *Bibliografia pedagogică românească*, publicație a cărei apariție urmează să continue și în anii viitori.

În sfîrșit, al treilea aspect al activității noastre este concretizat în elaborarea și editarea a 8 publicații de referate, conținînd prezentarea amplă a unor articole, studii și capitole de cărți din literatura pedagogică cea mai recentă de peste hotare. Prin aceste publicații, s-a realizat o activitate de informare valoroasă, adresată atît autorităților școlare centrale și locale,

cit și cadrelor didactice din toate liceele și școlile generale din țară.

Cu ajutorul acestor publicații, profesorul — mai ales cel din mediul rural, mai izolat și mai puțin la curent cu transformările petrecute în domeniul său de predare — este continuu pus în contact cu ceea ce este nou și interesant în profesia lui. Menționăm că toate publicațiile noastre au fost și sint difuzate gratuit.

RED.: *Ne puteți dezvălui cîțiva indici semnificativi pentru dezvoltarea celor trei principale laturi ale activității bibliotecii dv. ?*

A.L.: Media anuală a intrărilor de carte în biblioteca noastră se situează între 10 000 și 12 000 de volume, din care aproximativ 1 600—2 000 de volume provin din străinătate. Biblioteca posedă, de asemenea, cam 480 de titluri curente de periodice străine. Întreținem relații eficiente de schimb internațional cu 350 de centre de documentare pedagogică, institute de cercetare, biblioteci universitare, institute internaționale de specialitate, edituri pedagogice. Pe această cale intră în bibliotecă aproximativ 140 de titluri de periodice și cam 800—1 000 de volume de cărți. Din cele peste 200 000 de volume (capacitatea localului fiind limitată, a trebuit să cedăm permanent din fondurile acumulate altor biblioteci, stabilindu-ne la cifra menționată mai sus), 80 000 de volume — adică 40 la sută din total — sint puse la dispoziția împrumutului.

În ceea ce privește servirea pe loc a cititorilor, sălile de lectură ale bibliotecii au fost frecventate în anul 1970 de către 48 613 solicitanți, care au consultat 78 564 de publicații. La ora actuală, peste 4 000 de școli — în marea majoritate din mediul rural — sint abonate la împrumutul prin poștă practicat de biblioteca noastră. În 1970, au fost expediate 4 750 de colete de carte, însumind peste 21 500 de volume.

În ceea ce privește bibliografiile la cerere, *Repertoriul colectiv al bibliografiilor nepublicate* arată, la capitolul *Învățămînt. Pedagogie* că biblioteca noastră întocmește aproximativ 60 la sută din totalul bibliografiilor elaborate în această specialitate în întreaga țară. Posedăm în prezent cam 800 de bibliografii din domeniul psihologiei, pedagogiei și învățămîntului.

Repertoriul nostru bibliografic permanent — *Bibliografia pedagogică românească* — a apărut pînă în prezent în trei volume, cuprinzînd materialul publicat între anii 1948 și 1964. Sperăm ca în cursul anului 1971 să edităm alte două

volume, care să insereze semnalările bibliografice ale lucrărilor apărute între anii 1965 și 1966 și între anii 1967 și 1970.

Editarea de publicații referative de către biblioteca noastră a cunoscut, de-a lungul anilor, un salt calitativ însemnat: de la un tiraj de 99 de exemplare în 1965, anul acesta s-a ajuns la o tiraj de 10 000 de exemplare și de la o singură publicație în 1965, astăzi numărăm 10 titluri. În afara publicațiilor deja cunoscute (*Informarea pedagogică sumară*, *Bibliografia pedagogică*), cu începere din 1970, biblioteca și-a lărgit aria informării și asupra domeniului metodicii disciplinelor de specialitate. În prezent, instituția noastră publică o colecție intitulată *Modernizarea învățămîntului*, cu opt serii de publicații: 1) *Predarea limbii și literaturii române*; 2) *Predarea matematicii și fizicii*; 3) *Predarea limbilor străine*; 4) *Predarea chimiei și biologiei*; 5) *Predarea istoriei și geografiei*; 6) *Predarea disciplinelor artistice*; 7) *Predarea la clasele I-IV*; 6) *Probleme de pedagogie contemporană*. Unele dintre acestea sint trimestriale, altele au trei sau două apariții pe an, fiecare serie cunoscînd un tiraj de 10 000 de exemplare, difuzate în întreaga rețea mai sus-menționată. Publicațiile cuprind referate ample asupra unor studii de actualitate apărute în presa de specialitate de peste hotare și asupra metodelor noi de predare, inserează lecții model, dau indicații asupra folosirii tehnicilor moderne de învățămînt etc.

RED.: *Cuprinderea întregului corp profesoral în sistemul de alimentare cu publicații primare și de informare la zi este o veche preocupare a revistei noastre. Desigur, Biblioteca centrală pedagogică joacă în acest proces complicat și masiv un rol preponderent. Dar poate ea singură să acopere toate necesitățile de carte și informație manifestate în rîndul celor peste 200 000 de membri ai corpului didactic ?*

A.L.: În organizarea actuală, caracterizată printr-un centralism excesiv (în sensul că Biblioteca centrală pedagogică este singura bibliotecă care practică împrumutul de carte pentru personalul didactic din întreaga țară — activitatea în acest sens a altor biblioteci exercitîndu-se pe o arie geografică restrînsă), nu se va putea face față situației în cazul în care toate cadrele din învățămînt vor fi angajate în acțiunea de autoperfecționare.

Documentația universitară este asigurată într-o bună măsură, în sensul că există un sistem de instituții de documentare — biblioteci universitare, biblioteci

de institute, de facultăți și de catedre — care oferă atât profesorului cât și studentului, în chiar incinta institutului în care se țin și cursurile, colecții satisfăcătoare și servicii corespunzătoare, prestate de un personal calificat. De reținut și faptul că personalul didactic universitar funcționează în orașe mari, în care librăriile sînt bine aprovizionate cu toate noutățile editoriale. Învățătorul și profesorul din așezările rurale sau din micile localități urbane au posibilități materiale mai reduse și sînt plasați la periferia fluxului de carte nouă difuzată prin librării; ei nu se pot adresa nici bibliotecii școlare, pentru că astăzi aceasta este structurată exclusiv ca bibliotecă pentru elevi. Pe de altă parte, părerea mea este că nici bibliotecile publice de stat nu pot acoperi cererile de împrumut de publicații ale cadrelor didactice, pentru că ele nu cunosc necesitățile de informare specifice procesului de reciclare din învățămînt, nu sînt la curent cu perspectivele dezvoltării învățămîntului și nici nu au resursele financiare trebuincioase pentru achiziționarea într-un număr mare de exemplare a literaturii științifice necesare. Împrumutul de la mari biblioteci, specializate în aprovizionarea corpului didactic, ar rămîne singura soluție realistă și economică de difuzare către toți solicitanții a documentației necesare. Dar problema ar fi soluționată în mod eficient numai în cazul în care ar putea fi creat un sistem integrat în locul unei rețele de unități dispartate, independente. Într-o primă fază ar trebui prevăzută transformarea bibliotecilor existente la filialele din Cluj, Iași, Timișoara, Craiova și Brașov ale Institutului central de perfecționare a personalului didactic în oficii interjudețene de împrumut, dotate cu literatură corespunzătoare, îndrumate și coordonate de Biblioteca centrală pedagogică. Crearea acestor oficii ar duce la descentralizarea împrumutului de carte pe anumite zone. Apoi, într-o a doua fază, s-ar putea organiza nuclee de colecții pentru profesori pe lângă unele biblioteci școlare, prin care ar trebui să se pună la dispoziția profesorilor materiale de referință complete și de nivel superior pentru fiecare disciplină predată: în mediul urban cel puțin o bibliotecă școlară în fiecare oraș, care să-și ofere serviciile întregului corp profesoral din localitate, iar în mediul rural cel puțin o bibliotecă școlară comunală, care să deservească profesorii din zona alăturată.

În interiorul acestui sistem, pe lângă documentația primară cu care vor fi dotate bibliotecile pedagogice orășenești și comunale și oficiile interjudețene de împrumut, ca și casele corpului didactic exis-

tente sau în curs de înființare, Biblioteca centrală pedagogică va furniza o variată documentație secundară, prin care circulația uniformă a informației de specialitate și pedagogice va fi asigurată la orice nivel, în orice localitate.

Dintr-o activitate dispersată, la voia întâmplării, furnizarea de documente și de informații în procesul de perfecționare a corpului profesional trebuie să devină o activitate integrată, dirijată, planificată, care să cuprindă unitar întreg teritoriul țării.

RED. : Dar sistem integrat înseamnă, mai presus de orice, coordonare și centralizare a operațiilor care se pretează la aceasta. Se pare că randamentul bibliotecilor școlare este, la ora actuală, destul de scăzut. Ne puteți preciza rolul pe care biblioteca dv. îl poate juca în procesul de îndrumare a bibliotecilor școlare și de mărire a eficienței acțiunii lor ?

A.L. : Atribuțiile de centru metodic pentru bibliotecile școlare ar trebui să revină Bibliotecii centrale pedagogice, prin crearea unui serviciu încadrat cu specialiști care, cunoscînd, controlînd și îndrumînd activitatea bibliotecilor școlare din întreaga țară, ar putea să elaboreze îndrumări în care să fie îmbinată experiența valoroasă a unora dintre ele cu metodele practicate pe plan mondial și să experimenteze noi procedee de lucru. Acest serviciu ar trebui să elaboreze studii cu caracter metodic pentru asigurarea unității în organizarea și funcționarea bibliotecilor școlare, pentru o completare armonioasă și eficientă a colecțiilor acestor unități. Biblioteca centrală pedagogică ar trebui să se îngrijească și de reciclarea bibliotecarilor școlari sau cel puțin să participe la acțiunea de perfecționare a lor.

Astăzi, munca de control și îndrumare a bibliotecilor școlare este asigurată numai de serviciul de specialitate din Ministerul Învățămîntului, căruia, avînd de rezolvat numeroase probleme organizatorice, îi este practic imposibil să cuprindă și sub aspect metodic întreaga rețea: pe plan județean, la inspectoratele școlare, nu există specialiști în probleme de biblioteconomie.

RED. : Și, pentru a termina interviul pe o notă mai optimistă, pe realități și nu pe propuneri, vă rugăm să ne spuneți cîteva cuvinte despre dezvoltarea cîtei dv. de mijloace audio-vizuale.

A.L. : Secția a fost constituită în urmă cu câțiva ani — primele colecții de discuri și benzi de magnetofon au fost organizate ca atare în anii 1967—68. Astăzi, în secție se realizează înregistrarea emisiunilor didactice de radio și televiziune, copierea benzilor magnetice și a discurilor primite din alte țări pentru învățarea limbilor străine, imprimarea de conferințe cu caracter pedagogic și metodic, de lecții model etc. Toate materialele audio sint puse, prin împrumut sau prin copiere pe banda beneficiarului, la dispoziția cadrelor didactice. Secția posedă, de asemenea, și un atelier de microfilmare și fotocopiere. În anul în curs va apare și catalogul secției pentru bandotecă și discotecă, care, difuzat în rîndul cadrelor didactice, va înviora mult cererea de material auditiv.

Drept epilog la interviu, ne permitem să redăm din scrisorile primite de Biblioteca centrală pedagogică câteva aprecieri ale beneficiarilor asupra publicațiilor editate de această laborioasă instituție : „Am citit tot materialul referitor la matematică din publicația dv. *Predarea matematicii și fizicii*, vol. 1. Mi s-a părut foarte interesant și necesar în același timp” (Prof. Seciu I. Steliana, Orașul Gh. Gheorghiu-Dej); „Chiar azi am primit la școală primul colet cu *Buletinul de informare pedagogică*. Intenția mi se pare extraordinară, cu atât mai mult cu cât, în ciuda declarațiilor dv. de modestie, ne oferă lucruri foarte noi... De exemplu, *Predarea limbii și literaturii române* conține unele aspecte de-a dreptul inedite chiar și pen-

tru un specialist. Bibliografiile inserate — deși asupra lor am unele obiecții — sînt foarte folositoare, iar sinteza despre Ion Barbu mi se pare utilă și chiar originală. Referatele oferă partea cea mai inedită (în sens de nou) a buletinului (Prof. Ilica Anton, com. Gurba, jud. Arad.); „Am citit cu mult interes *Buletinul de informare pedagogică*, cuprinzînd studii privind predarea limbii și literaturii române. Găsec că această publicație este un instrument foarte util în activitatea profesorilor secundari... Am impresia că felul în care este pusă problema în publicația dv. este foarte apropiat de modul în care astăzi este abordată și problema alcătuirii manualelor de literatură” (Prof. Iancu Popescu, Liceul economic Tg. Mureș); „În urmă cu două zile am primit lucrarea *Predarea matematicii și fizicii*, vol. 1/1970... În două zile am și studiat articolele cu privire la fizică și o parte din cele închinare matematicii. Am considerat lucrarea interesantă... Nu se pot face abonamente la aceste lucrări? Aș propune să fie reproduse și unele figuri” (Prof. Gh. I. Căpitan, Arad); „Apreciez de la început ca foarte oportună noua formă în care apar publicațiile Bibliotecii centrale pedagogice și intrucît problema modernizării învățămîntului mă interesează foarte mult, caut să aduc inițiatorilor pe această cale mulțumirile mele din inimă” (I. Bărbuceanu, Școala generală nr. 1 Bordei-Verde, jud. Brăila).

La care redactorul nu mai are nimic de adăugat.

Interviu consemnat de
A. CORVĂTESCU-TOFAN

(Urmare de la p. 286)

biblioteca, sindicală și tehnică, este un dezavantaj pentru cititori, care ar dori să găsească în același local toate cărțile ce îi interesează. De aceea, aș propune contopirea celor două biblioteci într-una singură, mai puternică, unde publicul să fie îndrumat cu competență.

Tot referitor la reciclare, pot să vă spun că pentru a ușura însușirea unor procedee tehnice folosite în alte întreprinderi, românești sau din alte țări, proiectăm filme în care respectivele procedee sînt descrise amănunțit. De asemenea, pentru ca literatura tehnică apărută în alte limbi să devină accesibilă celor

interesați ne-am gîndit la organizarea unor cercuri de limbi străine. După cîte știu, biblioteca a achiziționat pentru aceasta dicționare și cursuri practice pentru învățarea limbilor germană, engleză, franceză. Acestea sînt doar cîteva din inițiativele pe care le întreprindem pentru ca muncitorii, tehnicienii, inginerii din uzina noastră să capete din ce în ce în mai mare măsură atributele omului modern, receptiv la tot ce e nou, apt pentru o continuă autoperfecționare, în scopul integrării cît mai depline în angrenajul complex al construcției socialiste.

Acolo unde se formează viitorii propagatori ai cărții

În urmă cu doi ani, cînd a luat ființă Școala postliceală de bibliotecari în cadrul Grupului școlar poligrafic „D. Marinescu”, anumite incertitudini — care însoțesc astfel de începuturi — n-au ocolit nici această formă de învățămînt.

Probleme care se refereau la conținutul programelor, la obiectele de studiu, la asigurarea practicii elevilor sau la încadrarea personalului didactic de specialitate figurau pe agenda organizatorilor cursurilor.

Un bilanț al drumului parcurs de Școala postliceală de bibliotecari e, poate, prematur; activitatea absolvenților „promoției '71” și a promoțiilor următoare va putea confirma strădania colectivului didactic al școlii pentru formarea viitorilor îndrumători ai cititorilor.

Încercăm, totuși, să insistăm asupra unui aspect al pregătirii elevilor: preocuparea pentru găsirea căilor de aplicare a cunoștințelor teoretice în „activitatea cu cititorii”, în confruntarea cu „publicul”.

Asemenea „contacte” au fost inițiate de cadrele didactice ale școlii, prof. Ilie Stanciu, prof. Mina Beculescu și prof. Florica Cimpeanu, cu sprijinul întregului colectiv didactic. În acest scop, s-a organizat un club de lectură al tinerilor bibliotecari, club care a atras și elevii ai Școlii postliceale de librari. Organizarea manifestărilor clubului se face săptămînal, prin rotație, de către elevii Școlii de bibliotecari.

Concursuri literare cu teme ca „Cine citește mai expresiv” sau „Recunoașteți versurile?”, lecturi dramatizate din Shakespeare, Caragiale sau Camil Petrescu, procesul literar pe marginea romanului *Pe aripile vîntului* de Margaret Mitchell, întîlniri cu poezia lui Arghezi, Blaga, Minulescu, Miron Radu Paraschivescu, Marin Sorescu au atras treptat un numeros „public”, format din cei peste șase sute de elevi ai grupului școlar.

Organizatorii unor astfel de seri literare au posibilitatea să aplice cu succes metodele de atragere a cititorilor învățate la obiectul „psihologia lecturii și activitatea cu cititorii”. După fiecare manifestare, clasa analizează modul cum s-au orientat elevii-organizatori în alegerea și prezentarea temei și în selecționarea colaboratorilor, în ce măsură mesajul estetic și social al literaturii a fost recepționat de „public”. Notarea elevilor la instruirea practică are în vedere și apti-

tudinile, respectiv interesul manifestat de cursanți în calitate de organizatori ai acțiunilor de grup.

Astfel, dacă un fragment din piesa *Mitică Popescu* de Camil Petrescu, interpretat de un grup de zece elevi-actori, a reușit să electrizeze sala, un merit revine elevilor-organizatori, care au sesizat și redat nuanțat și plenar replicile personajelor.

Se poartă discuții și pe tema: în ce măsură organizatorii reușesc să depisteze fragmente cu adevărat reprezentative din opera unui poet, scriitor sau dramaturg; sarcină de loc ușoară, dacă avem în vedere atît vîrsta, cît și pregătirea participanților. Dacă nu toate concursurile organizate s-au soldat cu rezultatele scontate, aceasta se datorește în bună parte și faptului că organizatorii nu au știut să selecționeze lucrările cele mai reprezentative din opera unui scriitor sau au prezentat izolat unele fragmente de poezie care, rupte din contextul întregului, au fost golate de conținutul lor emoțional.

Avînd în vedere faptul că elevii anului II ai Școlii postliceale de bibliotecari au terminat de curînd perioada instruirii teoretice, sperăm ca inițiativa unor astfel de manifestări, care permit o continuă împletire a cunoștințelor teoretice cu activitatea practică a elevilor, să fie preluată de elevii anului I și să fie extinsă și la Școala postliceală de librari, iar cadrele didactice să aibă grijă ca inițiativa să devină tradiție.

prof. Miron ANCA

director
Grupul școlar poligrafic
„Dimitrie Marinescu”-
București

„REVELATORII” LITERATURII în problematica lecturii

I

Prof. Valentin ȚUCULESCU

Devenită certitudine a lumii contemporane, autoritatea publicului cititor în asigurarea viabilității sau perisabilității operelor literare se integrează în marea problemă a cunoașterii, indiferent dacă — vizînd în special domeniul afectivului — asimilarea noului este conștientă sau navighează nedefinit pe tărîmul imaginarii. Comparînd opera literară cu negativul unei pelicule fotografice, pentru copierea căreia sînt necesare o serie de substanțe „revelatoare”, aplicate pe obișnuită hîrtie sensibilă, trebuie să recunoaștem, în procesul valorizant al lecturii, existența unor factori determinanți, de care nu totdeauna cititorul își dă seama.

De la început trebuie să distingem, după natura lor, două mari categorii de revelatori ai operelor literare: revelatori afectivi și revelatori raționali. Dacă cea de a doua categorie — critică și analitică — ține să descompună, după metoda lui Descartes, atît mesajul reflexiv al gîndirii, cît și expresia stilistică a acestuia, în parcele din ce în ce mai mărunte, disecînd chiar și detaliul ne semnificativ, nu este mai puțin adevărat că, în domeniul literaturii, prima categorie determină în egală măsură poziția pro sau contra față de creația literară, cu atît mai mult cu cît ea este apanajul marelui public, cel căruia aceasta i se adresează cu prioritate.

Cercetînd fundamentele istorice și psihologice ale limbii și referindu-se, comparativ, la expresia rațională și la cea afectivă, Georges și Robert Le Bidois precizează: *Indiferență, străină chiar rațiunii, [afectivitatea] relevă numai sentimentul. Singurul ei principiu este inima; inima, prin care înțelegem aici tot atît de bine imaginația cît și sensibilitatea, în general, tot ceea ce în natura spirituală a omului este instinct, sentiment spontan, dar de asemenea și viziune imediată a spiritului, intuiție*¹⁾.

Pentru lector, primul revelator al opereii literare este deci propria-i afectivitate, mai precis, gradul în care aceasta a fost tulburată, sensibilizată, modelată și dirijată spre universul sugerat de scriitor, univers în care ne integrăm încă de la cea dintîi lectură, dar căruia îi imprimăm de la început un mod personal de recreație. Suportul psihologic al acestui act care ne aparține este fără îndoială imaginația. Nu o imaginație desprinsă total de realitate, ci o imaginație bazată pe experiență, cunoaștere și sugestie. William Faulkner spunea: *Un scriitor nu are nevoie decît de trei lucruri: experiență, observație și imaginație*²⁾. Or toate acestea sînt necesare tocmai pentru a putea transmite lectorului mesajul său.

Deși s-ar părea contradictoriu la prima vedere, experiența noastră personală, sau, mai bine, un lanț de experiențe, directe, de natură senzorială, sau cumulate prin intermediul întregii game afective de care dispunem, teamă, frică, bucurie, tristețe, amărăciune, dispreț, simpatie, ură, la care se adaugă totalul cunoștințelor noastre transmise prin cuvînt și asimilate prin procesul gîndirii logice, cu alte cuvinte întreaga noastră cunoaștere, constituie fundamentul și totodată calea de pătrundere în acel minunat univers imaginativ sugerat de literatură. Cel mai elocvent exemplu îl oferă literatura fantastică, unde suportul ficțiunii se realizează prin acceptarea de către cititor, fără prea multă îndoială, a unui mod al posibilului. Și tocmai acest mod, integrat în contextul presupus contradictoriu de care vorbeam, justifică creațiile de pre-viziune științifică ale lui Wells sau Jules Verne. Tot ceea ce imaginația lectorului construiește pe marginea sugestiei oferite de literatură pornește de la convingerea că atît existența lucrurilor, cît și a personajelor și evenimentelor sînt po-

sibile. În momentul în care această convingere se clatină, fie că renunțăm la lectură, fie că sfărâmînd universul imaginativ pe care ni l-am format, adoptăm o atitudine critică conștientă, care nu ne mai părește.

„Mlădioasă și diversă“, ființa umană, în perpetuă căutare, găsește în actul lecturii, în primul rînd, un mijloc de a se descifra pe sine, dar în același timp și perspectiva unui ideal. Vorbînd despre munca sa și publicul cititor, cu ocazia unui interviu, Georges Simenon dă următoarele replici :

S. : ...cred, mai întii, că dacă un om dorește să devină artist, o face pentru că simte nevoia de a se regăsi. Fiecare scriitor caută să se regăsească prin personajele sale, prin tot ceea ce scrie.

Int. : Scrie pentru el însuși ?

S. : Da. Desigur.

Int. : Sînteți sigur că romanul dv. va avea cititori ?

S. : Știu că sînt mulți oameni care au mai mult sau mai puțin aceleași probleme ca și mine, cu mai mult sau mai puțină intensitate, și care vor fi bucuroși să citească această carte pentru a găsi răspunsul — dacă e posibil să găsească un răspuns !).

O primă satisfacție a cititorului este recunoașterea unor stări sufletești, a unor trăiri personale, a unor senzații chiar, pe care le-a încercat dar de care nu și-a dat seama decît în momentul în care i-au fost revelate de către scriitor. Nu o dată, în timpul lecturii, avem certitudinea că am gîndit și simțit la fel, că în locul personajului pe care l-am îndrăgit am fi acționat poate în același mod.

Pe de altă parte, de multe ori, imaginația scriitorului transmite cititorului modele ideale, fie în ceea ce privește personajele, fie în ce privește modul de viață sau desfășurarea evenimentelor. Admirăm cutare personaj pentru calitățile sale fizice și morale, sau numai pentru una din aceste categorii. Alteori, este suficient ca aspirațiile noastre să se identifice numai cu una dintre calități (voiață, perseverență, tenacitate, forță, eleganță, inteligență etc.), pentru ca între noi și personajul respectiv să se întindă acea punte de simpatie care mijlocește pătrunderea noastră în universul artificial-imagistic al literaturii. Dar literatura nu ne oferă numai personaje ideale sau nu, ci și destine de aceeași natură. O dată identificat personajelor sale de adopțiune, cititorul armează șirul evenimentelor așa cum i se prezintă, ca pe

un dar pe care nu poate și nu trebuie să-l refuze, iar deznodămîntul îl va bucura sau îl va întrista, fără tentativa de a-l schimba. Regretul lipsei unui „happy end“ se manifestă la acest prim contact printr-o expresie sentimentală de evidentă evaziune din rațional : „păcat că s-a terminat așa“, „nu trebuia să moară“ etc.

Secretul marilor opere clasice și moderne, iubite de public, în toate timpurile și la toate vîrstele, rezidă tocmai în puternicul fundament afectiv-emoțional, care-l subjugă pe cititor, purtîndu-l într-o lume de intense trăiri, care-l smulge într-atît obscuriei sale vieți cotidiene încît este capabil să se zbuicie, să sufere, să ridă sau să plîngă, alături de personajul iubit. Observați cu atenție o sală de lectură, după nu mai puțin de o oră de la deschidere. Fizionomia lectorilor vă va dezvălui existența unei mari varietăți de manifestări emoționale, a unei întregi game de sentimente exteriorizate vrînd nevrînd, de la indiferența la crispare, prin gesturi, mimică, atitudini — perceptibile, chiar dacă mediul îl obligă pe cititor la o prezență reținută. Într-o sală de spectacol — teatru sau cinematograful — comunitatea „menului spiritual“ lasă publicului, (deosebit de pesitrică ca formație intelectuală), o mai mare libertate de exteriorizare. Rîsul este aici colectiv, iar plînsul acceptat fără dispreț. Lectura este însă un act intim și solitar, chiar dacă se realizează într-o instituție de acces public. Aici ilaritatea singularizată devine nepoliticoasă sau ciudată. Dar tocmai această evidentă intimitate sporește șansele integrării în imaginar. Nu fără interes ar fi, într-o cercetare mai de adîncime, alcătuirea unor grafice care să reprezinte curba emoțională în evoluția lecturii unor opere literare. Așa de exemplu, fără pretenția unei rigurozități științifice, interesul emoțional al romanului *Baltagul* de M. Sadoveanu ar putea fi reprezentat astfel :

1. Absența lui Nechifor Lipan neliniștește pe Vitoria.
2. Începutul căutărilor pentru găsirea celui dispărut.

3. Primele vești aflate de Vitoria despre trecerea lui Nechifor pe la potcovăria lui Moș Pricop.
4. Indiciile găsite la Borca și Sabasa.
5. Găsirea ciinelui lui Nechifor Lipan.
6. Descoperirea osemintelor, a botforilor și chimirului — certitudinea crimei.
7. Pregătirea și ceremonia funeraliilor.
8. Demascarea și mărturisirea ucigașilor, Calistrat Bogza și Ilie Cuțui.

În cazul romanului, factorul emotiv în relația cititor-operă pune problema momentului în care lectorul este prins de mreaja imaginarului. Când începe interesul pentru lectură și cum se păstrează acest interes de-a lungul acesteia? Vi-zind în special marea public, de o formație intelectuală medie, sau chiar mediocră, ca și tineretul școlar totdeauna, alert, romanul lui Sadoveanu, la noi, romanul romantic sau cel englezesc, din literatura străină, se caracterizează printr-o abordare mai greoaie, mai lentă și mai tardivă. Astfel, Fielding nu place cititorului decât după prima sută de pagini, iar romanele prozatorului român amintit sînt citite de către tineret, la început, din obligație școlară. O dată integrat însă în atmosfera de epocă, o dată asimilat personajului simpatizat, cititorul nu mai renunță la plăcerea peregrinării prin noul univers adoptiv. Nu trebuie să ascundem de asemenea faptul că există „cititori“ care lecturează romanul „pe sărite“, omițînd descrierile și oprindu-se numai asupra dialogurilor, preferînd deci partea dinamică sau narativă a acestuia. O astfel de lectură însă este neesențială, lipsită de valoare, nesemnificativă și inutilă, căci ea se bazează numai pe un domeniu afectiv am-

putat, unilateral, acela al faptului divers, al evenimentului senzațional, ce se asimilează spectacolului de circ și impresionează numai inimile naive.

Pentru lectorul atent, scăderile de tensiune emotivă sînt relaxante, iar descrierile devin prilej de autoeducație estetică, sau de plăcută rememorare a unor imagini retinale în subconștient și reinviate la apelul sugestiv al cuvintului. În această privință, domeniul poeziei, cu excepția epopeii și a baladei, este construit aproape în exclusivitate din elemente descriptive. Prin densitatea expresiei însă și prin conciziunea ei stimulativă, prin ornamentul aluziv și învelișul sonor al versului, poezia suscită infinit mai mult dinamica emotivă a lectorului. Dar tocmai această expresie concentrată face ca poezia să fie mai puțin accesibilă publicului larg. Evidența acestui fapt rezultă și din solicitările mult reduse ale volumelor de poezie în bibliotecile noastre. De altfel, dacă la noi Eminescu, Alecsandri, Coșbuc figurează în statisticile preferinței pe locurile patru, cinci sau șase, în străinătate, locul poeziei este și mai distanțat față de roman, literatura de aventuri sau chiar față de filozofie. O anchetă efectuată în rîndul elevilor marocani din Casablanca consemnează apariția primului poet — Baudelaire — pe locul opt, după Hugo (ca prozator), Camus, Sartre, Voltaire, Éxupéry, Pascal și Balzac⁵). Nu trebuie însă să uităm faptul că descifrarea mesajului poetic ține mai mult de domeniul „revelatorilor raționali“ și presupune un anumit nivel de cunoștințe tehnice și structurale, fără de asimilarea cărora, actul lecturii nu poate să atingă totala sa valoare afectiv-formativă.

(Partea a II-a, în numărul 7.)

Note

1. Le Bidols, Georges et Le Bidols, Robert. *Syntaxe du français moderne, ses fondements historiques et psychologiques*. Tome I-er, II-e édition. Paris, Eds. Auguste Picard, 1967, p. 3.
2. *Romanciers au travail*. trd. de l'anglais par Jean René Major. Eds. Gallimard, 1967, p. 12.
3. Montaigne. *Essais*. Tome I-er. Eds. E. Flammarion, [f.a.], p. 8.
4. *Romanciers au travail*, idem, p. 111—112.
5. Laredo, Robert. *La lecture chez les lycéens marocains et européens*. In: *Bulletin des bibliothèques de France*, 15, nr. 4, avril 1970, Paris, p. 177—198.

TRANSLITERAREA CARACTERELOR CHIRILICE

În anul 1954, Organizația Internațională de Standardizare (ISO) a elaborat un sistem de transliterare a caracterelor chirilice în alfabetul latin — *Recomandarea ISO/R9*¹⁾ —, în vederea înlăturării dificultăților care decurg din existența nenumăratelor sisteme de scriere folosite pe glob și a transcrierii acestora după norme naționale proprii. În anul 1956, Direcția Generală pentru Metrologie, Standarde și Invenții a emis *Stas R5309-56 Transliterația caracterelor chirilice* (Sistem ISO) din seria Standarde generale U03, care stabilește obligativitatea introducerii și la noi în țară a sistemului internațional de transliterare.

Acest stas este aplicat consecvent și de Biblioteca Centrală de Stat, aflat în redactarea lucrării „Bibliografia traducerilor”, inserată anual în *Index translationum* — vastă lucrare bibliografică care confirmă în mod strălucit eficiența aplicării *Recomandării ISO/R9* pe plan mondial —, cit și în elaborarea celorlalte lucrări ale ei: *Bibliografia Republicii Socialiste România* (din 1969), *Cărți străine intrate în bibliotecile din România* (din 1968) etc.

În „Nota introductivă privind principiile de transliterare”²⁾ care a precedat *Recomandarea ISO/R9*, Jean Meyriat expunea cu o deosebită claritate principiile, scopul și importanța acestui sistem, ca și problemele complexe care decurg din extinderea aplicării lui: „Transliterarea este reprezentarea semnelor unui alfabet prin semnele unui alt alfabet”. Spre deosebire de transcriere, transliterarea reproduce *caracterele* și nu *sunele*; redă semnele așa cum sînt ele scrise și nu valoarea lor fonetică și etimologică.

Sistemul unic de transliterare a fost creat pentru a servi, în primul rînd, la întocmirea lucrărilor bibliografice; rolul lui este deci de a înlesni reproducerea unor texte din alte alfabetele în alfabetul latin. Acest sistem nu cere din partea bibliografului să cunoască limba din care transliterează, ci doar să identifice cu precizie limba textului respectiv. În același timp, transliterarea oferă posibilitatea restabilirii textului original.

De aici decurge necesitatea imperioasă a aplicării unice, stricte a sistemului ISO: același caracter chirilic trebuie reprodus întotdeauna prin același caracter latin. În cazul în care alfabetul latin nu dispune de semnul corespunzător, se face apel la o a doua literă ajutătoare (ex. litera „*u*” = șć) sau la semne diacritice care să întregască reproducerea alfabetului chirilic.

Problema definitivării unui sistem unic de transliterare s-a pus cu deosebită acuitate după cel de-al doilea război mondial, cînd în știință, tehnică, artă și literatură au pătruns în circuitul internațional lucrări valoroase, scrise în limbi care întrebunțau alte alfabetele decît cel latin, și care trebuiau reflectate unitar în bibliografii, laolaltă cu lucrările scrise în alfabetul latin.

În anul 1947 la Berna și în anul 1948 la Haga, în Comitetul tehnic 46 (Documentare) al ISO, reprezentantul Asociației cehoslovace de normalizare, Alois Ševčík, cita în sprijinul transliterării unice neconcordanțele care, inevitabil, decurg din transcrierea, după diferite sisteme naționale, a numelui scriitorului rus Saltykov Șcedrin, transcris în engleză Shchedrin, în franceză Chtchédrine.

în neerlandeză Sjtsjedrin, în germană Schtschedrin.

Intr-un articol³⁾ publicat în anul 1956, Francis L. Kent, pe atunci director al Bibliotecii UNESCO din Paris, scria: „Dacă diversitatea limbilor este unul din principalele obstacole în calea înțelegerii internaționale, gravitatea acestui obstacol este și mai mult sporită prin diversitatea sistemelor de scriere“.

Problema transliterării unice a fost o preocupare de prim ordin și a lingviștilor sovietici care, sub conducerea acad. L. V. Șerba, au pus bazele sistemului de transliterare al Academiei de Științe a U.R.S.S., publicat în anul 1950 în *Sovetskaja bibliografija*, vol. 35, p. 31, și care se identifică cu sistemul internațional ISO.

După ce fusese obiectul unor largi dezbateri — în anul 1929 în cadrul Comisiei Internaționale de Cooperare Intelectuală, în 1939 în Cadrul Federației Internaționale a Asociațiilor Naționale de Standardizare (ISA) și mai târziu în 1947/48 în Comitetul ISO/TC 46 — noul sistem de transliterare a fost aprobat de Consiliul ISO și a devenit *Recomandarea ISO/R9*. Sistemul este larg folosit astăzi de un mare număr de țări, cu excepția celor de limbă engleză, care (în ciuda faptului că Anglia a fost unul dintre statele semnatare) continuă să folosească sistemul „britanic“ de tip tradițional RS 2979.

Tabloul sinoptic al alfabetului chirilic cuprinde în total 44 de caractere.

În rindurile care urmează, vor fi prezentate numai acele caractere chirilice specifice limbilor bulgară, rusă, sirbo-croată și ucraineană, limbi frecvent întâlnite în producția noastră editorială, a căror transliterare, diferită de vechea transcriere fonetică, necesită explicații și exemplificări suplimentare.

1. Ъ, ъ (din sirbo-croată) = Ѣ, ѣ
Ђорђевић = Dorđević;
Ђуричић = Đuričić
2. Ѓ, ǣ (din rusă) va fi transliterat ǣ numai cind trema apare în textul original: Еѣѣ = Eǣǣ
3. Є, є (din ucraineană) = je : Твое = tvoje
4. Ж, ж (din toate limbile) = ž : Жуков = Žukov (nu Jukov) ; Ажаев = Ažaev (nu Ajaiev)
5. И, и (numai din ucraineană) = y ; Три = Try
6. І, і (existent numai în ucraineană) = ji ; коммунистичноі*) = Komunistyčnoj

7. Ї, и (din toate limbile, cu excepția sirbo-croatei) = j : Горький = Gor'kij ; Толстой = Tolstoj

8. Љ, љ (din sirbo-croată) = lj : Љубико = Ljubiko

9. Њ, њ (din sirbo-croată) = nj : књига = knjiga

10. Ћ, ћ (din sirbo-croată) = ć : Нушић = Nušić ; Мештровић = Mestrovic

11. Ц, ц (din toate limbile) = c : Цветаева = Cvetaeva ; Герцен = Gercen (nu Herzen)

12. Ч, ч (din toate limbile) = č : Чехов = Čehov ; Чаковский = Čakovskij ; Гончар = Gončar (nu Gončear)

13. Џ, џ (din sirbo-croată) = dž : Џамуџа = Džamija

14. Ш, ш (din toate limbile) = š : Шолохов = Šolohov ; Шишков = Šiškov

15. Щ, щ (din rusă și ucraineană) = šc : Ще = Šcedrin ; Радищев = Radišev (din bulgară) = št

16. Ъ, ѡ (mediat) (din bulgară) = š : Димитър = Dimităr (din rusă) = " ; Съезд = s'ezd**

17. Ъ, ѡ (final) (nu se transliterează)

18. Ъ, ѡ (numai din bulgară și rusă) = y : Бедный = Bednyj (nu Bednii) ; Тынџанов = Tynjanov (nu Tinjanov)

19. Ъ, ѡ (din bulgară, rusă, ucraineană) = ' : Гоголь = Gogol' **

20. Э, э (din rusă) = ǣ : Эренбург = Erenburg (nu Ehrenburg)

21. Ю, ю (din bulgară, rusă, ucraineană) = ju : Бирюков = Birjukov (nu Biriukov)

22. Я, я (din bulgară, rusă, ucraineană) = ja : Беляев = Beljaev

*) Subliniem faptul că în ucraineană se întâlnesc 3 feluri de i, transliterate astfel: и = y ; і = j ; ї = ji.

**) Semnele diacritice "sau" pot fi înlocuite convențional cu alte semne simple sau duble l. v. л. ' .

Credem necesar să precizăm faptul că, în sistemul nostru național de transcriere, caracterele Ψ și ρ urmate de o vocală erau redată uneori prin echivalentele lor fonetice: Ceaikovski, Turgheniev. În sistemul de transliterare, care are în vedere nu valoarea fonetică sau etimologică, ci redarea semnului chirilic așa cum este el scris, vom menționa pe e numai acolo unde acesta este prezent și în textul original; vom scrie deci Cehov, Căkovskij, Turgenev, Gercen (nu Herzen), Erenburg (nu Ehrenburg).

În septembrie 1968 a fost dată publicității o nouă ediție a *Recomandării ISO/R9 pentru transliterarea caracterelor chirilice*. Această nouă ediție încearcă să realizeze o apropiere între sistemul ISO și sistemul „britanic” de care am amintit mai sus.

Așa cum arată Irène Vildé-Lot într-un articol recent apărut¹⁾, noua ediție extinde tabloul sinoptic de la 44 la 51 de semne, elimină caracterele arhaice și proclamă obligativitatea transliterării unice a caracterelor. Această ediție însă admite existența unor variante în transliterarea unor semne larg discutate (ex.: $x = h$) fapt care implică și cunoașterea valorii fonetice a acestor semne în diversele limbi slave.

Spre deosebire de prima ediție, vii salutată și discutată aprobativ în presa de specialitate, noua ediție din 1968 a *Recomandării ISO/R9* este primită cu rezervă²⁾.

Paula CIOPALĂ
bibliograf principal
Biblioteca Centrală de Stat

¹⁾ Organisation internationale de normalisation (ISO) *Recommandation ISO/R9. Systeme international pour la translitteration des caracteres cyrilliques*. Geneve, 1953, 8 p.

²⁾ Text reproduș după R. Frontard; *Les Codes de translitteration et leur normalisation internationale*. In: Bulletin de l'UNESCO à l'intention des bibliothèques, 15, nr. 2, mar-apr 1961, p. 36.

³⁾ Kent, Francis L. *Progrès internationaux dans le domaine de la translitteration*. In: Bulletin de l'UNESCO à l'intention des bibliothèques, 10, nr. 5-6, mai-iun 1956, p. 135-138.

⁴⁾ Vildé-Lot, Irène. *La nouvelle édition de la Recommendation ISO/R9 pour la translitteration des caracteres cyrilliques*. In: Bulletin des bibliothèques de France, 15, nr. 12, dec 1970, p. 609-613.

⁵⁾ În momentul în care și la noi în țară va fi elaborat un nou stas având la bază noua ediție din 1966 a *Recomandării ISO R9*, vom reveni cu precizările necesare.

CRONICA

ÎN CINSTEA ANIVERSĂRII PARTIDULUI

Cu sprijinul Bibliotecii Cabinetului municipal de partid București, la Biblioteca publică „N. Bălcescu” din sectorul 5 al Capitalei a luat ființă, la începutul anului 1971, un fișier tematic intitulat „50 de ani glorioși”. Fișierul este împărțit în 11 secțiuni distincte, corespunzând principalelor etape istorice parcurse de către Partidul Comunist Român, de la înființare până în prezent. Fiecare secțiune cuprinde un bogat material bibliografic rezultat din despușirea analitică a cărților și publicațiilor periodice din cele mai valoroase.

Completat cu lucrări la zi, fișierul reprezintă o sursă bogată de informare, atât pentru cursanții și lectorii diferitelor forme ale învățământului ideologic, cititorii ai bibliotecii, cit și pentru alte categorii de cititori.

Secțiunile fișierului, formind bibliografii tematice deschise, pot folosi bibliotecarii în organizarea propagandei cărții social-politice.

În cadrul acțiunilor organizate în întimplinarea semicentenarului partidului, două biblioteci din sectorul 5 al Capitalei, Biblioteca „Alexandru Sahia” și Biblioteca „Grigore Alexandrescu”, au invitat în mijlocul cititorilor, la sediul celei dinții, în după-amiaza zilei de 17 martie, pe scriitorul Maria Arsene, în ale cărui cărți sînt transfigurate artistic întimplări din anii ilegalității, figuri de comuniști, momente din perioada teroarelor fasciste. Interesul cititorilor față de această acțiune a fost din timp stimulat printr-o expoziție cuprinzînd cărțile scriitorului, prin difuzarea unui medalion al acestuia multigrafat, prin afișe de popularizare, invitații...

Într-un cadru intim, scriitorul Maria Arsene a împărtășit cititorilor care i-au îndrăgit opera, cu o vervă și o căldură cuceritoare, amintirile sale din anii ilegalității, amintiri care au determinat geneza tuturor cărților sale.

În ziua de 19 martie 1971 a avut loc la sediul Bibliotecii municipale din Brașov, în cadrul manifestărilor închinade de Comitetul județean pentru cultură și artă semicentenarului partidului, o sesiune de comunicări și referate cu tema *Tradiție și contemporaneitate în cultura de masă a județului Brașov*, accentul în referate și în discuții punîndu-se pe importanța modernizării activității culturale de masă, pe baza cunoașterii științifice (cu instrumentele cercetării sociologice) a cerințelor și intereselor reale, precum și pe baza experimentării și generalizării unor metode. Participanți: reprezentanți ai organelor județene de partid și de stat, directori și metodiști ai caselor de cultură, directori ai bibliotecilor orașenești din județ, directori de cîmine culturale și bibliotecarii comunali, lucrători în

bibliotecile ciuburilor și liceelor din municipiu etc. Sesiunea s-a bucurat de participarea unor personalități de seamă ale sociologiei românești — Octavian Neamtu, Paul Sterian, H. Culea — precum și de prezența lui Emil Iordăchescu, director al Direcției așezămintelor culturale din cadrul C.S.C.A. Cu prilejul acestei manifestări, Biblioteca municipală din Brașov a organizat o expoziție de cărți intitulată *Sociologia și cultura*.

Cenaclul literar „Doina Crișului” care flințează pe lângă Biblioteca orașenească din Sebiș, județul Arad, a editat, în cinstea aniversării gloriosului semicentenar al P.C.R., un montaj literar intitulat *Partid — înima țării*, al cărui autor este Vitalie Munteanu, directorul bibliotecii și animatorul cenaclului.

Montajul a fost difuzat și bibliotecilor comunale și orașenești apropiate. Am mai aminti, pe linia unor preocupări asemănătoare ale Cenaclului „Doina Crișului” de a sprinzi propaganda cărții întreprinsă de bibliotecă, prin texte pentru manifestări de masă, un reușit montaj literar-artistic intitulat *Ceramică românească*, cu versuri de V. Porumbacu, M. Sorescu, V. Carlanopol, Ioana Diaconescu, Al. Andrițoiu și membrii cenaclului Ion Mărgineanu și Ion Galea.

La Biblioteca pentru copii „Ion Creangă” din Capitală a fost deschisă, în a doua jumătate a lunii martie a.c., o expoziție de pictură pe sticlă intitulată „Cîntare Partidului”, realizată de cititorii bibliotecii și închinată sărbătoririi semicentenarului înfălișării P.C.R.

Expoziția cuprinde trei secțiuni: primul panou înfrunțește lucrări care reflectă aspecte ale luptei ilegale a partidului, așa cum și-au imaginat-o micii pictori din lecturi și din vizionarea exponatelor din muzee și expoziții; altele două panouri cuprind scene reprezentative pentru perioada construcției socialiste: peisaje cu hidrocentrale, obiective industriale și locuințe noi, scene din viața nouă a satelor; un ultim panou cuprinde aspecte semnificative pentru viața copiilor de astăzi (cităm câteva titluri: *Foc de țabără*, *Horă-n sat*, *Gimnastica de dimineață*, *În vizită la muzeu*).

Din activitatea Bibliotecii municipale „M. Sadoveanu”

Cabinetul bibliologic înființat în luna decembrie 1970 în cadrul Bibliotecii municipale „Mihail Sadoveanu” din București are o dublă menire: pe de o parte de a facilita accesul lucrătorilor din bibliotecile publice bucureștene la diferite informații profesionale și de cultură generală, iar pe de altă de a le crea și cultiva deprinderi de informare, aptitudinile obligatorii pentru un bun bibliotecar. Un sistem de fișiere bibliografice alcătuite pe baza fișelor tipărite de B.C.S. (alfabetic, tematic, geografic pe țări, referitor la activitatea bibliotecilor din țara noastră), un fișier al referințelor apărute în presă cu privire la producția editorială a ultimilor ani, ca și o colecție de articole decupate din ziare și reviste și grupate pe autori și pe titluri, un fond uzual cuprinzând lucrări de specialitate, concură într-o îndeplinire primului obiectiv. Cel de al doilea scop se realizează prin convocarea biunară a bibliotecarilor la sediul cabinetului bibliologic, cu care ocazie le sînt prezentate diferitele materiale informative ca și noutățile biblioteconomice, li se fac recomandări bibliografice ș.a.

Depășindu-și funcțiile stricte de cabinet bibliologic, acest cabinet înfrunțește și unele atribuții ale unui for metodologic, aici fiind expuse, popularizate și suspușe unor schimburi de opinii cele mai interesante dintre lucrările înlocuite de bibliotecarii din rețeaua comitetului

municipal pentru cultură și artă — cercetări, materiale bibliografice, texte pentru propagandă cărții.

În ziua de 2 martie a.c. a avut loc ședința Consiliului de conducere al Bibliotecii municipale „M. Sadoveanu” din București, în cadrul căreia a fost analizată activitatea desfășurată de către bibliotecile publice din Capitală în cursul anului 1970 și au fost expuse direcțiile de dezvoltare a muncii cu cartea pe anul 1971.

Pe marginea referatului prezentat au fost purtate discuții la care au luat parte membrii comitetului și o parte din invitați: Lucian Predescu — cercetător, conf. univ. Vasile Netea, lector univ. Ilie Stanclu, Ștefan Grău, redactor șef al *Revistei bibliotecilor*, W. Auerbach inspector în Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă, precum și o serie de alți membri ai consiliului. În încheierea discuțiilor a luat cuvîntul V. Bucuroiu, vicepreședintele al Comitetului pentru cultură și artă al municipiului București, care a apreciat importanța problemelor ridicate în referat precum și propunerile valoroase formulate de către membrii consiliului și de către unii invitați, în scopul îmbunătățirii și continuării activității bibliotecilor publice din București.

DIN ACTIVITATEA ASOCIAȚIEI BIBLIOTECARILOR

Vineri 26 februarie a avut loc în Aula Bibliotecii centrale universitare din București cea de-a doua ședință din acest an a Cercului de referate și comunicări al bibliotecarilor și documentariștilor din Capitală.

Consecvent cercetărilor sale de sociologia informației, Paul Caravla și-a propus prin *Comunicarea tehnico-stiințifică și sociologia culturii* să contribuie la stabilirea implicațiilor fenomenului informațional în determinarea modelului cultural. Meritul autorului este acela de a fi adoptat cu precădere investigația teoretică și globalismul ca soluție metodologică în analiza fenomenului informațional.

Întors recent dintr-o călătorie în Italia, George Bondoc a prezentat succint câteva din trăsăturile distincte ale bibliotecilor italiene, insistînd asupra problemelor privind structura rețelei, funcțiile bibliotecilor, relații interbibliotecare, învătămîntul bibliologic.

În cea de-a treia comunicare, Corneliu Dima-Drăgan a făcut cunoscut un portret înedit al lui Constantin Brîncoveanu pe care l-a descoperit într-o recentă călătorie în Grecia. Autorul a remarcat particularitățile portretului, față de cele cunoscute, și a evocat modul în care s-a reflectat personalitatea domnitorului în epocă. Au participat la discuții: M. Păpurică (dificultățile de utilizare a unor termeni în domeniul bibliologiei și al documentării), V. Moldoveanu (impresii despre unele aspecte din activitatea bibliotecilor italiene culese în timpul unei vizite mai vechi), I. Stoica (valoarea metodei în cercetarea bibliologică), Al. Ionașcu (interesul comunicărilor).

Ședința, la care au participat 52 de bibliotecari și documentariști, a fost condusă de Al. Ionașcu, director al Bibliotecii Academiei Republicii Socialiste România.

Vineri 26 martie a.c. a avut loc ședința Cercului de referate și comunicări al bibliotecarilor și documentariștilor din București. Cele trei comunicări prezentate au reflectat preocuparea permanentă de modernizare a activității biblioteconomice și documentare. Ca o caracteristică generală a comunicărilor se impune de la început subliniată interferența punctelor de vedere ale autorilor, unitatea premiselor și a finalității prevederilor de integrare a bibliotecilor și cen-

treilor de documentare în ansamblul vieții științifice și economice naționale. Prima comunicare susținută de I. Băleanu și intitulată *Documentare și biblioteconomie și-a propus o confruntare a punctelor de vedere exprimate în timp cu privire la limitele și interferențele celor două activități, menționând că imperativul modernizării obligă biblioteconomia și documentarea la necontenite preluări.*

Într-o expunere condensată, dr. Alexa Manea s-a referit la *Particularitățile informării documentare în cercetarea aplicativă*. Preocuparea mondială de analiză a randamentului cercetării și de stabilire a implicațiilor informării în sporirea acestui randament l-a condus pe autor la concluzia că trebuie căutate soluții de evaluare selectivă a informațiilor în scopul operativizării cercetării și reducerii riscurilor acestora. Cel de-al treilea autor, Dumitru Copișu, s-a ocupat de *Probleme ale activității unui serviciu de informare specializat*, în efortul de a ajunge la un model operațional eficient într-o bibliotecă universitară.

Dintre cei 50 de participanți au participat la discuții: M. Păpurică (dificultatea evaluării informațiilor; probleme de sociologie a informării), Șt. Gruia (imprecizia în definirea noțiunii de „documentare”; modalități de a reduce redundanța informațiilor în faza de publicare), I. Stolca (sterilitatea confruntării dintre biblioteconomie și documentare, necesitatea cooperării); posibilitatea autocenzurii în difuzarea informațiilor), A. Manea (criteriul temporal în determinarea valorii informațiilor), V. Moldoveanu (valoarea comunicărilor; unitatea metodologică a celor trei comunicări).

Au condus ședința: V. Moldoveanu (Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România), Tr. Selea (Centrul de documentare științifică).

În cadrul Cercului de referate al Bibliotecii Academiei R. S. România, a avut loc, în ziua de 20 februarie 1971, comunicarea ing. Nicolae Damian, șeful laboratorului de conservare și restaurare, intitulată *Restaurarea materialelor documentare imprimate pe suport papetar*. În prezența a circa o sută de bibliotecari, autorul a expus pe scurt istoricul restaurării cărților, cazurile în care se recurge la restaurare, metodele folosite. Începând cu cele manuale și încheind cu cele mecanice, și materialele utilizate. În continuare a analizat eficacitatea procedeele aplicate, insistând mai cu seamă asupra unor metode de consolidare a suportului papetar, deosebit de necesare cu precădere în bibliotecile posesoare de mari colecții de perioadice. Comunicarea s-a bucurat de un mare interes concretizat într-o amplă participare la discuții.

„Zilele bibliografice ieșene” 1971, dedicate aniversării semicentenarului partidului, au cuprins în program lor (25–26 februarie) dezbateri pe teme bibliografice organizate de Cercul de referate și comunicări al bibliotecarilor ieșeni, vizite la Biblioteca centrală universitară „M. Eminescu” și la Biblioteca municipală „Gh. Asachi”, o expoziție de lucrări bibliografice. Manifestările s-au bucurat de o largă audiență, printre participanți numărându-se, în calitate de invitați, reprezentanți ai Direcției așezămintelor culturale din cadrul C.S.C.A. și ai preselor de specialitate, lucrători din marile biblioteci municipale și orașenești din țară (Constanța, Brașov, Pitești, Birlad, Bacău, Tg. Mureș ș.a.).

RECTIFICARE

În nr. 3/1971, p. 235, coloana I, rîndul 10 de jos se va citi: *universitară din București, a prezentat impresii din...*

Ședințele Cercului au cuprins un interesant program de comunicări. În prima zi, referatele *Folosirea indexării coordonate în alcătuirea bibliografiei locale*, de Mircea Ionescu (București — C.S.C.A.), și *Indexul „Buletinul științific al Institutului politehnic-Iași” 1946–1970*, de Georgeta Medrigh (Biblioteca Institutului politehnic-Iași), au prilejuit discuții animate, fiind abordate în principal următoarele probleme: *necesitatea ridicării pe o treaptă superioară a întregii activități bibliografice ieșene* (Grigore Boteg), *oportunitatea aplicării indexării coordonate în bibliografia locală* (Eldia Agrigoroaiei), *metodologia stabilirii programului aplicării indexării coordonate în documentarea cadrelor didactice universitare* (L. Mayer, Cornelia Dumitru), *modernizarea bibliografiei de recomandare* (Constantin Gilelea) ș.a.

În cea de-a doua zi, în cadrul unei ședințe restrinse cu bibliografii din bibliotecile municipale, s-au purtat discuții interesante, cu valoarea unui adevărat schimb de experiență, cu privire la stadiul actual al activității bibliografice în bibliotecile municipale din Constanța (I. Făitler și Stela Motoc), Brașov (Gr. Topan), Pitești (N. Rîzescu), Bacău (G. Pătrașcu) ș.a., punctul de plecare și baza acestor discuții constituind-o referatul *Sarcinile bibliotecilor municipale și orășenești în informarea bibliografică a cititorilor* susținut de Mircea Ionescu, inspector în cadrul Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă, Direcția așezămintelor culturale.

SALON LITERAR LA BUZĂU

Biblioteca municipală din Buzău a luat inițiativa de a înlesni cititorilor dezbateri asupra fenomenului literar în prezența scriitorilor, de a oferi posibilitatea afirmării unor tinere talente locale. Pentru aceasta, biblioteca a organizat cu sprijinul Comitetului județean de partid, al Comitetului municipal U.T.C. al Casei de creație, al ziarului *Viața Buzăului* și al cadrelor didactice de la Liceul „B. P. Hasdeu” un Salon literar unde sînt invitați periodic scriitorii.

Salonul literar a fost inaugurat în noiembrie anul trecut cu medalionul V. Voiculescu la care fiul scriitorului, Ion Voiculescu, a povestit amintiri despre tatăl său.

În lunile următoare au mai venit în mijlocul cititorilor buzoieni Constantin Gheorghiu, Ion Bălesu, Constantin Chiriță, Titel Constantinescu, Mihai Florea. La sezoana organizată în prezența criticului Mircea Martin pe tema *Succese ale literaturii române contemporane* s-au decernat premiile concursului de literatură „Omagial’71”.

Salonul literar a participat la manifestările din cadrul lunii culturii buzoiene (14 martie — 14 aprilie 1971) dedicate aniversării semicentenarului P.C.R.

De o mare reușită s-a bucurat întîlnirea, din 22 martie a.c., cu Zaharia Săncu, George Marcovescu, Nichita Stănescu, Fănuș Neagu, Ion Bălesu, Constantin Chiriță, Gheorghe Istrate, Traian Iancu, care au citit din opera lor și au răspuns la întrebările cititorilor.

La succesul Salonului literar contribuie și propaganda făcută de organizatori, deschiderea unor standuri cu cărțile autorilor invitați, bibliografiile puse la dispoziția publicului, care informează despre viața și activitatea scriitorilor.

(Rubrică redactată pe baza corespondențelor primite de la Febronia Costache, Cornel Dincuță, Doina Guică, Liviu Moscovici, Nicolae Pascu, Ion Stoica).

EX LIBRIS

EX LIBRIS-URI ale Universității din Vilnius

Anul 1970 a marcat a 400-a aniversare a Bibliotecii Universității din Vilnius. Și cum retrospectivitatea constituie un farmec și un imbold totodată, încât adesea ele au rolul unor adevărate pietre de hotar, conducerea multisecolarei instituții a dorit să serbeze această aniversare printr-un eveniment demn de ea: un concurs de ex libris-uri, cu două etape, prima constând din crearea unui ex libris permanent al bibliotecii, iar a doua din realizarea celui jubiliar. Această idee a determinat o veritabilă întrecere între cei mai buni graficieni lituanieni. (Nu putem să nu sugerăm marilor noastre bibliotecii o asemenea inițiativă, a cărei utilitate ar fi cit se poate de fecundă pentru renașterea acestui gen, pe ne-

Se știe că statele baltice ale Uniunii Sovietice au o grafică deosebit de reprezentativă. De aceea nu este de mirare faptul că, la concursul amintit, au participat 29 de artiști, prezentând fiecare cite 1—2 modele. Dimpotrivă, surprinde absența unor graficieni talentați, de talia lui K. Juodikaitis sau V. Zilius, care au reprezentat culorile patriei în arena internațională la cea de a III-a Bienală de ex libris-uri care a avut loc la Malbork, în anul 1967. Micul album consacrat concursului, editat în 1970 la Vilnius, intitulat *Ekstlibrisai Vilniaus Valstybino V. Kapsuko Universiteto Biblioteka*, cuprinde, pe lângă 16 p. de introducere trilingvă (lituaniană, rusă, engleză), și 46 de reproduceri după cele mai semnificative creații prezentate. El constituie o dovadă pregnantă a ecoului stîrnit de acest concurs.

1. Antanas Kučas. Premiul I.

2. Petras Repšys. Premiul I.

Ex libris-urile moderne, cu adevărat artistice, sînt efectuate aproape fără excepție „în material” (xilogravură, acvaforte etc.). Astfel și cele trimise pentru concursul de la Vilnius au fost multiplicare cu o asemenea nobilă tehnică. Deși copiile-clisee ale albumului, realizate pe cale fotomecanică, nu ne pot oferi aceeași plăcere artistică ca și originalele, putem totuși constata că ex libris-urile au fost selecționate pentru premiere de un juriu foarte pretențios. Premiul întii a fost acordat creației lui Antanas Kučas, care, într-o stilizare folclorică, reprezintă figura femeii-ctitor (sau muză!), pe fundalul unei istorii concrete: trecutul și prezentul orașului, simbolizat arhitectonic. În linii generale, aceeași idee se desprinde și din opera lui Petras Repšys, care împarte premiul întii cu Antanas Kučas. Aici însă, deși simbolica aleasă este strălucită, ex libris-ul, de altfel foarte expresiv, este tribut arhitectonicului și care este redat zodiacul și care-i imprimă o notă conservatoare și de aglomerare, ceea ce s-ar fi putut evita printr-o stilizare și simplificare a semnelor zodiacale.

În album sînt reproduse și semnele de carte prezentate la concurs, nu numai cele care au fost distinse cu premiile I și II, ci și cele cu o valoare artistică deosebită, atingînd nivelul european.

Inițiativa Bibliotecii Universității din Vilnius a avut un larg ecou în lumea artistică, scopul ei fiind atins și depășit prin varietatea lucrărilor realizate.

Dionisie GABOR

3. Petras Repšys.

DE PESTE HOTARE

Între 28 septembrie și 23 decembrie 1970, la Moscova

... a avut loc un ciclu inter-regional de studii pentru responsabilii informării și documentării, organizat de ONU (Organizația Națiunilor Unite pentru dezvoltarea industrială), cu concursul guvernului Uniunii Sovietice și al UNESCO. Programul acestui ciclu de studii a fost stabilit de către VINITI (Institutul Central de informare științifică și tehnică al U.R.S.S.), pe baza propunerilor și sugestiilor formulate de ONU și UNESCO. Cursul de deschidere, ținut de renumitul specialist A. I. Mihailov, director al VINITI, a avut ca temă **Progresul tehnic și informarea științifică și tehnică**. Ciclu de studii a fost urmat de un număr de 28 de participanți, reprezentînd 22 de țări în curs de dezvoltare.

Bibliotecile publice municipale și orașenești din țările scandinave

... au fost inzestrate, la mijlocul anului trecut, cu 3 noi localuri de bibliotecă, de construcție modernă. Noua construcție a Bibliotecii publice din Lund (Suedia), destinată servirii unei populații de 52 510 locuitori, are o suprafață totală de 7 977 mp. În suburbia Rødovre a capitalei daneze, Copenhaga, biblioteca filială deservind 46 000 de locuitori, dispune acum de un local cu o suprafață totală de 5 000 mp: în sfîrșit noua clădire destinată filialei suburbane din Glostrup (Copenhaga), deservind 27 000 de locuitori, are o suprafață de 2 450 mp.

Organizația internațională de standardizare (ISO)

... a creat, la sfîrșitul anului 1970, un comitet de informare, numit INFGO, însărcinat cu dezvoltarea și unificarea mijloacelor de informare a țărilor membre ale ISO și a specialiștilor asupra standardizării. Noul comitet a întrerins deja pînă acum întocmirea unor lucrări de ansamblu: dintre acestea, una cuprinde un in-

ventar internațional, de dimensiuni foarte întinse, al cursurilor, conferințelor, filmelor, emisiunilor de televiziune, expozițiilor și lucrărilor de bază asupra standardizării, precum și un catalog al corespondenților. În cadrul comitetului INFGO, un grup de lucru studiază în prezent un sistem internațional de indexare și de cercetare a documentelor de standardizare internaționale și naționale. Acest sistem, făcând apel la tehnici simple, clasice și verificate, de indexare, nu va furniza însă, din acest punct de vedere, date noi pentru stabilirea sistemelor așa-numite „sectoriale”. (Bibliographie Documentation. Terminologie, 11, nr. 1, ian 1971).

În urma noii reforme administrative din Danemarca, intrată în vigoare la 1 aprilie 1970,

... numărul bibliotecilor de comitat a fost redus de la 25 la 14, potrivit aceleiași reduceri a numărului comitatelor. În același sens, printr-o altă decizie a Ministerului Afacerilor Culturale al Danemarcei, numărul bibliotecilor independente din comune a fost redus de la 900 la 275, în fiecare comună urmînd să funcționeze o singură bibliotecă de acest fel. (Scandinavian, vol. 3, nr. 2 1970). La sfîrșitul anului trecut, Centrul național de traduceri al Bibliotecii „John Crerar” din Chicago

... a realizat un acord de cooperare internațională, în privința mijloacilor traducerilor și informațiilor în acest domeniu, cu Centrul european de traduceri din Delft și cu Biblioteca națională de împrumut a Marii Britanii. Scopul acordului este evitarea unei munci duble, costisitoare în domeniul traducerilor și al informării asupra acestora. În acest sens, centrele vor efectua un schimb permanent de fotocopii și de traduceri (Zentralblatt für Bibliothekswesen, 84, nr. 11 noi 1970).

Statistica traducerilor din anul 1970 în Franța (întocmită pe baza notelor din partea oficială a bibliografiei naționale franceze și reprodusă în nr. 8/1971 al acestuia)

... indică un total de 1796 de titluri traduse, ponderea (72,6 la sută) deținînd-o traducerea din engleză, americană, germană. Statistica consemnează 7 traduceri din limba română, dintre care 4 din domeniile științelor pure și aplicative.

Cu prilejul aniversării unui secol de la proclamarea Comunei din Paris,

... Biblioteca Szabó Ervin din Budapesta a publicat lucrarea lui László Geréb A parisi kommun az egyhoru magyar iradalmaban, 1870—1871—1872. Bibliográfia és repertorium legvetettekkel. Budapest, 1971. [Co-

muna din Paris în literatura maghiară contemporană. 1870—1871—1872. Bibliografie și repertoriu cu adnotări]. În volum sînt selecționate materiale contemporane din presă (editoriale, reportaje, folioane, cronici), discursuri politice, corespondență (V. Hugo și Garibaldi), beletristică (romane, nuvele, versuri, literatură de colportaj), traduceri etc.) în care s-a oglindit evenimentul. Ediția are numeroase ilustrații dispuse pe 15 planșe: portrete ale personalităților care au participat la Comună sau ale scriitorilor care l-au consacrat lucrării, reproduceri după articole, desene și caricaturi referitoare la proclamarea și căderea ei, publicate în periodicele maghiare ale vremii.

O introducere a autorului prezintă materialele, făcînd analiza condițiilor istorice interne în care au apărut ele și a poziției scriitorilor, poezilor și artiștilor plastici care au consacrat Comunei o parte din creațiile lor.

Ediția din 1971 a lucrării este facsimilată după bibliografia apărută în anul 1951.

Dicționarul enciclopedic Quid 1971

... a apărut la sfîrșitul anului 1970 în editura pariziană Pion. Noua ediție numără 1728 de pagini și are un index de 15 000 de cuvinte, la care au fost adăugate hărți, scheme și ilustrații. Conceput ca un instrument de informare de cea mai largă adresabilitate. Quid furnizează — într-un stil accesibil oricui — date din cele mai diverse domenii, suplînd, pentru marea masă a consumatorilor de informații, consultarea specialistului.

Bulletin Critique du Livre Français

... a împlinit, o dată cu încheierea anului 1970, un sfert de veac de apariție.

Lansat în iulie-septembrie 1945 ca buletin trimestrial al Ministerului Afacerilor Externe, el devine, începînd cu anul 1946, publicatie lunară editată de Association pour la Diffusion de la Pensée Française.

Scopul publicației este cel arătat încă din primul număr al ei: „... să împartă cărțile pe rubrică, indicînd pe scurt conținutul, să semnaleze cărei categorii de public se adresează și să nu-și interzică a emite judecăți de valoare...”. Mai tirzuit, în buletin a fost inclus și sumarul unor reviste. De la apariție și pînă la sfîrșitul anului 1970, buletinul a analizat 58 200 de lucrări (în 1970 — aproximativ 3 000) și a publicat sumarul a 20 154 de reviste. Începînd cu anul 1971, Association pour la Diffusion de la Pensée Française va publica trimestrial, sub titlurile New French Books și Nuevos Li-

bros Franceses, și traducerea articolelor interesînd cititorii de limbă engleză și spaniolă.

Împlinirea unei jumătăți de mileniu de la începuturile tiparului în Belgia și Olanda

... va fi sărbătorită, printr-o serie de festivități, în anul 1973. Din agenda manifestărilor ce vor fi consacrate acestui eveniment, sînt cunoscute pînă acum organizarea, de către Biblioteca regală din Haga, a unui coloquiul internațional și amenajarea unei expoziții de cărți, pe tema istoriei tiparului în Țările de Jos, la Biblioteca regală din Bruxelles. (Zentralblatt für Bibliothekswesen, 84, nr. 11, noi 1970).

Între 15 și 19 martie a.c., la Londra

... s-au desfășurat lucrările celui de-al III-lea Congres internațional de reprografie. Discuțiile au fost purtate în cadrul a trei secții: principiile științifice ale reprografiei, sfera de aplicare a reprografiei și organizare și perfecționare. Cu prilejul reuniunii, a fost amenajată o interesantă expoziție internațională de echipament folosit în reprografie.

Pentru producția de carte a Bulgariei în cel 25 de ani de la eliberarea țării

... statistica a consemnat apariția a circa 70 000 de titluri într-un tiraj total de 620 de milioane de exemplare. În comparație cu anul 1939, cînd unui locutor îi revenea o carte, astăzi s-a ajuns ca din producția editorial-tipografică anuală fiecărui locutor să-i revină 5 cărți. Expoziția „Comori vechi de artă românească”, organizată în cadrul schimburilor culturale dintre Anglia și România,

... a fost deschisă, în luna Ianuarie a.c., la British Museum de Anthony Royle, subsecretar de stat la Ministerul de Externe, în prezența lui Pompliu Macovei, președintele Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă, a lordului Eccles, ministru englez al artelor, a lordului Trevelyan, președintele Consiliului de conducere al muzeului gazdă, Sir John Henninger, directorul general al Consiliului britanic, a lui Vasile Pungan, ambasadorul României la Londra și a altor persoane oficiale. Ziarul Times caracterizează această rară manifestare culturală ca „una din cele mai spectaculoase expoziții de vechi tezaure văzute vreodată la Londra”. Această cotidiană următoare explică interesul manifestat de specialiști pentru valoroasele exponate: „Într-un moment cînd tot mai multe comori sînt scoase din muzee, din colecții particulare și din saloanele de antichități ca fiind imitatii sau avînd origini dubioase, fiecare din piesele acestor tezaure expuse au o proveniență incontestabilă”.

D. PANAITESCU-PERPESICIUS 1891—1971

Strălucitul om de cultură, acad. D. Panaitescu-Perpessicius s-a stins din viață la 29 martie 1971, după aproape 60 de ani de muncă neîntreruptă ca profesor, scriitor și publicist. S-a născut la 22 octombrie 1891.

Personalitate literară complexă, Perpessicius a debutat în literatură ca poet, în 1915, fruct al căror preocupări au fost volumele publicate mai târziu: *Scut și targă* (1926) și *Itinerar sentimental* (1932), a căror esență se caracterizează prin înseși titlurile lor. După primul război mondial, vocația literară a lui Perpessicius avea să se îndrepte însă către critica și istoriografia literară, vocație care s-a dezvoltat continuu pînă în ultimul an al vieții sale. Cronicar literar în curent cu toată producția scrisului românesc, Perpessicius a citit și a scris despre marea majoritate a cărților de literatură apărute în această perioadă, activitate la care se adaugă studii întinse asupra unor clasici ca V. Alecsandri și M. Eminescu, Dinicu Golescu și Anton Pann, cronici și studii strînse în volumele: *Repertoriu critic* (1925), *Mențiuni critice*, 5 volume, *Jurnal de lector*, *Mențiuni de istoriografie literară și folclor*, *Alte mențiuni de istoriografie literară și folclor*, 3 volume și în ciclul *Lecturi intermitente*, din ultimii ani, încă needitat în volum.

Dar opera care încununează această imensă activitate este acea monumentală ediție a operei lui M. Eminescu, în 6 mari volume, lucrată în confruntare cu cele 10 000 de pagini de manuscrise ale poetului, operă care i-a consumat lui Perpessicius 30 de ani din viață. Ca să ne dăm seama cît de intensă și de întinsă a fost această activitate literară și de exegeză eminesciană, trebuie să amintim că ea s-a desfășurat paralel cu activitatea sa de publicist militant pe tărîm social-cultural, cu aceea didactică de profesor, cu aceea științifică de academician, cu aceea de organizator al Muzeului de Literatură. La toate aceste activități el s-a dăruit cu o pasiune unică, cu o generozitate care era una din marile calități ce-l caracterizau.

O latură nu mai puțin importantă a activității lui Perpessicius, firească la acest mare iubitor al cărții, și care va trebui cîndva studiată sub toată semnificația ei, este aceea de bibliolog. În anii primei tinereți și ai studiilor superioare, Perpessicius a funcționat ca bibliotecar la Biblioteca Academiei Române, în preajma

și sub îndrumarea emeriților bibliotecari și bibliografi Ioan Bîanu și Al.-Sadi Ionescu, de la care a prins pasiunea pentru cărți, cataloage și bibliotecă. Astfel se explică faptul că atunci cînd Perpessicius a fost invitat de către Emanoil Bucuta să lucreze ca redactor la *Buletinul cărții*, editat în 1923—1924 de către Centrala cărții din București, el a cerut să i se încredințeze rubrica de notițe bibliografice, pe limba noastră de azi: de bibliografii adnotate ale cărților apărute. În acești doi ani, Perpessicius a făcut o bună școală bibliografică. Volumul de debut ca cronicar literar al lui Perpessicius: *Repertoriu critic* (1925), cuprinde o selecție din aceste bibliografii adnotate, publicate în *Buletinul cărții*. De altfel, Perpessicius însuși o mărturisește, (în interviul acordat lui Matei Alexandrescu din *Confesiuni literare. Dialoguri*, 1971), că și-a început cariera de cronicar literar ca bibliograf, carieră a căreia i-a rămas credincios o viață întreagă. Judecînd, după teoria bibliografică, criticul nu greșea: activitatea unui cronicar literar, deci care nu face numai o operație de înregistrare, constituie în fond ceea ce numim o *bibliografie critică*.

Problemele muncii de bibliotecă și bibliografie l-au interesat pe Perpessicius de-a lungul întregii sale activități. În anii 1926—1927, cînd se încerca înființarea unei Asociații a bibliotecarilor și bibliografilor din România, Perpessicius se afla printre promotori. În 1955, la Prima sesiune științifică de bibliologie și documentare organizată de Biblioteca Academiei P.R.R., Perpessicius a prezidat și a condus lucrările secțiunii de biblioteconomie și istoria cărții și tiparului, iar la prima Adunare generală a Asociației bibliotecarilor din Republica Populară Română, din 18—20 decembrie 1957, Perpessicius a ținut un lung referat din partea Academiei R.P.R. și a Uniunii scriitorilor din R.P.R. privind problemele difuzării cărții în marea masă de cititori.

Revista *Călușa bibliotecarului* mai înții, apoi *Revista bibliotecilor* care i-a urmat, s-au bucurat deopotrivă de atenția marelui cărturar. Prezența sa periodică în paginile revistei noastre dovedește o dată mai mult dragostea lui profundă pentru carte și înțelegerea lui deplină pentru munca devotată dar încă puțin cunoscută și încurajată a modeștilor ei slujitori.

La plecarea pentru totdeauna dintre noi a lui D. Panaitescu-Perpessicius, *Revista bibliotecilor* și cititorii ei își exprimă pe această cale durerea pentru pierderea marelui lor prieten și colaborator.

George BAICULESCU

vicepreședinte al Asociației bibliotecarilor din Republica Socialistă România

lucrări de specialitate

STUDII ȘI CERCETĂRI DE BIBLIOLOGIE. Serie nouă. 11, Buc., Editura Academiei R. S. România, 1969. 240 p. (Biblioteca Academiei R. S. România).

Volumul din 1969 al culegerii *Studii și cercetări de bibliologie* apare, în serie nouă, ca revistă independentă a Bibliotecii Academiei R.S. România cum apăruse și între anii 1955 și 1963 (5 vol.). În perioada 1964—1968, sub titlul *Studii și cercetări de documentare și bibliologie*, culegerea a fost publicația comună a Bibliotecii Academiei și a Centrului de documentare științifică al Academiei R.S. România. Acest volum din seria nouă este consacrat în întregime sesiunii festive organizate în zilele de 25—26 septembrie 1967 cu prilejul centenarului Bibliotecii. Sînt publicate textele a 34 de comunicări ale cercetătorilor români și străini, închinată aniversării. După cuvîntul de deschidere al acad. Miron Nicolescu, președintele Academiei R.S. România, sub titlul *Biblioteca Academiei la o sută de ani*, prof. Șerban Cioculescu, membru corespondent al Academiei R.S. România, directorul general al Bibliotecii, urmărește dezvoltarea și activitatea instituției de la începuturile ei și pînă la împlinirea veacului de existență. În comunicarea *Contribuția Bibliotecii Academiei la dezvoltarea științei și culturii românești*, George Baiculescu expune principala ei misiune ce consta, inițial, în colecționarea și organizarea comorilor vechi ale literaturii românești, iar mai tîrziu în valorificarea, pe toate căile, a surselor naționale din fondurile ei.

Dintre oaspeții străini, dr. Anghel Rugina, care a dăruit instituției centenare un număr de documente originale din anii

1859—1861, în a sa *Introducere la prezentarea documentelor istorice din vremea lui Cuza-Vodă către Biblioteca Academiei*, subliniază importanța informațiilor cuprinse în piesele dăruite. Ceilalți invitați au tratat probleme legate de viața și activitatea bibliotecilor. Ordinea expunerii lor a fost următoarea: V. I. Șunkov, director al Bibliotecii fundamentale de științe sociale a Academiei de Științe a U.R.S.S., *Bibliotecile și știința*; dr. Maria Dembowska, directoarea Bibliotecii Academiei de Științe din Polonia, Varșovia, *Unele probleme ridicate de bibliografia științei științelor*; dr. Josef Stummwoll, director general al Bibliotecii naționale din Viena, *Relații bibliotecare austro-române*; L. Quincy-Mumford, directorul Bibliotecii Congresului din Washington, *Dezvoltări bibliografice la Biblioteca Congresului*; André Masson, inspector general al bibliotecilor din Franța, Paris, *Noțiunea de „serviciu public” în bibliotecă*; Elena Savova, directoarea Bibliotecii centrale a Academiei Bulgare de Științe, Sofia, *Probleme de biblioteconomie și bibliografie în Republica Populară Bulgaria*; Dzuja Radović, directorul Bibliotecii Academiei de Științe și Arte Sirbe, Belgrad, *Unele probleme actuale ale marilor biblioteci științifice din Iugoslavia*; dr. György Rózsa, directorul Bibliotecii Academiei de Științe din Budapesta, *Unele contradicții între cercetarea și informarea științifică*; Jiří Zahradil, directorul Bibliotecii fundamentale a Academiei de Științe din Praga, *Activitatea metodică în Biblioteca fundamentală a Academiei de Științe din Cehoslovacia*; Danzan, directorul Bibliotecii publice de stat din R.P. Mongolă, *Biblioteca publică de stat de pe lângă Academia de Științe din R.P. Mongolă*.

Cercetătorii invitați din țară au prezentat, în marea lor majoritate, comunicări care făceau cunoscute valorile din colecțiile Bibliotecii Academiei, activitatea desfășurată de aceasta în trecut și în prezent, viața și opera unor personalități al căror nume a rămas înscris în istoricul ei: Mihail Triteanu, *Cărturarii blăjeni și Biblioteca Academiei*; Dan Simonescu, *Un mare editor și tipograf din secolul al XVI-lea: Coresi*; Ioan Lupu, *Biblioteca Academiei și funcția ei de bibliotecă națională*; Gheorghe Ungureanu, *Documentele inedite privitoare la Unirea principatelor aflate în arhivele Ministerului de Externe din Bruxelles*; Damian P. Bogdan, *Actele lui Ștefan cel Mare din colecțiile Bibliotecii Academiei etc.*

Alături de numele citate, printre autorii de comunicări publicate în volum se înscriu: Alice Sterescu, Gabriel Ștrempel, Ioachim Crăciun, Marta Anineanu, Elena

Niculescu, Octavian Iliescu, Julieta Moldovanu, Ion Magnea Potopin, Vasile Damaschin, Ion Cojocaru, Mihail Caratașu și Corneliu Dima-Drăgan, Tatiana Popescu-Ulmu, Valeriu Moldoveanu, Ana Toșa-Turdeanu, toți colaboratori ai Bibliotecii Academiei.

Noua serie de *Studii și cercetări de bibliologie* apare în același format și sub același aspect grafic ca în perioada de început (1955—1963) continuând, și în format și în conținut, buna tradiție a primelor sale numere devenite instrumente de lucru indispensabile în marile biblioteci. Cuprinderea, în acest al 11-lea volum prin care se reînnoiește caracterul de publicație independentă a Bibliotecii Academiei, a unor materiale atât de valoroase legate de evenimentul deosebit al sărbătoririi centenarului ei este de bun augur pentru profilul viitor al culegerii care, ca și în prima ei serie, este chemată să reprezinte, la nivel academic, instituția ce o editează.

Livia BACĂRU

CATALOGUL COLECTIV AL PERIODICELOR STRĂINE INTRATE ÎN BIBLIOTECILE DIN JUDEȚUL MUREȘ. 1945—1969. Vol. 1—2.

Tirgu-Mureș, Biblioteca municipală Tirgu-Mureș, 1970. Vol. 1 (A-M). 309 p. ; vol. 2 (N-Z). 310—569 p.

Rod al unei cooperări interbibliotecare fructuoase, catalogul colectiv elaborat în cadrul serviciului de informare bibliografică al Bibliotecii municipale din Tirgu-Mureș înregistrează 2104 titluri de periodice străine, deținute de principalele biblioteci științifice, tehnice și de învățământ superior, din municipiu și din județ.

Într-o primă parte a lucrării (întreg volumul întâi și o bună parte din cel de-al doilea, în total 479 de pagini), ordonarea materialului catalogat s-a făcut alfabetic, indiferent de domeniul tratat sau de țara și limba în care au fost editate periodicele.

Pentru fiecare titlu consemnat (în cazul unor schimbări de titluri, descrierea s-a făcut la cel mai recent, cu trimiteri la cele anterioare) sînt notate: siglele bibliotecilor deținătoare, anul de vîrstă sau volumul, anul calendaristic, numerele, caietele sau fasciculele deținute. Cea de-a doua parte a lucrării conține o regurare a titlurilor după criterii tematice. Este vorba de fapt de un index tematic, cu trimiteri la numărul de ordine și la pagina la care au fost înregistrate titlurile respective în prima parte a catalogului. (Paginarea în conti-

nuare a celor două volume a fost foarte bine gîndită în acest sens.) Pentru domeniile aplicative — biologie, medicină, agricultură, industrie — s-au făcut subdivideri foarte amănunțite.

Pentru ușurarea accesului la publicațiile cuprinse în catalog, după lămuririle introductive este dată o listă alfabetică a celor 22 de biblioteci colaboratoare, cu menționarea siglelor instituțiilor respective și a adreselor lor.

Caracterul informativ al lucrării este amplificat de faptul că au fost avute în vedere nu numai abonamentele în curs, ci și colecțiile de periodice străine constituite în decursul a mai bine de 20 de ani (1945—1969).

Prin înseși natura și rosturile sale, acest catalog se înscrie în categoria celor mai utile instrumente de informare a cadrelor de specialiști, stimulîndu-le interesul față de colecțiile bibliotecii și implicînd contribuind la valorificarea potențialului informațional al bibliotecilor din județul Mureș. Difuzarea catalogului nu numai în județ, dar și altor instituții, întreprinderi și biblioteci din țară, facilitează intensificarea schimbului și împrumutului interbibliotecar, condiție sine qua non a integrării într-un sistem. Pentru caracterul unitar al înregistrărilor, pentru sistematizarea clară a materialului, pentru cuprinderea în lucrare a tuturor informațiilor necesare unei lesnicioase consultări și regăsiri a publicațiilor, merită o mențiune specială Maria Fulop, autoarea acestui catalog.

I. T.

Dunăreanu, Elena. CALENDARELE ROMĂNEȘTI SIBIENE. (1793 — 1970). Sibiu, 1970. 339 p. cu ilustr. (Biblioteca „Astra” Sibiu).

Atrăgătoare prin eleganța prezentării și suprinzătoare prin economia ei, lucrarea *Calendarele românești sibiene* elaborată de Elena Dunăreanu în cadrul planului serviciului de informare bibliografică al Bibliotecii „Astra” din Sibiu face cunoscut un număr de 28 de calendare apărute la Sibiu începînd cu anul 1793 (*Cărintariu rumănesc*) și pînă în anul 1970 (*Îndrumător bisericesc*), depistate în colecțiile a cinci mari biblioteci din țară. Autoarea a reușit să creeze un model de descriere bibliografică a calendarelor, punînd accentul pe elementele care le disting în marea grupă a periodicelor.

În cuprinsul descrierii s-au menționat anumite capitole din calendare, selecționate în așa fel încît să oglindească pre-

ocuparea editorilor de a oferi cititorilor din Transilvania, pe de o parte, materiale cu caracter informativ și economic, pe de altă parte, literatură din Principate ceea ce, în condițiile unei severe cenzuri asupra tipăriturilor românești, oferea totuși un contact cu producția scriitorilor români de peste munți. Prin filiera calendarelor, cei care le-au citit i-au putut cunoaște pe frații Văcărești, pe G. Sion, C. Boliac, V. Cârlova, S. Bodnărescu, N. Bălcescu, D. Bolintineanu, G. Alexandrescu, Al. Odobescu, V. Alexandri, I. Creangă, Veronica Micu, M. Eminescu și alte nume devenite de atunci clasice.

Într-o vreme când calendarelor le revenea sarcina de a satisface setea de lectură în limba maternă a cititorilor transilvăneni, editorii lor au știut să aleagă și să imbine materialele publicate în așa fel încât ele să le ofere, pe lângă „petrecere”, și „învățatură”. În *Amicul poporului*, calendar cu o apariție neîntreruptă de 81 de ani (1861—1941) existau, de exemplu, în secolul trecut, alături de *Chronologie* și *Partea calendaristică* citeva rubrici cu caracter oarecum permanent, întâlnite și în celelalte publicații similare și anume: *Partea literară pentru invetiatura și petrecere*, *Poesii*, *Fabule*, *Căntece populare*, *Cugetări și sentențe*, *Notițe folositoare*, *Umoristice*, *Anunțuri*, *Anecdote*, *Povești economice*, *Povești practice*, imbogățite la începutul secolului nostru cu *Pagini pentru copii*, *Gimnastică*, *Reclame* etc. pe lângă *Cataloge de cărți românești* aflate în diferite librării.

Din interesanta bibliografie, cititorii pot afla că unele calendare au avut o apariție îndelungată, fapt care confirmă încă o dată necesitatea și popularitatea lor. În afara *Amicului poporului* menționat mai sus, se mai pot cita câteva exemple de longevitate dintre care *Cărindariu rumânesc* a apărut, sub diverse titluri, timp de 119 ani (1793—1911); *Calendarul pe anul de la Hristos...* tot timp de 119 ani (1852—1970) și continuă să apară și azi; *Calendarul Săteanului* timp de 57 de ani (1892—1948); *Căldarul Poporului* timp de 56 de ani (1886—1946); *Calendarul Asociațiunii* [Astra] timp de 38 de ani (1912—1948) și altele.

Munca minuțioasă a autoarei se relevă atât în descrierea titlurilor care menționează toate schimbările survenite în cursul apariției la titlu, editor, redactor, îngrijitor, editură, tipografie, alfabetul în care s-a tipărit, dimensiuni etc., cât și în redactarea indicilor — cronologic, de nume, de edituri și tipografii — cu care și încheie volumul. Parcurgerea paginilor valoroasei lucrări, urmărirea frumoaselor reproduceri după foile de titlu,

studierea indicelui de nume vor inspira oricărui cititor imaginea vie a unei epoci în care Sibiu a răspândit prin calendarele sale, nu numai în Transilvania ci și la Iași și la București, „cunoștințe folositoare, gustul cititului și o limbă frumoasă românească” (*Amicul poporului*, 1910, p. 77).

L. B.

REFERINȚE CRITICE. 1969. Indice de semnalare a articolelor apărute în revistele din România, cu privire la scriitori. Cluj, 1970. V + 347 f. (Biblioteca centrală universitară Cluj).

Biblioteca centrală universitară Cluj, serviciul de documentare și bibliologie, a editat, în anul 1970, cel de-al IV-lea volum al seriei *Referințe critice* în care sint cuprinse semnalările articolelor cu privire la scriitori, apărute în anul 1969 în 35 de reviste literar-culturale din România, editate în limbile română, franceză, maghiară și germană.

Volumul este împărțit în două părți: I. Referințe critice importante asupra scriitorilor din România; II. Indice alfabetic cuprinzând numele autorilor de referințe. În prima parte intitulată *Indice de semnalări critice*, referințele au fost inserate în ordinea alfabetică a scriitorilor semnalati, urmate de scurta descriere bibliografică a articolelor, în ordinea alfabetică a autorilor acestora. În partea a doua, sub titlul *Indicele autorilor de referințe*, sint enumerate, alfabetic, autorii articolelor cu trimitere la numele scriitorilor despre care au tratat. Pentru a ușura consultarea, lucrarea conține și o listă a periodicelor cercetate și a prescurtărilor folosite.

Remarcabila muncă bibliografică acumulată și sistematizată în cele 347 file ale lucrării se datorează Teodorei Oprescu și Idei Went, colaboratoarele serviciului de documentare și bibliologie.

O bună coordonare a lucrărilor de bibliografie la nivelul bibliotecilor universitare ar putea asigura Bibliotecii centrale universitare din Cluj continuitatea apariției *Referințelor critice* în timp util și într-un tiraj mai mare care să satisfacă pe plan național nevoile de informare a cadrelor de specialitate, ale cercetării în domeniul istoriei literare și, în general, să sprijine procesul de învățământ din întreaga țară. În felul acesta s-ar realiza pe deplin intenția cu care s-a elaborat acest valoros instrument de lucru.

Antonia BALAN

Escarpit, Robert. LA RÉVOLUTION DU LIVRE. Paris, Presses Universitaires de France, 1969. 168 p. (UNESCO).

Cea de-a doua ediție a lucrării cunoscutului profesor de la Bordeaux, îmbogățită cu date, argumente și interpretări noi nu-și propune să fie „o carte definitivă” („nici o carte cinstită nu este astfel” — scrie autorul), ci o sinteză izvoită din problemele mereu în schimbare ale contemporaneității, care a redus — și înălțat în același timp — cartea din situația de monument la cea de vehicul.

Destinul cărții în lumea de azi este determinat, după Escarpit, de o multitudine de factori, de la cei economici la cei culturali. Valoarea cărții, a misiunii ei sociale este dată nu atât de valoarea ei intrinsecă, ci, mai ales, de puterea de penetrație, de difuziunea ei, adică de intensitatea dialogului pe care îl propune, de nivelul participării la acest dialog. Dezvoltarea socială, progresul tehnico-științific au determinat alte raporturi între cartea de utilitate imediată, funcțională, cum o numește autorul, și cartea literară, ca expresie a nonfuncționalității. Edițiile școlare, de pildă, au ajuns să înregistreze azi aproape 25 la sută din volumul total de imprimări. Această modificare de raporturi nu trebuie să ducă însă la concluzia că interesul pentru cartea de ficțiune s-a diminuat, că factorii estetici joacă un rol mai redus în viața omului contemporan. Comentariile și interpretările lui Escarpit se bazează pe o mare bogăție de date statistice, care, deși uneori incerte și adesea adunate după criterii diferite, pun în lumină tabloul complicat, cu trasee sinuoase, cu poticniri și revărsări în același timp, al realității editoriale mondiale, influența factorilor sociali, demografici și lingvistici asupra acestei revoluții aparte, cum este cea a cărții. Un studiu comparativ al producției globale de titluri dintr-un mare număr de țări, pe o perioadă de 15 ani, atestă salturi uneori spectaculare [R.A.U.: 654 de titluri în 1953 și 3 355 de titluri în 1965; Canada: 684 (1952) — 3 781 (1965); Statele Unite: 11 022 (1950) — 54 378 (1965); Mexic: 923 (1955) — 4 851 (1965); R.P. Chineză: 2 507 (1952) — 50 000 (1965); Albania: 98 (1952) — 502 (1965); Spania: 3 633 (1952) — 17 342 (1965); România: 2 700 (1945) — 6 090 (1964); Australia: 600 (1952) — 3 045 (1965)], alte ori producții stagnante și chiar în scădere [Argentina: 3 615 (1952) — 3 539 (1965); Liban: 396 (1952) — 373 (1965); Tailan-

da: 4 444 (1952) — 4 083 (1965); Italia: 8 904 (1952) — 3 785 (1963)]. La scară mondială, producția de carte din 1950 era la jumătatea celei din 1965. Escarpit stabilește interesante ierarhizări în producția editorială pe grupe de limbi (engleză: 91 217 titluri în 1965; germană: 39 728; spaniolă: 29 916; franceză: 24 999) și în raport cu nivelul de dezvoltare (țări care grupează 60 la sută din populația globului produc abia 14,5 la sută din numărul total de titluri), neliniștindu-se în fața tendințelor manifeste de hegemonie editorială și propunind, ca remediu, o politică mondială a cărții.

Condițiile interne necesare unei efervescențe editoriale trebuie să determine, după Escarpit, anumite proporții numerice, necesare în cadrul producției editoriale (număr de titluri, tiraje, producție față de numărul de locuitori), în funcție de relațiile care se stabilesc între producătorii și consumatorii de carte. Astfel, unele țări au înregistrat indici superiori de acoperire cu titluri (Finlanda: 1 096 de titluri la 1 milion de locuitori; Elveția: 1 072); tirajele mijlocii pentru țările cu producție editorială mare variază între 10 000 și 20 000 de exemplare pe titlu (cu evidentă superioritate a tirajelor din țările socialiste), în timp ce achiziția de cărți a unei familii mijlocii, în țările dezvoltate, atinge 60—70 de titluri pe an.

Referindu-se la circulația internațională a cărții, autorul menționează că, în ciuda accelerării producției și deși exportul unor țări s-a dublat în ultimii 10 ani, schimburile nu ating nici măcar 1 la sută din valoarea totală a exportului, chiar în țările mari exportatoare de carte.

Robert Escarpit împarte zonele de producție literară în zone de joasă presiune și de înaltă presiune, „ciclonice” și „anticiclonice”. O țară exportatoare de carte, cu rol de „anticiclon literar” (care importă puțin), trebuie să se teamă pentru viitorul producției sale spirituale, întrucât „consangvinitatea culturală” duce la izolare și închistare. Cît despre traduceri, ele reprezintă abia 8—9 la sută din producția mondială, fiind încă un teren slab de comunicare internațională, mai ales din cauza actualei legislații a dreptului de autor, împovărătoare pentru țările cu resurse mai mici.

Circulația cărții este o realitate complexă. Viața unor lucrări e foarte scurtă, altele trezesc un interes permanent. Dintr-o sută de cărți publicate, abia zece rămân vandabile peste un an. Producția literară are o uzură rapidă. Cartea de șoc, cartea de fond, best-seller-ul, eșecurile transformă politica editorială într-o urzeală cu mii de fire, un lanț de fapte

cu repercusiuni greu de apreciat. Amin-ti-tă în treacăt de autor, influența cărții care eșuează asupra cititorului i se pare de luat în seamă. Cărțile care nu reușesc fac și ele parte din viața literară, sînt citite și uneori chiar de mai mulți lectori (în total) decît cele care reușesc. În organizarea circulației cărții, Robert Escarpit subliniază rolul deosebit al librăriei. Aceasta este instituția chemată să înfiripe dialogul dintre producătorii și consumatorii de carte. Ea nu poate fi considerată numai ca instituție comercială, cartea nefiind o marfă ca oricare alta, ci un produs care antrenează un act particular, de neînlocuit. Dezvoltarea librăriilor, adecvarea lor la exigențele culturale ale epocii nu exclud dezvoltarea bibliotecilor, ci dimpotrivă. Acolo unde librăriile sînt active, bibliotecile sînt asaltate de cititori.

Lucrarea lui Robert Escarpit, o viziune globală asupra lumii contemporane a cărții, scoate în evidență mai ales impactul cantității de publicații asupra unei civilizații în mișcare. Deși revoluția cărții este analizată mai ales sub aspectele ei cantitative, lucrarea oferă o viziune universală favorizînd nu numai acea politică mondială a cărții, propusă de autor, ci și elementele necesare pentru o mai adecvată dirijare a politicii cărții pe plan național.

Ion STOICA

Krauss, Werner und Fontius, Martin. **FRANZÖSISCHE DRUCKE DES 18. JAHRHUNDERTS IN DEN BIBLIOTHEKEN DER DEUTSCHEN DEMOKRATISCHEN REPUBLIK. BIBLIOGRAPHIE.** Vol. 1—2. Berlin, Akademie Verlag, 1970. Vol. 1. XVIII + 598 p.; vol. 2. 599—801 p.

Cele două volume apărute sub auspiciile Institutului de limbi și culturi romanice din cadrul Academiei de Științe din R.D.G. se înscriu într-o serie de valoroase lucrări, dintre care menționăm volumul de studii privitoare la cultura română (*Beiträge zur Rumänischen Philologie*, de sub îngrijirea acad. Werner Bahner, 1968) și cel cuprinzînd textele prilejuite de concursul organizat de „Secția de filozofie speculativă a Academiei de științe și litere” din Berlin, în anul 1780, pe tema: *Est-il utile de tromper le peuple?* (volum editat de Werner Krauss în 1966).

Atenția acordată perioadei luminilor de către echipa condusă de reputatul specialist care este academicianul Werner Krauss s-a soldat cu o serie de lucrări care au impus prestigiul acestui colectiv

printre istoricii culturii europene, în general, și al cercetătorilor secolului al XVIII-lea, în special (a celor care sînt desemnați drept „dixhuitiemiști”). W. Krauss s-a ocupat de aspecte majore ale perioadei luminilor în volumul său: *Studien zur Deutschen und Französischen Aufklärung* (Rütten und Loening, 1963), acordînd o atenție specială, după cum ne indică studiile incluse aici, căilor parcurse de iluminismul german în cultura franceză și ponderei deținute de carte în dezvoltarea și cristalizarea iluminismului.

Preocupări de asemenea natură l-au condus pe distinsul savant, în colaborare, de data aceasta, cu Martin Fontius, spre lucrarea de față, operă de amplitudine și profundă cercetare a fondurilor bibliotecilor din R. D. Germană și de incontestabilă utilitate. Anchetă întreprinsă în bibliotecile din Leipzig, Jena, Weimar, Halle, Berlin, celebre centre ale iluminismului german, ca și în alte depozite importante, ca cele din Greifswald, Rostock, Gotha și altele, a permis celor doi autori să depisteze un număr impresionant de opere franceze din epoca luminilor, pătrunse în acest secol în bibliotecile germane și, deci, în lectura cititorilor germani. Urmărind deliberat o reconstituire a structurilor mentale din societatea germană în acest secol, autorii au lăsat deoparte scriitorii reprezentativi ai iluminismului francez (pe cei „patru mari”: Montesquieu, Diderot, Voltaire, Jean Jacques Rousseau) și au înregistrat operele socotite „minore”, dar fără de care redarea autentică a mișcării ideilor dintr-o epocă devine imposibilă. În această privință, cele citeva pagini de introducere semnate de Werner Krauss au valoarea unui document, deoarece ele subliniază cu pertinentă erorile istoricilor literari care se limitează la citeva personalități celebre din trecut, analizîndu-le prezența în istorie după schema rigidă și inexpresivă — omul și opera — și pierd din vedere toată bogăția de date pe care le furnizează, în ansamblu, cărțile și periodicele care au apărut și s-au difuzat într-un răstimp determinat. Și alți istorici ai culturii europene pun în relief faptul că, la un moment dat, cultura scrisă are un caracter unitar, selecția estetică fiind o operație pe care o efectuează generațiile posterioare; de aceea nici nu se poate cerceta ecoul înregistrat de opere în cadrul audienței lor imediate, atîta timp cît istoricul desparte arbitrar „capodopera” de „scrierea minoră”. Prefața lui Werner Krauss revine asupra acestei probleme cu un plus de claritate, atunci cînd accentuează faptul că importanța unei opere constă în contribuția adusă la progresul întregii miș-

cări culturale și cînd argumentează că „evaluarea estetică” nu poate să devină obiectiv final al unei cercetări de istorie culturală; în expunerea istorică a procesului literar această valoare figura doar ca unul dintre elementele necesare. Așadar, reconstituirea totală a istoriei culturale impune reconstituirea globală a circulației ideilor prin intermediul cărții și, deci, o redare cât mai amănunțită și precisă a cărților care au fost publicate, au circulat, au fost citite, au contribuit la formarea mentalității oamenilor dintr-o anumită epocă.

Bibliografia de față se impune ca un instrument de lucru de prim ordin și, datorită prezentării materialelor, ca o lucrare, îndrăznim să o spunem, de o lectură pasionantă. În înșirarea titlurilor, cititorul regăsește etapele parcurse de un gust literar, de o curiozitate intelectuală. După bibliografii, periodice, publicații savante, antologii, se înșiruie lucrările de apologetică catolică și de replică protestantă, literatura jansenistă, cu un rol atât de important în formarea ideologiei iluministe, apoi lucrări de ocultism, care solicită încă unele spirite, pe urmele oamenilor Renașterii, pentru ca un larg spațiu să fie acordat, după cuviință, debaterilor filozofice. Simpla enumerare a titlurilor evocă tensiunea ideologică dintre conservatorism și partizanii înnoirilor, o deosebită atenție fiind acordată „cărților de comportare” care au cristalizat conștiința civică. Urmează, succesiv, cărțile privitoare la științele naturii, relatările de călătorie, lucrările lingvistice și literare, unde apare disputa cu hotărîtoare consecințe dintre „anciens” și „modernes”, poemele, romanele, poezia, teatrul. Un amplu capitol înglobează, pe țări și zone, cărțile de istorie, pentru ca, în final, să ne fie prezentate traduceri în franceză din limba germană, cele din limba engleză (care includ cu precădere scrieri ale deiștilor) și din alte limbi. Descrierea titlurilor, în fiecare paragraf în ordine cronologică, dezvăluie evoluția ce a parcurs-o etapa de la sfîrșitul secolului al XVII-lea pînă la perioada revoluționară, cînd chiar și titlurile transmit un mesaj, vibrînd sub patosul luptei contra tiraniei.

Un amplu index, cuprins într-un volum separat, grupează numele de autori, cu operele respective, titlurile de scrieri anonime sau periodice.

Pentru cititorul român lectura bibliografiei mai capătă un spor de interes, deoarece numeroase titluri amintesc de traduceri efectuate în această epocă: abundă, de exemplu, Dorat, care-l va atrage pe Conachi, Rétif de la Bretonne, tradus de revoluționarul grec Rigas și după el de doi români, Regnard, Baculard d'Arnaud,

d'Ussieux și o serie întreagă de „minori” care s-au bucurat însă de succes în țările române în epoca luminilor. Se întrevede aici o clară legătură, știut fiind că numeroase fire conduceau pe cititorii români spre centrele germane, ca Leipzig, Halle, Jena, în special; mai mult, devine limpede că Gherasim Clipa, care a studiat la Leipzig, a cunoscut aici opera lui Perau pe care a redat-o în română (vd. nr. 1620 și urm.). Este, de asemenea, sigur că din aceste centre germane și-a procurat Zaharia Carcalechi cartea lui Thomas Day, *Sandford et Morton*, din care a inclus un amplu fragment în „Biblioteca românească” (sursă, după cite știm, necunoscută istoriei noastre literare).

Bibliografia de față constituie, indiscutabil, o contribuție majoră la istoria cărții și prin intermediul acesteia la studiul istoriei contactelor culturale și a mentalităților. Ea se impune, în același timp, ca un model investigațiilor pe care sint chemați să le întreprindă, în primul rînd, bibliotecarii.

AI. DUȚU

Ceașescu, Nicolae. CUVÎNTARE LA CONSĂTUIREA PE TARĂ A LUCRĂTORILOR DIN ÎNTEPRINDERILE AGRICOLE DE STAT — 25 februarie 1971. Buc., Editura politică, 1971. 54 p.

Ceașescu, Nicolae. CUVÎNTARE LA CONFERINȚA UNIUNII ARHITECȚILOR — 4 martie 1971. Buc., Editura politică, 1971. 22 p.

Ceașescu, Nicolae. CUVÎNTARE LA ÎNȚILNIREA CU CREATORI DIN DOMENIUL CINEMATOGRAFIEI — 5 martie 1971. Buc., Editura politică, 1971. 22 p.

Ceașescu, Nicolae. CUVÎNTARE LA CONSĂTUIREA DE LUCRU A ACTIVULUI DE PARTID ȘI A CADRELOR DE BAZĂ ÎN INDUSTRIE, CONSTRUCȚII ȘI TRANSPORTURI DIN MUNICIPIUL BUCUREȘTI — 10 martie 1971. Buc., Editura politică, 1971. 32 p.

Ceașescu, Nicolae. CUVÎNTARE LA PLENARA CONSILIULUI OAMENILOR MUNCHI DE NAȚIONALITATE MAGHIARĂ — 12 martie 1971. Buc., Editura politică, 1971. 32 p.

Ceașescu, Nicolae. CUVÎNTARE LA CONGRESUL UNIUNII GENERALE A SINDICATELOR DIN ROMÂNIA — 23 martie 1971. Editura politică, 1971. 38 p.

FIȘIER

SOCIOLOGIA ȘI PRACTICA SOCIALĂ. Contribuții la utilizarea cercetării sociologice în activitatea social-politică. Buc., Editura politică, 1970. 343 p.

În ansamblul literaturii sociologice românești, a cărei bibliografie a crescut în ultimii ani într-un ritm ce pare a depăși revirimentul cercetării însăși, lucrarea citată suscită un interes deosebit prin ineditul tematicii sale și prin caracterul practic, lucrativ, al analizelor și concluziilor pe care le comunică.

Apărută sub girul științific al Academiei de științe sociale și politice — Institutul de filozofie —, cartea înmănușează 12 studii referitoare la conținutul, metodologia și valorificarea unor cercetări sociologice concrete în domeniile: propagandă de partid (Dan Marțian și Ion Perianu — *Abordarea sociologică a problemelor propagandei de partid*; Mihail Cernea — *Folosirea anchetei sociologice prin chestionar în analiza procesului difuzării cunoștințelor economice*; Nicolae Bellu și Vasile Popescu — *Responsabilitatea socială a tinerilor membri de partid etc.*), al activității economice (Carol Manea Soos și Achim Mihu — *Aspecte sociologice ale organizării științifice a producției și a muncii în întreprinderile industriale*; Ștefan Antonin și Dumitru Cristea — *Preocuparea organelor de partid pentru valorificarea concluziilor cercetărilor sociologice în industria brașoveană*; Mihai Marfea — *Investigații sociologice în cooperativele agricole de producție*), al activității cultural-educative (Emil Iordăchescu — *Premise sociologice ale activității culturale de masă*), al muncii în rândurile tineretului (Ovidiu Bădina și Petre Dăculescu — *Cercetarea științifică în sprijinul muncii de partid în rândurile tineretului*; Francisc Albert și alții — *Aspecte ale integrării studenților în viața universitară*).

Aceste studii sînt produsul direct al primelor preocupări ale unor organisme de acțiune, ale unor factori de decizie și de

execuție, pentru prelucrarea și aplicarea cercetării sociologice în practica socială, cu sprijinul nemijlocit al instituțiilor și centrelor specializate în acest domeniu. Pledînd convingător pentru o astfel de cale, menită să răspundă exigențelor momentului actual al procesului de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate, culegerea de față izbuteste în bună măsură să demonstreze și cum trebuie aplicate cercetările sociologice în munca organelor și organizațiilor de partid, în activitatea social-politică și cultural-educativă, în general.

Se evidențiază astfel adevărul că sociologia — pe lângă tezele sale teoretice, care se adresează unui grup mai restrîns de specialiști — reprezintă un „rezervor de metode pentru analiza riguroasă a fenomenelor sociale”, că metodele și instrumentele sale de investigație pot fi și trebuie preluate și adaptate de factorii de decizie și de execuție în efortul de a organiza pe baze științifice activitatea practică în orice domeniu. Referindu-se la modul în care au fost utilizate metodele și procedeele sociologiei în analiza activității social-politice, studiile cuprinse în volum pun în discuție întreaga metodologie a unor astfel de analize, de la fixarea obiectivelor, selecția și adoptarea instrumentelor de lucru, pînă la prelucrarea și interpretarea datelor obținute. Din acest punct de vedere, lucrarea pe care o recenzăm poate fi deosebit de utilă nu atît sociologilor de profesie, ci cercetătorilor din celelalte domenii ale științelor sociale, activiștilor de partid și de stat, cadrelor din organizațiile de masă și obștești, din instituțiile social-culturale. Activiștii din comitetele pentru cultură și artă și conducătorii instituțiilor cultural-educative, cărora ar fi de dorit să li se recomande în mod special această carte, vor găsi aici, pe lângă suficiente argumente pentru a apela la sociologie, și numeroase sugestii concrete pentru modul în care ar putea utiliza mijloacele de investigare sociologică în practica cotidiană.

A. L.

Pătrășcanu, Lucrețiu. CURENTE ȘI TENDINȚE ÎN FILOZOFIA ROMĂNEASCĂ. Buc., Editura politică, 1971. 246 p.

Cartea este nu numai „prima lucrare filozofică publicată după 23 August 1944 de pe pozițiile clasei muncitoare”, așa cum pe bună dreptate se arată în prefață. Ea este totodată prima sinteză de istoria filozofiei românești scrisă de pe poziții materialist-dialectice, și constituie și astăzi, la scurgerea unui sfert de veac, un izvor de primă mână și un model de literatură științifică comunistă, militantă. Reeditarea cărții lui Lucrețiu Pătrășcanu are astăzi nu numai o semnificație politică, dar este totodată un autentic și important act de cultură. Contactul cu opera lui Pătrășcanu dezvăluie o personalitate științifică remarcabilă a cărei contribuție la răspindirea filozofiei marxiste în România și la dezvoltarea culturii românești poate fi comparată numai cu cea a lui Dobrogeanu-Gherea.

Curenți și tendințe în filozofia românească este o lucrare polemică, o carte în care Pătrășcanu a militat cu pasiune împotriva curențelor idealiste din filozofia românească, pentru pregătirea climatului favorabil afirmării marxismului. Este demn de remarcat efortul lui Pătrășcanu de a apropia de filozofia marxistă pe cei mai de seamă reprezentanți ai filozofiei românești ai epocii, prin încercarea de a desprinde tot ce este viabil în opera acestora. Atrage cu deosebire analiza făcută operei lui D. D. Roșca, în care Pătrășcanu sesizează elemente apropiate de materialismul dialectic. De asemenea, în aprecierea operei lui Mircea Florian, Pătrășcanu arată cu temei că autorul *Reconstrucției filozofice* a susținut puncte de vedere astfel orientate, încât „logic și natural ar fi fost ca premisele de la care pleacă să fi dus la o concepție materialistă”. Alte capitole prezintă opera lui Lucian Blaga, Rădulescu-Motru, P. P. Negulescu etc. oferind astfel o panoramă a filozofiei românești dintre cele două războaie. Evident, lucrări ulterioare (cele ale lui M. Ralea despre Conta, de pildă), au aruncat lumini noi asupra unor personalități de seamă ale filozofiei românești. Continuând activitatea de pionierat a lui Lucrețiu Pătrășcanu, cercetările recente de istoria filozofiei românești dezvoltă astfel o linie pe care Pătrășcanu se înscrie ca precursor.

Lucrarea prezintă însă și alte semnificații de loc neglijabile. Un fapt extrem de important și demn de reținut este acela că opera *Curenți și tendințe în*

filozofia românească apare și astăzi plină de prospețime, lipsită de orice urmă de dogmatism, osificare, demonstrând strălucit ideea rodnică că spiritul partinic implică cu necesitate originalitatea și spiritul creator.

Mircea IOANID

Colecția „MICA BIBLIOTECA DE ISTORIE”.

Începînd cu anul 1968, Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. în colaborare cu Editura politică a tipărit o nouă colecție — „Mica bibliotecă de istorie” — sub coordonarea unui colectiv alcătuit din prof. univ. Titu Georgescu (responsabil), Georgeta Oancea și Stelian Neagoe. Cele 10 lucrări apărute pînă acum ne permit să conturăm câteva caracteristici ale colecției ce cuprinde titluri axate pe prezentarea unor evenimente nodale ale istoriei noastre, lucrări memorialistice sau care readuc în actualitate studii și articole social-politice ce aparțin unor gînditori și scriitori din trecut. Fără a respecta o ordine cronologică strictă, citeva din lucrările apărute s-au oprit asupra unor momente cruciale, ale luptei maselor populare pentru eliberarea socială și națională. Astfel, *Revoluția română de la 1848* de Constantin Căzânișteanu, Dan Berindei, Marin Florescu și Vasile Niculae tratează într-o manieră unitară revoluția pașoptistă din țările române. Autorii realizează o investigație profundă a cauzelor revoluției din 1848, o analiză de adîncime a pregătirii și desfășurării ei, reliefează puternicele personalități ale generației pașoptiste și totodată relevă însemnătatea acestui eveniment al istoriei noastre moderne.

Deosebit de interesantă este și ediția a doua a lucrării *Războala iobagilor de la Bobilna* de M. Diaциuc-Dăscălescu (prima ediție a apărut în 1937). Studiul introductiv semnat de Șt. Voicu dezvăluie personalitatea militantului comunist M. Diaциuc-Dăscălescu, rivna cu care s-a aplecat asupra istoriei de luptă a țărănimii române. Cartea sa despre războala din 1437 se impune nu numai prin ampla documentație cit mai ales prin analiza de esență, realizată de pe pozițiile marxism-leninismului, a cauzelor și desfășurării primei mari ridicări la luptă a iobăgimii ardeleni.

Lucrarea lui Gheorghe Unc și Constantin Mocanu — *13 Decembrie 1918* —, bazată pe rezultatele ultimelor cercetări istorice, reconstituie situația social-economică și politică din România de la sfîrșitul primului război mondial. Puternica înclăștare de clasă din acea pe-

rioadă a fost un moment de seamă în procesul de radicalizare a clasei muncitoare din România, proces ce a dus la crearea Partidului Comunist Român. În ampla lucrare *1 Mai în România*, Olimpiu Matichescu și Elena Georgescu evidențiază faptul că, începând chiar din 1890, proletariatul român, trecind peste prigoana și arbitrarul autorităților, a sărbătorit an de an ziua muncii.

O notă aparte o aduc în cadrul colecției lucrările memorialistice. Volumul lui Iosif Micu, *Am supraviețuit lagărului hitlerist*, înmănușează amintirile unui luptător angajat în lupta pentru supraviețuire în lagărul hitlerist. Cartea dezvăluie minunatul spirit de solidaritate comunistă, suportul moral al rezistenței celor aflați în lagăre.

Multe elemente inedite conține și volumul de memorii *Teatru între baionete* de C. Z. Alexandru, animator al activității cultural-artistice proletare. Pagini vibrante oglindesc munca pasionantă a unei grupări artistice proletare în anii ilegalității partidului. Supuși arbitrarului autorităților, hărțuiți de siguranță, muncitorii-actori au pus în scenă spectacole care oglindeau aspirațiile de dreptate socială ale oamenilor muncii.

Meritorie este republicarea unor articole sau studii cu caracter social-politic ale unor gânditori sau scriitori din trecut. Selecția de *Scrieri social-politice* din opera lui Constantin Dobrogeanu-Gherea (cu o prefață semnată de Damian Hurezeanu) oferă prilejul unei retrospective asupra onora din cele mai importante lucrări ale marelui teoretician marxist român. *Jurnalul* lui N. D. Cocea se relevă ca un vibrant document, mărturie a unui intelectual consecvent democratic, a unei minți lucide care a realizat în pagini de aleasă ținută o investigație politico-socială profundă a societății românești. *O lume nouă* este titlul unei selecții din articolele publicate în presa democratică și socialistă de Gala Galaction între anii 1913 și 1955. Volumul înlesnește reîntâlnirea cu o personalitate complexă, măcinată de marile probleme ale vieții, cu un temperament revoluționar și critic curajos, care s-a aliniat alături de proletariat în lupta pentru o societate nouă.

Studiul semnat de Gh. I. Ioniță și Gh. Tuțui, despre *Frontul plugarilor*, este o sinteză prestigioasă despre istoria și lupta de două decenii a acestei organizații țărănești. Autorii pun în evidență contribuția de seamă a Frontului plugarilor la organizarea maselor de țărani, la strângerea legăturilor dintre cei asupriți de la orașe și sate. Un loc important este rezervat puternicei personalități a

dr. Petru Groza, eminentul om politic și patriot.

Lucrările apărute pînă acum în „Mica bibliotecă de istorie”, datorită meritelor — documentația amplă, în parte inedită, elevată ținută științifică, accesibilitatea —, și-au făurit un larg cerc de cititori.

Silviu ACHIM

INVĂȚĂTURILE LUI NEAGOE BASARAB CĂTRE FIUL SAU THEODOSIE. Text ales și restabilit de Florica Moșil și Dan Zamfirescu. Cu o nouă traducere a originalului slavon de G. Mihăilă. Studiul introductiv și note de Dan Zamfirescu și G. Mihăilă. Buc., „Minerva”, 1970. 426 p.

Anul acesta la 15 septembrie se vor implini 450 de ani de la trecerea din viață a lui Neagoe Basarab, voievod al Țării Românești, care și-a legat numele de două monumente celebre ale culturii noastre: *Invățăturile către fiul său*, pe plan literar, și mănăstirea Curtea de Argeș, pe plan arhitectonic. Precedind cu câteva luni acest eveniment, la Editura Minerva au apărut într-o frumoasă și îngrijită ediție de înaltă ținută științifică *Invățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie*.

Această operă literară a domnului muntean este un adevărat testament pe care l-a lăsat nu numai fiului său, ci întregii societăți în scopul transmiterii sistematice a ideologiei dominante din acea epocă. Pe lângă educarea lui ca om în spiritul ideilor din societatea medievală, Theodosie era inițiat, în calitate de viitor domn, în tehnica guvernării, concepută ca un contract între divinitate și alesul ei, obligat să fie evlavios, just, plin de omenie și de milă, virtuți care-i sînt inspirate de lecturile morale și pedagogice cuprinse în *Invățături*.

Rareori o scriere veche a stîrnit atîtea discuții în jurul autenticității sale ca aceasta. Din 1841 cînd în *Arhiva românească* a fost anunțată existența unui manuscris al *Sfătuirii lui Neagoe Vodă* și pînă în zilele noastre, la aprinsele controverse privind paternitatea operii au luat parte mai mulți cercetători români printre care N. Bălcescu, M. Gaster, Th. Codrescu, Al. Philippide, D. Russo, B. P. Hașdeu, I. Bogdan, N. Iorga și mulți alții, pe lângă care au intrat în competiție și specialiști străini ca P. Lavrov, A. I. Iațimirski, St. Romanski etc., unii din ei susținînd-o pe a cucernicului domn muntean, alții admitînd și argumentînd teza unei compilații și traduceri ulterioare secolului al XVI-lea.

Autorii prezentei ediții, adepți, în mod firesc, ai autenticiții controversatei „Învățăturii“, demonstrată de ei și în alte studii anterioare, după fixarea stadiului problemei, își argumentează solid afirmațiile prin analiza amănunțită și convingătoare a epocii care a generat opera și a concepției ce stă la baza acestui testament ideologic și pedagogic al domnului român, scoțându-i în relief caracterul enciclopedic și de sinteză a experienței și gândirii românești, a tacticii și strategiei militare, precum și acela de valoroasă creație literară română.

Întrebării dacă putea fi Neagoe autorul scrierii ce i se atribuie, îi este consacrat aprofundatul studiu al lui G. Mihăilă, intitulat *Originalul slavon al Învățăturilor și formația culturală a lui Neagoe Basarab*, de la începutul volumului.

Structura „Învățăturilor“ este analizată temeinic și în spirit științific demn de obiect, autorilor revenindu-le meritul unor numeroase identificări de izvoare care, departe de a fi în mod întimplător alese, demonstrează gustul sigur al culturii lui Neagoe Vodă și reprezintă o manifestare a gândirii sale personale. Volumul cuprinde și o notă asupra ediției în care se examinează detaliat exemplarele manuscrise existente.

La lista celor cunoscute până acum care cuprind versiuni românești s-ar putea adăuga un al 10-lea manuscris descoperit ulterior în colecția „Astra“ din Sibiu și descris de Mircea Avram în *Cartea românească manuscrisă*, Sibiu, 1970 la p. 39. El a fost prescris parțial de același Sava Popovici din Râșinari, care copiază și manuscrisul „Învățăturilor“, ce se află la Biblioteca Academiei sub cota 3572, dar a fost terminat de Basile Popovici, diacon și dascăl normalicesc, în 1816, tot la Râșinari.

După cea mai completă versiune de până acum, tipărită în 1843 de Ioan Eclislarhul pe baza manuscrisului copiat de Miinea, cîntăreț la Mitropolie, manuscris provenit din biblioteca lui Ștefan Cantacuzino, ediția de față publicată pe baza comparării tuturor manuscriselor cunoscute include și fragmentele năstrate din originalul slavon al *Învățăturilor* precum și un foarte util glosar.

Apariția *Învățăturilor lui Neagoe* constituie un eveniment al vieții culturale din țara noastră, răspunzînd unui interes din ce în ce mai mare manifestat de publicul cititor pentru lucrări ce țin de domeniul epocii vechi a literaturii române. Dovada peremptorie o constituie, printre altele, epuizarea imediată a tirajului.

Frumusețea de netăgăduit a textului, parfumul arhaic, limbajul poetic, care stă alături sau întrece chiar unele strofe și imagini reușite din *Psaltirea în ver-*

suri a mitropolitului Dosoftei sau din *Didahiile* lui Antim Ivireanul, fac farmecul și valoarea etern valabilă a acestui „falic monument de literatură, politică, filozofie și elocvență la străbunii noștri“ după cum îl caracteriza B. P. Hașdeu.

D.L.A.

Cazimir, Otilia. **SCRIERI ÎN PROZĂ**. Vol. I. Buc., „Junimea“, 1971. **XXVI + 366 p.**

Cine nu a citit minunea aceea de poveste cu Luchi, fetița mică, fetița proastă, fetița curajoasă, fetița fericită, care într-o zi, îmbrăcînd șorț negru, ciorapi lungi prinși cu gumă de pieptăraș și guler de pichet alb care o supăra puțin, cum o supărau și cozile impletite prea strîns, trăgîndu-i ochii spre temple, a „muri“ făcîndu-i loc unei fetițe noi, necunoscute, eleva Alexandra Casian? Se încheia un destin, începea un altul... După ani, Alexandra Gavrilescu (alias Casian), încheindu-și destinul, avea și ea să „moară“, pentru a face loc unei alte făpturi, de astă dată nemuritoare, scriitoarea Otilia Cazimir, născută între paginile *Vieții Românești* și avîndu-i drept nași pe Sadoveanu și pe Ibrăileanu. Cum subliniază și Constantin Ciopraga, prefațatorul volumului pe care-l prezentăm, contactul cu gruparea *Vieții Românești* a reprezentat pentru Otilia Cazimir mai mult decît o etapă biografică, factorul decisiv al unei cariere.

Lumini și umbre (1923), *Fluturi de noapte* (1927), *Din întuneric* (1927), *Grădina cu amintiri* (1930), *Cîntec de comoră* (1930), *În tirgoșorul dintre vii* (1939), *A murit Luchi* (1942), *Baba iarna intră-n sat* (1954), *Prietenii mei scriitorii* (1960) au impus-o rînd pe rînd ca poetă, prozatoare, autoare pentru copii, printre cele mai proeminente figuri ale literaturii române dintre cele două războaie și de după Eliberare. Palmare: un premiu al Academiei Române în 1927, premiul Femina în 1928, Marele Premiu național pentru poezie în 1927, Ordinul Muncii în 1954.

Meritorie inițiativa editurii ieșene de a aduna într-o ediție compactă proza Otiliei Cazimir!

Acest prim volum (E regretabilă lipsa unei note de ediție care să lămurească conținutul volumului sau al volumelor următoare!) cuprinde: *Întuneric* (*Din carnetul unei doctorese*) — creionări de destine, notații sensibile, marcate de o caldă înțelegere pentru dramele mărunte, anonime, din lumea satului de odinioară, amintind prin materie însemnările Doc-

torului Ulieru: *În tirgușorul dintre vii*. Fragment de roman — în care autoarea demonstrează nu doar o firească cunoaștere a meandrelor sufletului feminin, dar și o apetență remarcabilă pentru literatura de analiză; *Grădina cu amintiri*. Și alte schițe — mici instantanee, drame în miniatură, străbătute de un discret spirit umanitar, și în fine, *A murit Luchi*, această poveste a copilăriei plină de o poezie pe care o mai poți întâlni doar în *Ulțița Copilăriei* și *În casa bunicilor* de Ionel Teodoreanu sau în *Cartea cu jucării* de Tudor Argezi. Deopotrivă o lectură pentru cei mari și pentru cei mici. *A murit Luchi* ar merita desigur și o reeditare aparte destinată copiilor, ultima ediție fiind de mult epuizată.

Lucia ENESCU

George, Alexandru. SIMPLE ÎNTIMPLĂRI CU SENSUL LA URMA. Buc., Editura Eminescu, 1970. 199 p.

Stingăcia, inegalitatea, inconsecvența stilistică, trăsături care însoțesc de cele mai multe ori debuturile literare, nu se fac întru nimic simțite la Alexandru George, care și-a construit cu rafinată minuție cartea de debut. (Volumul adună proze scrise, în cea mai mare parte, în anul 1964, probând o îndelungă elaborare și o severă selecție.) Autorul apare de la început nu numai ca o puternică personalitate artistică, dar și ca un scriitor deja format, cu timbru propriu și cu stil, frizând chiar un anume manierism, rezultat din cultivarea cu ostentație a neologismului brutal.

Istorsirile lui Alexandru George sînt — titlul avertizează! — un fel de povestiri cu tilc, de anecdote cu poantă finală. Arborind un anume cinism, autorul dărimă aparențe, sfărîmă iluzii, demitizează idealuri. Iar dacă pildele alese sînt de cele mai multe ori niște cazuri limită, justificarea e dată de moto-ul volumului: „En admettant que les faits suivants soient radicalement faux, la seule idée de leur simple possibilité est tout aussi terrible que le pourrait être leur authenticité démontrée et reconnue“ *) (Villiers de l'Isle-Adam).

Autorul uzează de o tehnică narativă sigură: o „filozofare“ introductivă, exemplificată apoi cu o istorioară care dă miezul prozei respective și, în final, o poantă care surprinde, răsturnînd teza inițială. Un bărbat realizează, după 20 de ani, căsătoria cu femeia mult visată, dar, credincios idealului de frumos din tine-

rețe, își petrece noaptea nunții în... patul fiicei acesteia (*După douăzeci de ani*). Un tinăr, devenit prozelit al unui bătrîn filozof, care, teoretician al hedonismului conjugal, milita pentru fericirea semenilor prin exemplul său personal, descoperă întimplător, după mulți ani, că modelul său de viață era de fapt un criminal înrăit, care, împreună cu consoarta sa, ucidea pentru a prăda pe necunoscuții veniți în pitoreasca așezare montană aleasă drept reședință (*Philemon și Baucis*). Sfîndind conveniențele sociale și liniștea vecinilor, Artur, cuceritor de profesie, se ocupă, noapte de noapte, într-un mod nu tocmai silențios, de cucerirea Biancăi, „făptura eterică și misterioasă... care-și poartă secretul persoanei sale prin grădina rezervată a casei de vis-à-vis“. Apărător al liniștei și al moralei, Domnul Colonel cade victima intențiilor sale represive, sfîrșind sub roțile unui automobil, în timp ce cotoiul (Identitatea lui Artur e dezvăluită doar în ultimă instanță!) își găsește nestingherit adăpost și odihnă în casa stăpînului (*Nocturnă*). Scrisoarea de adio, adresată soției de un bărbat aflat sub semnul dezolării, iremediabile datorate unei despărțiri impuse, nu conține doar expresia regretelor sale și dorința unei ultime și definitive clarificări, dar și mărturisirea că plecînd a luat și bijuteriile acesteia: „E, știu, doar o parte din ființa ta acolo, despre care repetai mereu că-mi aparține cu totul. Trebuie dacă nu se poate altfel să mă mulțumesc doar cu atî!“ (*Adio!*)... O încercare de a-l defini, după această primă carte, pe scriitorul Alexandru George, este destul de dificilă.

Să fie oare un umorist pur, care afectează seriozitatea filozofardă ca pe o manieră stilistică de o rafinată subtilitate?

Să fie un filozof care cugetă asupra marilor probleme ale existenței — dragoste, prietenie, ideal..., afectînd amuzamentul umoristului, tot ca pe o manieră stilistică?

Greu de răspuns, deocamdată.

Flavia BUCOV

Vianu, Tudor. JURNAL. Buc., Editura Eminescu, 1970. 368 p.

Parcurgi cu înfrigurare paginile jurnalului scris de Tudor Vianu și nădăduiești că o frază îți va spune mai mult despre autorul lui. N-ai crezut că marele cărturar era un om rece, care nu se detașănuia și își păstra cu orgoliu frămîntările sufletului. Dar iată, i-ai străbătut jurnalul și n-ai descoperit nici o spovedanie care să-ți apropie. Totuși, nu lași cartea deoparte și îi mai răsfoiești filele, cuprins parcă de o îndoială. Nu se poate

*) Admițînd că faptele ce urmează sînt în mod absolut false, chiar și ideea simplului lor posibilități este tot atît de teribilă pe cit ar fi autenticitatea lor demonstrativă și recunoscută.

ca omul care le-a scris să nu-și fi trecut o fărîmă de suflet aici. Și ca într-un miracol pricepi că te-ai înșelat, că Tudor Vianu a fost mereu în preajma ta. Abia acum pătrunzi cu adevărat în taina acestui jurnal, scris parcă mai mult să-l protejeze într-un adăpost impenetrabil pe autorul lui, decît să-l dezvăluie ochilor cercetători. Privind amețit ca în abisuri afli ceva din drama unui om, care nu și-a mărturisit-o public din pudoare și a preferat s-o învăluie în fraze înghețate.

Deschizi la întimplare cartea și descoperi că Tudor Vianu scrie despre reprezentății teatrale. Însă cum te amăgești uneori cuvintele scriitorilor și nu bănuiești neadevărul spuselor lor. Pentru că de fapt, Tudor Vianu, asistînd la o piesă, nu se lasă cucerit numai de întîmplările petrecute pe scena luminată de reflectoare. El urmărește cu răsufierea tăiată și un alt spectacol, mai important pentru el, ce se desfășoară în sală și la care participă cu bucurie, fiind unul dintre actori. Singuraticul se simte bine în mulțime, de care nu se apropie decît rareori. Înconjurat de oameni, el își inchipuie că nu mai este un solitar și că face parte dintr-o lume fundată pe bunătate și prietenie.

Tudor Vianu închină cîteva rînduri unor sportivi. Însă ele nu sînt doar o glori-ficare a unor exemplare umane splendide. Cărturarul cu trupul vlăguit de veghea îndelungată deasupra cărților tînjește în secret la robustetea acestor tineri veseli, care îi apar ca niște zei încununați cu lauri și proslăviți de mulțime.

Cine n-a rîvnit la prestigiul și știința lui Tudor Vianu? Și totuși, din jurnalul lui, răzbat la o lectură atentă neîmplinirea și tristețea fără leac. Trebuie doar să înțelegi că imnul consacrat vegetației luxuriante și animalelor cu înfățișarea fabuloasă din India este și o răzvrătire a scriitorului împotriva vieții trăite departe de generozitatea naturii. Iar în portretele schițate unor personalități culturale, îl descoperi și pe autor, care și-a atribuit altora obsesiile lui, sau s-a recunoscut în alții.

Astfel citit, *Jurnalul* lui Tudor Vianu dezvăluie neliniști greu de imaginat la un om care dorea să fie scotocit locuitorul privilegiat al unui tărîm ocolit de suferință.

George MAREȘ

Kafka, Franz. AMERICA. Buc., „Univers“, 1970. 394 p.

America are un destin aparte între scrierile lui Franz Kafka. Primul capitol, intitulat *Fochistul*, a fost publicat în

anul 1913. Autorul a continuat să lucreze la roman pe care nu l-a terminat însă pînă în 1924 cînd a murit și din care nu a mai tipărit nimic. Unii exegeți ai lui Kafka afirmă că faptul se datorește, poate, în primul rînd unei ne-definiri a dorului de ținuturi îndepărtate ce fusese mobilul inițial al lucrării, unei structuri nelămurite pe deplin. *America* a fost totuși publicată postum în această formă neîncheiată și tradusă în mai multe limbi, adeseori însoțită de studii de referință.

Fabulația și atmosfera din *America* sînt intrucîtva asemănătoare celor existente în *Procesul*, *Castelul* sau *Verdictul*. Un tînăr de șaisprezece ani, Karl Rossmann, alungat de acasă din Germania pentru că avusese legături cu o servitoare, ajunge în America unde, printr-o întîmplare, este adăpostit și educat scurtă vreme de un unchi (despre care nu știa nimic). Scurtă vreme, deoarece opunîndu-se o singură dată voinței acestuia, Karl e nevoit să plece și să-și cîștige singur existența. Începe acum o călătorie asemănătoare, într-un fel, cu drumul eroilor din *Procesul* și *Castelul*, către niște autorități (și puteri) nevăzute, în fața cărora nimeni n-ar putea spune dacă vor apărea vreodată cu adevărat. În cazul lui Karl Rossmann, insolitul, absurdul se ivesc din clipa în care el se alătură celor doi vagabonzi — Delamarche și Robinson. Aceștia îl fură, îl excomunică, dar Karl continuă să-i urmeze și să-i asculte în ciuda tuturor pornirilor sale de rebeliune. Mai mult chiar — sînt forța capabilă să-l apere, la nevoie, de o altă forță de temut: poliția. Atmosfera de apăsare, de mecanicism, a căruia activitate nu poate fi înțeleasă, este prezentă și aici: sfătuit să rămînă, totuși, alături de cei doi vagabonzi, Karl își spune că vina aparține cu siguranță lui, deoarece nu pricepe prea bine mersul lucrurilor. Ceea ce e nou în *America* este o anume undă de lumină, inexistentă în alte scrieri ale lui Kafka. Karl scapă forței brutale a portarului șef care se considera îndreptățit să-l maltrateze și să-i confiscie banii și lucrurile personale. Scapă în cele din urmă autorității celor doi vagabonzi, angajîndu-se la un teatru unde, se pare, există aceeași ierarhie și apăsare. Există totodată personaje care îi oferă cîte o posibilitate de evadare, de liniște, de siguranță — bucătăreasa șefă, aparent nesupusă nici unei autorități.

Publicarea romanului *America* întregeste imaginea făurită cititorului de apariția celorlalte scrieri ale lui Kafka, cu acel fir de speranță tănuț și frînt undeva.

Corina GEORGESCU

Castelul Gripsholm a apărut în 1931. Patru ani mai târziu, Kurt Tucholsky se sinucide în Suedia. Era încă un scriitor tânăr (se născuse în 1890), se făcuse cunoscut în lumea literară și artistică germană după primul război mondial datorită, în primul rând, satirei scrierilor și articolelor sale. În 1924 este corespondent de presă la Paris, iar din 1929 se stabilește în Suedia, continuând să urmărească cu atenție viața artistică și politică — mai ales — a țării sale. Deoarece Kurt Tucholsky se consideră scriitor militant și folositor numai în măsura în care scrierile sale pot avea o influență asupra autorităților sau mediilor politice, pot determina anumite schimbări în structurile sociale. De altfel, într-o serie de scrisori adresate prietenilor, Tucholsky mărturisise acest lucru. După instaurarea fascismului și interzicerea de a mai fi publicat, în 1933, Tucholsky, izolat brusc, cu sentimentul inutilității creat prin absența vreunei legături cu cititorii, se sinucide. *Castelul Gripsholm* este un roman de dragoste, ciudat și modern. Sau mai precis al vacanței, undeva în nordul Suediei, a doi tineri plini de umor care vor și știu să profite din plin de toate câte se află în jurul lor. Ei se împotrivesc nedreptății smulgând o fetiță din miinile unei proprietare de pension, își invită prietenii să petreacă împreună vacanța, se amuză și, mai ales — dar asta nu se spune nicăieri și e foarte bine — se iubesc. Roman modern nu atât în sensul concepției cât și datorită unui anume comportament al eroilor, lipsit de prejudecățile minore, burgheze. Cele citeva zile petrecute de Billie, prietena Prințesei, la Castel și mai ales noaptea în care cei trei dezleagă cuvinte încrucișate sînt pasaje elocvente.

Castelul Gripsholm este un roman scris parcă anume pentru istorioara finală a Martjei Flor — țărancă din timpul războiului de treizeci de ani, jefuită de soldații care, virindu-i un pahar cu vin în mînă, o obligă să rostească o urare: „Să ne meargă bine pînă la adînci bătrîneți“ Evident, urarea e pentru eroii lui Tucholsky.

Curtius, Ernest Robert. LITERATURA EUROPEANĂ ȘI EVUL MEDIU LATIN. În românește de Adolf Armbruster cu o introducere de Alexandru Dușu. Buc., „Univers“, 1970. 815 p.

Scopul acestei cărți uluitoare ca informație și forță de sinteză a fost de a demonstra prin metode care aparțin îndeosebi filologiei unitatea structurală a culturii europene. Lucrul ni-l spune autorul însuși și dacă ținem seama că lucrarea apăsă la Bonn în 1947 vom înțelege sensurile mai largi ale acestei afirmații. Curtius cercetează numai fondul latin care stă la baza literaturilor naționale europene. Și desigur e inutil să reamintim importanța pe care a avut-o cultura Romei într-o parte a Europei și a bazinului mediteranean unde o impusese imperiul roman. Ceea ce demonstrează savantul aici e existența unor tipare formate în latinitatea clasică și pe care evul mediu latin le-a preluat și permanentizat, trecindu-le apoi în literaturile naționale europene. Aceste tipuri acoperă toate compartimentele și domeniile conexe literaturii: de la topică și uneltele tradiționale ale retoricii clasice, de la îndelung frecventatele sisteme de metafore (lumea ca teatru, poezia ca ieșire în largul mării etc.), de la tablourile convenționale ale naturii și pînă la canoanele manierismului (adică ale barocului) sau izvoarele clasice ale lui Dante, savantul alsacian redescoperă mereu o tradiție acolo unde alții vedeau o inovație sau un imprumut recent. În acest sens, cartea lui Curtius reprezintă o investigație de excepție.

Ar fi, desigur, o greșeală să se creadă că la aceasta se rezumă relațiile latinității clasice cu evul mediu latin și literaturile naționale europene. Curtius însuși spune că lucrarea lui reprezintă un început, restul abia urmînd să se facă. Adică rămîne deschis un larg cîmp de cercetare filologică, pentru demonstrarea pe baza textelor a permanentizării tradiției clasice în evul mediu latin și în literaturile europene. Din acest punct de vedere legatul lui Curtius pare că nu și-a găsit încă moștenitorii.

Serviciile de bibliotecă adresate cititorilor-copii

(II)

Scopuri

Să cităm, la începutul capitoului, din acest admirabil Lionel McColvin: „Pentru a face un lucru folositor, trebuie deci să oferim copiilor posibilitatea de a obține din belșug cărțile pe care dorim să le vedem în miinile lor; și singurul mijloc de a reuși este de a le pune la dispoziție biblioteci bine organizate și bine dotate cu material de lectură de bună calitate”⁷⁾.

Scopul principal al bibliotecii publice pentru copii este de a înlesni accesul direct și rapid al copiilor la carte, de a forma deprinderi independente și durabile de lectură și informare, de a contribui la conturarea unor interese și curiozități multilaterale.

Pentru aceasta, ea trebuie să pună la dispoziția cititorilor ei cărți și alte materiale de bibliotecă, constituite în colecții, care să răspundă ariei lor de interese, de la vîrsta la care sint capabili să păstreze în bună stare o carte și pînă în perioada în care pot trece pragul bibliotecii pentru maturi.

Și pentru că dezvoltarea socială impune ca factor indispensabil al progresului mărirea continuă a capacității de informare — deci o lectură continuă, activă, calificată, în tot cursul vieții —, educarea copilului ca cititor este una din problemele fundamentale ale politicii culturale.

⁷⁾ McColvin, Lionel R. *Les services de lectures publiques pour enfants*. Paris, Unesco, 1957, p. 14. (Manuels de l'Unesco à l'usage des bibliothèques publiques, 9).

Antoaneta CORVĂTESCU-TOFAN

De aceea, contactul cu cartea trebuie să ocupe un loc de prim ordin în formarea copilului, lectura trebuie să devină pentru acesta nu numai o preocupare de loisir, ci și un *liant* al tuturor activităților sale, nu un scop în sine, ci un mijloc de asimilare activă a cunoștințelor din orice domeniu.

În procesul educației moderne preconizate de învățămîntul actual, biblioteca școlară este un auxiliar indispensabil al procesului de învățămînt și de necesitatea ei nu se mai îndoiește astăzi nimeni. Școala fără carte este un nonsens, căci nonsens este să înveți copilul să scrie și să citească și să nu-i oferi și cartea pe care să-și poată verifica învățătura.

Aceasta înseamnă oare că între biblioteca publică pentru copii și biblioteca școlară există un paralelism în activitate, care va cere măsuri de raționalizare, în sensul unei contopiri sau dizolvări a unui tip în favoarea celui alt? Nicidecum.

În ceea ce-i privește pe elevi, biblioteca școlară urmărește două obiective: 1) să le pună la dispoziție cărți și alte materiale purtătoare de informații, în vederea satisfacerii cerințelor programei școlare; 2) să le formeze deprinderi de lectură.

Școala constituie un factor extrem de important în educarea tinerei generații, deoarece procesul instructiv-educativ desfășurat de școală folosește un sistem complet de influențare, care se exercită conștient și sistematic asupra elevilor într-o perioadă îndelungată de timp, perioada cea mai favorabilă pentru formarea personalității. Manualul școlar re-

flectă însă lumea static, într-o anumită etapă a evoluției ei, și încă cu o oarecare întârziere față de momentul respectiv; el nu poate oferi decât minimum de cunoștințe existente la un moment dat într-o disciplină anumită, mai mult, el nu fixează decât *cadrul* care se circumscrie acestor cunoștințe și nu cunoștințele propriu-zise.

Dar progresul științific modern impune necesitatea ca elevul să fie pregătit pentru însușirea unor cunoștințe care nici nu există în momentul școlarizării lui — nu numai ca atare, dar nici ca posibilități sau necesități. Pentru a fi capabil să-și lărgescă continuu, creator, sfera de informație, în afara și după terminarea tuturor ciclurilor de școlarizare, omului modern trebuie să i se cultive din copilărie capacitatea însușirii independente a cunoștințelor, să i se dezvolte o gamă largă și variată de interese și curiozități. Deși are ca obiectiv principal instruirea multilaterală a copilului, școala sancționează numai însușirea sau neînsușirea cunoștințelor predate în cadrul programei de învățământ și numai pe a-

cestea le consideră obligatorii; ea nu poate asigura formarea unei culturi generale temeinice și a unor deprinderi de informare independente, pe care — în ultimă instanță — numai o lectură continuă și susținută le poate alimenta.

De altfel, copilul nu trebuie să vadă în lectură un simplu component al procesului de învățământ, o disciplină ca toate celelalte: „Oricare ar fi, din punct de vedere administrativ, sistemul adoptat pentru a pune cărți la îndemina copiilor, cooperarea stabilită între școală și biblioteca publică nu trebuie să lase niciodată impresia că lectura nu este decit o parte din materia de învățământ școlar... Dacă copiilor li se va întipări că a citi este doar o metodă de a se instrui — în sensul școlar al termenului — ei riscă să păstreze o impresie defavorabilă asupra lecturii...”⁸⁾

În aceasta constă principala diferență dintre biblioteca școlară, care apare în

⁸⁾ *Idem*, p. 16.

fond ca o continuare a clasei și a cărei frecvență încetează o dată cu absolvirea formei respective de învățământ, și biblioteca publică propriu-zisă, care-i pregătește pe copii să utilizeze — toată viața — o bibliotecă enciclopedică.

Iar pentru fixarea locului bibliotecii publice față de școală, să-i dăm cuvântul lui André Maurois: „Biblioteca este complementul indispensabil al școlii sau al universității. Aș spune cu plăcere că învățământul nu este decît o cheie care deschide porțile bibliotecilor”⁹⁾.

De altfel, frecvența unei instituții publice situate în afara ariei învățământului îl face pe copil să-și dea seama că personalitatea sa este o entitate unică, aparte, diferențiată de colectivitatea numită școală, în care o uniformizare a lecturii la nivel de clasă este inerentă. Cînd intră într-o bibliotecă publică, copilul poate să-și manifeste liber preferințele de lectură — în cadrul unor colecții deja selecționate —, independent de părinți și de profesori, ceea ce contribuie la formarea conștiinței propriului său eu, la afirmarea gustului literar.

⁹⁾ Maurois, André. *La bibliothèque publique et sa mission*. Paris, Unesco, 1961, p. 17.

Prin frecvența bibliotecii publice, copilul ia contact cu un alt grup constituit de copii decît cel de la școală și prin aceasta își formează societatea sa aparte: înclinațiile literare, simțul său estetic se pot afirma independent de notele din catalog.

Prin frecvența bibliotecii, copilul are asigurată o orientare justă a lecturii, învață să îngrijească cărțile — cele proprietate a statului ca și cele ale lui —, își întărește spiritul de disciplină și sentimentul responsabilității, învață să se comporte în colectiv. Adeseori, mediul plăcut și sănătos al bibliotecii îl împiedică să-și umple timpul cu activități nepotrivite vârstei lui, îl izolează de mirajul străzii și de jocurile brutale.

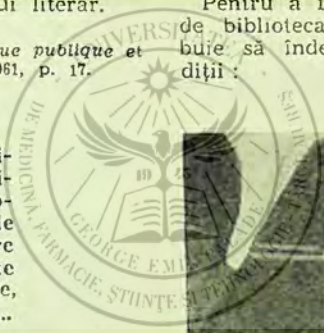
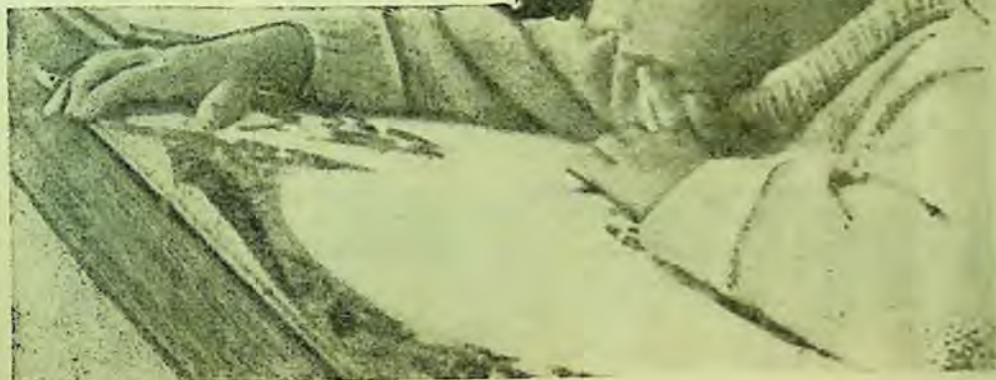
În țara noastră, ca și în toate țările socialiste, biblioteca pentru copii este o instituție de educație comunistă, care-și exercită influența prin mijlocirea cărților puse la dispoziția cititorilor.

Caracteristici generale ale serviciilor

Pentru a fi eficiente, serviciile oferite de biblioteca publică pentru copii trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

← Prin frecvența bibliotecii publice, copilul pătrunde într-o colectivitate diferită de cea a școlii, în care poate să-și dezvolte plener gusturi literare, preferințe, aptitudini...

Copiii trebuie să aibă acces la biblioteca publică de la vîrsta la care sînt capabili să nu distrugă o carte... →

1) Să fie accesibile în mod egal tuturor copiilor, de la vîrsta la care aceștia înțeleg că o carte nu trebuie distrusă și pînă cînd se pot înscrie în secția pentru maturi, indiferent de domiciliu, reședință sau școala la care învață. Prin biblioteca publică, copiii li se creează posibilități materiale egale de a parveni la lectură. Această accesibilitate totală se referă la :

a) gratuitatea serviciilor : cititorii pot plăti o taxă pentru eventualele corespondențe, amenzi pentru întârzieri și nerestituiri de cărți, dar împrumutul la domiciliu și lectura la sală, ca și accesul la celelalte mijloace purtătoare de informații sau la manifestările bibliotecii trebuie să fie complet gratuite :

b) pătrunderea serviciilor de bibliotecă în mod egal în mediul rural ca și în cel urban, indiferent de depărtarea sau apropierea de un centru cultural. Biblioteca publică este instituția care, prin însăși menirea ei, tinde să șteargă dezavantajul cultural prezentat de sat față de oraș, ajută școlii rurale să formeze elemente tot atât de bine pregătite din punct de vedere cultural ca și cele provenind din școală urbană. Deocamdată, această caracteristică se află, atât la noi*) cit și în mai toate țările lumii, doar în fața de deziderat, de tendință în dezvoltarea colecțiilor și serviciilor bibliotecilor rurale ;

c) pătrunderea cărții în medii în care aceasta nu este un component obișnuit al atmosferei ambiante. Decalajul în cultura generală cu care pornește în viață un copil provenit dintr-o familie în care nu se face în mod curent lectură, decalaj de care vorbeam în prima parte a consultației noastre, poate fi șters numai prin frecventarea bibliotecii publice, prin contactul nelimitat și necondiționat cu cartea, oferit de această instituție ;

d) libertatea absolută a copilului în consultarea colecțiilor bibliotecii și în folosirea serviciilor oferite de ea. Copilul trebuie să se simtă în biblioteca publică tot atât de neîngrădit în alegere ca și în fața bibliotecii proprii. Numai așa vom dezvolta la micul cititor simțul de ordine, grija față de publicații, deprinderea de informare independentă.

2) Să fie, pe cit posibil, *optime* : colecții adecvate tuturor vîrstelor copilă-

riei, puse la dispoziție în condiții civilizate de mediu și vehiculate de un personal calificat. Autoritățile care decid soarta acestor instituții n-ar trebui să uite niciodată, atunci cînd alocă sume de bani pentru achiziții și amenajări sau cînd decid numirile de personal în secțiile pentru copii, că aceste biblioteci rămîn în micro-universul interior al copilului ca *prototipuri* ale bibliotecii, confundîndu-se cu însăși imaginea pe care acest om în devenire și-o face despre instituție în sine. Nu trebuie să se uite niciodată că numai un copil-care-citește-mult poate deveni un matur-care-citește-mult ; investițiile financiare făcute în aceste atît de des ignorate sau nedreptățite secții pentru copii trebuie privite ca împrumuturi avantajoase de capital, a căror dobîndă se poate calcula abia peste ani, cînd capacitatea de informare independentă, născută și cultivată în această modestă bibliotecă, își va arăta plener — la maturitate — valențele. Nu vom avea deci adulți capabili de continuă autoperfecționare dacă nu vom crește copii în a căror intime deprinderi să intre obiceiul de a citi continuu și variat.

3) Să fie cel puțin la nivelul serviciilor oferite maturilor și chiar mai bune decît ele, atît calitativ, cit și în ceea ce privește diversitatea lor. Potrivit concepției biblioteconomice moderne, o secție pentru copii trebuie să aibă capacitatea, printre altele : să achiziționeze titluri reprezentative din *toate domeniile de cunoștințe* (nu numai literatură beletristică, așa cum îndeobște se întîmplă) ; să-și formeze un fond de referință adecvat vîrstei și intereselor copiilor ; să formeze instrumente de informare necesare ; să răspundă tuturor cererilor de informare factologică și bibliografică venite din partea cititorilor.

4) Să fie, pe cit posibil, o parte integrantă, organică a serviciilor generale de bibliotecă, pentru a se asigura o trecere lină, firească a cititorului-copil către serviciile de bibliotecă oferite maturilor. Aceasta înseamnă că, în ansamblu, biblioteca pentru copii trebuie să fie organizată, atît din punct de vedere financiar și administrativ, cit și biblioteconomic, în conformitate cu principiile generale de organizare și funcționare a bibliotecilor pentru adulți.

*) Vezi și Corvătescu-Tofan, Antoaneta. *Lectura copiilor noștri*. În : Revista bibliotecilor, 23, nr. 5, mai 1958, p. 31.
p. 379—382.

OFICIUL DE APROVIZIONARE ȘI SERVICII PENTRU BIBLIOTECI

BUCUREȘTI, SECTORUL 1, STR. PITAR MOȘ NR. 5.

**APROVIZIONEAZĂ BIBLIOTECILE PRIN FILIALELE SALE
DIN ȚARĂ CU :**

Cărți (broșate și legate)

- publicate de edituri în limba română și în limbile naționalităților conlocuitoare ;
- publicate de diferite instituții, în afara editurilor ;
- importate din țările socialiste.

Manuale pentru școli profesionale și institute de învățămînt superior

Imprimare tipizate specifice

LIVREAZĂ PRIN DEPOZITUL DIN BUCUREȘTI :

Obiecte și materiale de tehnică bibliotecară

necesare pentru

- organizarea cataloagelor și fondurilor de publicații ;
- protejarea și întreținerea publicațiilor ;
- evidența cărților împrumutate ;
- popularizarea cărților și a bibliotecii.

Discuri și diafilme

PRIMEȘTE COMENZI DE :

- mobilier și utilaje specifice ;
- în vederea întocmirii comenzilor, trimite bibliotecilor planuri editoriale anuale, cataloage de semnalare a lucrărilor incluse de edituri în planurile de apariții, informându-le asupra modificărilor operate de edituri în aceste planuri.

Лиза БЕНЖАМИН: Рабочие библиотеки в период между двумя мировыми войнами	250	Джордже ВЛАДЕСКУ: Предварительные меры ввиду установления норм для публичных библиотек (I)	279
Валентина ПОПОВИЧ и Мариа СЕНЧУГ: Дождана, партийный университет	265	Валентин ТУКУЛЕСКУ: „Проявления“ литературы и проблематика чтения (I)	282
Аурел ЛУПĂСТЯНУ: Партийная литература в рядах армии, в годы подполья	280	Доминику ГАБОР: Экз-либрис Виланского университета	300

EXTRAIT DU SOMMAIRE

Lya BENJAMIN: Les bibliothèques ouvrières entre les deux guerres mondiales	250
Valentina POPOVICI et Maria SENCUC: Doftana — université de parti	265
Col. Aurel LUPĂSTEANU: La littérature de parti dans les rangs de l'armée pendant les années de l'illégalité	280
George VLĂDESCU: Preambules à l'établissement de normes destinées aux bibliothèques publiques (I)	279
Valentina TUCULESCU: „Les manifestations“ de la littérature et les problèmes de la lecture (I)	282
Dominic GĂBOR: Ex Libris of l'Université de Vilnius	300

SUMMARY

Lya BENJAMIN: Workers' Libraries in the Inter-War Period	250
Valentina POPOVICI and Maria SENCUC: The Doftana Prison — a Party University	265
Col. Aurel LUPĂSTEANU: The Party Literature in the Army During the Years of Underground Activity	280
George VLĂDESCU: Preambles to the Setting Up of Some Standards for Public Libraries (I)	279
Valentin TUCULESCU: Revealing Psychological Elements with Regard to the Problems of Reading (I)	282
Dominic GĂBOR: The Ex-Libris of University of Vilnius	300

REDACȚIA:

Str. Biserica Amzoi nr. 5-7, sectorul 1,
București. Oficiul poștal 22. Telefon 13.94.04

COLEGIUL DE REDACȚIE

George BAICULESCU, Dumitru BALĂEȚ, Virgil CÂNDEA, Ion CIOTIȘ, Antoaneta DORVĂTESCU-TOFAN (redactor șef rubrică), Ștefan GRUIA (redactor șef), Alexandru IONĂȘCU, Atanasie LĂPU, Gheorghe MAXIN, MĂȘĂROȘ József, Anne-Marie MIHĂI (secretar de redacție), Constantin NEGULESCU, Gerhart NUSSBÄCHER, Nicolae ONICA, Mihai PETRESCU, Angela POPESCU-BRĂDICIENI, Dăo SIMONESCUI

41 004